సంపుట 3 సంచిక 6
1930 ఆగస్టు

గృహలక్ష్మి.

స్వదేశీవస్తు ప్రదర్శనము

మదరాసు మహానగరమున జూలై 15-వ తేదీ నుండి నిన్నటి వఱకు గోఖలేహాలులో స్వదేశీవస్తుప్రదర్శనము జరిగినది. అది జరిపినవారు మదరాసు స్వదేశీ సమితివారు; దానికి ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షులు డాక్టరు యు. రామారావుగారు; ప్రదర్శన ప్రారంభకులు ఆచార్యప్రఫుల్లచంద్రరాయిగారు. ప్రస్తుతము దేశమునందు లభింపగల స్వదేశీవస్తువులు దాదాపు అన్ని రకములును ప్రదర్శన శాల నలంకరించినవి. అఖిలభారతచరఖాసంఘపు తమిళనాడు శాఖవారు పలురకముల ఖద్దరు బట్టలను ప్రదర్శించిరి. చూపబడిన పెక్కురకముల రాట్నములు ప్రదర్శనాగారము నకు వన్నె తెచ్చినవి. మదరాసు పెన్సిలు ఫ్యాక్టరీ వారి పెన్సిళ్లు; దేశబంధు కంపెనీ వారి విలువగల వివిధములగు స్వదేశీవస్తువులు; గాడ్‌రాజు సబ్బులు; బెంగాల్ ఫార్మాటికలు వర్క్సు వారితల నూనెలు, దంతచూర్ణములు, ఇంకను పెక్కువైద్య సాధనములు; రాధాకృష్ణ మాచివర్క్సు వారి నిప్పుపెట్టెలు; కృష్ణవేణి మార్కు సిరాలు; చిత్తూరివారి లోటస్ బేబి తలనూనెలు, మొగము మెరుగులు ఇత్యాది అలంకారద్రవ్య ములు; కరీంమార్కు బీడీలు; స్వదేశీమిల్లు బట్టలు, రగ్గులు విరివిగ ప్రదర్శింపబడినవి. ఆంధ్రుని ఆయుర్వేదపాండిత్యమునకును వ్యాపారనైపుణ్యమునకును అమోఘనిదర్శన ములగు కేసరిగారి లోధ్ర; నాగేశ్వరరావుగారి అమృతాంజనము; గోపాలాచార్యుల వారి జీవామృతము చక్కగ ప్రదర్శితములై చూడవచ్చిన వారి చూపులను కట్టివైచినవి.

ఇట్టి ప్రదర్శనముల వలన గలుగు లాభములు రెండు. పెక్కు ప్రేక్షకుల నా కర్షించి వారి మనములందు స్వదేశీదీక్షను రేకెత్తించుట యొకటి. విద్యాగంధము లేమి స్వదేశమున తయారగు వస్తువులను గూర్చి కొంచమేని తెలిసికొన జాలని పామర జనులకు ఆ విషయమున తగు జ్ఞానమును ప్రసాదించుట రెండు. పత్రికా వ్యాసములు, ప్లాటుఫారము లెక్చరులు చేయజాలని ప్రబోధమును, కలిగింపజాలని స్వదేశవస్తుప్రేమను స్వదేశవస్తుప్రదర్శనములు చేయజాలును; కలిగింప జాలును.

అయితే ఈ ప్రదర్శనములు ఏడాది కొక్కసారి దేశమున ఎక్కడనో ఒక్క తావున జరిగిన మాత్రమున లాభము విశేషముగ నుండజాలదు. దేశము నందలి వివిధప్రదేశము లందు తఱుచు ఈ ప్రదర్శనములు జరుగు చుండవలయును. కొంచము పెద్దపట్టణము లన్నిటియందును స్వదేశవస్తు ప్రదర్శనశాలనొకదానిని శాశ్వతముగ నెలకొల్పవలయును. ప్రద ర్శనశాలలయందే వస్తువిక్రయమునకు ఏర్పాటులు చేయుట మంచిది. మన దేశమునందు వారమున కొకసారి కొన్నికొన్ని ప్రదేశములందు సంతలు జరుగు చుండుటయు, అచ్చట ఆనాడు విశేషముగు వ్యాపారము జరుగుచుండుటయు ఎల్ల రెఱింగిన విషయమే. సంత లలో సరకు తీయవచ్చువారు విశేషము పల్లెటూరిప్రజలు. పల్లెటూరిప్రజలకు స్వదేశవస్తువుల నందింపవలయునన్నచో సంతలలో స్వదేశవస్తుప్రదర్శనమునకు విక్రయమునకు పూనుకొన వల యును. విశేషజనముల నాకర్షించు తీర్థములందును, పుణ్యస్థలముల యందును స్వదేశ వస్తు ప్రదర్శనములకు, విక్రయములకు ఏర్పాటులు గావింప బడవలయును. ఇన్ని విధముల జనుల అందుబాటునకు సాగినగాని స్వదేశవస్తువులకు అర్హమగు ప్రచారమిచ్చితి మను కొనుటకు వీలుచాలదు.

మననాయకు లీరహస్యమును గ్రహించినారు; గ్రహించితగు ప్రయత్నములుచేయుచు న్నారు. హిందూదేశమునందలి ముఖ్యనగరములలో ప్రముఖస్థానములను వహించు చున్న కలకత్తా, బొంబాయి, మదరాసు నాయకు లీ విషయమై విశేష శ్రద్ధను చూపు చున్నారు. కలకత్తా 135, కానింగు వీథి యందలి స్వదేశీ ప్రచార సమితి ఏమి, బొంబాయి హారన్బీ రోడ్డు నందలి స్వదేశీబీరో ఏమి, మద్రాసు నందలి స్వదేశీలీగు ఏమి ఈ విషయ మున ప్రత్యేకకృషి సల్పుటకే ప్రారంభింపబడినవి. ఇతర పట్టణములందు కూడ ఇట్టి సమితులు ప్రారంభమై స్వదేశీవిషయమున సమగ్రప్రచారము, సముచిత ప్రబోధము జరుప బాధ్యత యెఱిగిన ప్రజానాయకులు ప్రయత్నించి దేశకళ్యాణమునకు తోడ్పడుదురు గాక!

శారద లేఖలు

సౌభాగ్యవతియగు కల్పలతకు:—

నెచ్చెలీ! నీవువ్రాసిన దీర్ఘలేఖ చేరినది. నీకుజాబువ్రాయని కారణము నీపై కోపమువచ్చియుగాదు, నీపై ప్రేమ తొలగియుగాదు, నాకు సోమరితనము బలిసియుగాదు. నీవు నాజాబున కెదురుజూచుచుందువనియు, వ్రాయకున్న నిష్ఠురవాక్యబాణాహతిచే నన్ను నొప్పింతువనియు నేను మాటిమాటికి తలంచుచునేయున్నాను. నేర మొప్పికొని శిక్షకు సిద్ధపడియున్న అపరాధినే గనుక నీమందలింపులు నాకు వింతగా నుండలేదు. కాన నీవు వేసిన ప్రశ్నాపరంపరలకిక సమాధాన మీయుటకు యత్నింతును.

"ప్రస్తుత యుద్ధమకారణమున సకలవ్యవహారములు కట్టువడిపోయి మనుజులు సోమరులై పోవుచున్నారు. నీకుగూడ అదే వచ్చినదంటివి." నీవీవిషయమున చాలపొరబడినావు. ఎందువలననగా నేను నీకు జాబువ్రాయుటకైన కాలమును వెచ్చింపక ఈమాసమంతయు తదేకదీక్షగా నూలువడికితిని. ఈగ్రీష్మఋతువంతయు నిదేవిధముగా సాగించినచో రెండు కనుచక్కని వడుకునూలుచీరలను నేయించుకొందును. వ్యర్థములైన లేఖారచనమును కట్టిపెట్టి యిట్టికార్యదీక్ష నవలంబించుట సోమరితనమా? స్వధర్మానుష్ఠానమా? ఇది నాయొక్కదానిమాటయేగాదు. దేశమంతట నిట్టులే వ్యర్థముగా కాలము బుచ్చువారిచే నూలు తీయబడుచున్నది. విద్యాధికులు, సామాన్యజనులు, ఉన్నతోద్యోగులు, పాటకపు జనులు వేయేల స్త్రీలు పురుషులు బాలబాలిక లిదేవిధముగా నూలు వడుకుచున్నారు. వ్యర్థప్రసంగములచేతను నిరుపయోగసంచారములచేతను వ్యర్థమైయుండెడి మానవశక్తి నిజముగా యీఋతువులోనే కొంచెములో కొంచెమైన సద్వినియోగపడినదని చెప్పవచ్చును. ఈవిధముగా భారతీయుల సహజమగు సోమరితనమించుక విచ్చిపోయియుండ దీనినే సోమరితన మనుట నాకాశ్చర్యమగుచున్నది. "మనదేశమున ప్రతివత్సర మీవేసవిలో ఎన్నిరాజకీయసభలు, ఎన్ని సారస్వతసభలు, ఎన్ని కళాపరిషత్తులు, ఎన్ని సాంఘికసమావేశములు, ఎన్ని వినోదప్రదర్శనములు. అబ్బా! లెక్కయున్నదా? అసంఖ్యాకముగా జరుగుచుండెడివి! అవియన్నియు నడుగంటినవి సరిగదా! సాధారణముగా జరిగెడి సినీమాలు, సర్కసులు,

నాటకములుగూడ లేకుండాపోయినవి. తుట్టతుదకు మన యుష్ణమండలములనుండి యేటేట ఆరోగ్యమునకో, ఆనందమునకో, అధికారప్రాపకమునకో నీలగిరి, బెంగుళూరు ప్రాంతముల కేగెడి విద్యాధికయాత్రికులు దానినిగూడ మానుకున్నారు. ఇట్లు సర్వముకట్టువడిపోయి దేశము నిర్జనారణ్యమువలె చూపట్టుచున్నది. కాబట్టి ఈ మహోద్యమము దేశమునకు శుభస్థితిని చేకూర్చలేదు సరిగదా విశేషించి ఉపద్రవస్థితికి గొనిపోయిన" దని వ్రాసితివి. కల్పలతా! దేశమంతయు నొకేశ్మశానస్థానమై దేశీయు లెల్ల రోకేనేరస్థులై చెఱసాలలే స్వీయగృహంబులై యెల్లరొక్కవిధముగా గాసిలుచుండ నిపుడు వేడుకలకు, వినోదములకు, కథలకు, కబురులకు, వేసవియాత్రలకు అవకాశమెక్కడ? నేడు భారతదేశమందంతట నెచ్చటైనకనుము. కద్దరుకపడా, చరఖా అవాజ్. ఒక్కటే దృశ్యము. దేశమునకు కావలసినదది. మహాత్మునకు కోరుచున్నదది. ప్రజలు చేయవలసినదది. ఇది ప్రజల కనీస ధర్మము, ఉడుతాభక్తి. దేశహితైకపరాయణులగు మహనీయులు సల్పుచున్న మహాత్యాగముతోగూడిన కార్యవారాశియందిది జలబిందుమాత్రము, అయితే బ్రహ్మాండముయొక్క నిర్మాణము పరమాణువులయొక్క సంయోగముచేతనేగదా?

"మనభారతదేశమునందు స్త్రీలలో త్రాగుడు లేదుగదా. కాన మద్యనిషేధప్రచారమునందు స్త్రీ లేల జోక్యము గల్గించుకొనవలెను. ఇది మిక్కిలి యసమంజసముగా నున్నది." యని నీవువేసినప్రశ్న నీవడిగిన పలువిధప్రశ్నలలోకెల్ల నద్భుతముగానున్నది. మనదేశమునందు స్త్రీలలో త్రాగుడులేదను మాటవాస్తవమే. ఎక్కడైన నూటికి కోటికి ఒక్కస్త్రీ తాగుడు మఱిగినదున్నను అదినిషేధప్రచారము చేయుతగినంత విశేషవిషయముగాదు. కాని స్త్రీ పురుషుల చేరికచే కుటుంబ మేర్పడుచున్నది. అందు సంపాదించుకొనివచ్చి కుటుంబమును పోషింపవలసిన పురుషుఁడు తన సంపాదనయందు నిత్యము త్రాగుడుకొఱకు కొంతవ్యయపఱచుచున్నచో ఆనష్టము స్త్రీదికాదా? అట్లుగాక పురుషుడు తనసొమ్ము నెట్టిదుర్వ్యయముచేయుక జాగ్రత్తపెట్టుచుండినచో దానిలాభము స్త్రీది గాదా. స్త్రీ పురుషుల చేరికచే నేర్పడిన కుటుంబమునందు స్త్రీచేసిన వ్యయము పురుషుని, పురుషుఁడుచేసినవ్యయము స్త్రీని బాధింపకుండుటెట్లు? అదియట్లుండ మద్యమువంటి దుష్పదార్థసేవనముచేగల్గు హాని కేవల మార్థికమునకే సంబంధించినదిగాదు. త్రాగుడు సర్వవిధ భ్రష్టతకు కారణము. ఏస్త్రీయైనను భర్తచే నధికముగా బాధింపబడుచున్నదనుచో నామె త్రాగుబోతువానిభార్యయే యనుట నిక్కము. కావున స్త్రీ స్వయముగాత్రాగకపోయినను మద్యనిషేధయత్న మామెకు గానిపనియనుటకు వీలులేదు. మిత్రమా! దుర్భరమగు ఎట్టి

పన్నులకైన నోర్వవచ్చును. విదేశవస్త్రములనైన హర్షింపవచ్చును. కాని శరీరపోషణ క్షేమాత్ర మవసరములేనిదియు, నైతికముగా విశేష హానిని గల్గించునదియు, దుర్భరదారి ద్ర్యకారణమునునగు త్రాగుడుమాత్రము వాంఛింపదగినదికాదు. విదేశవస్తువులవల్లగాని, పన్నులవల్లగాని మనుష్యునకు గల్గెడిహాని ధనలోపము మాత్రమే; కాని మధుపానరతిచే మానవుల మనుష్యత్వమే నశించిపోవును. మధుసేవకుల కుటుంబములు నరకసమములు. ఇట్లు వ్రాయుటచే విదేశవస్తువులనుగాని, అధికమగుపన్నులను గాని హర్షించుచున్నానని భ్రమపడు చుంటివేమో? అదిగాదు. జలగలు రక్తమును పీల్చినచందమున నిరంతరము భారతీయుల ద్రవ్యమును పీల్చివేయుచున్న విదేశపుసరుకులును, పేదభారతీయుడు భరింపజాలని యధికపు పన్నులును నెంతతగ్గిన భారత దేశమునకంత శ్రేయము; కాని త్రాగుడును వీనికిని పోల్చినచో వీనికంటె త్రాగుడువలని నష్టమే యధికతమమని రూపించుటకే యట్లు పల్కితిని.

త్రాగుబోతువానిభార్య కూలివానిపెండ్లామగుగాక, జమీందారునిఇల్లాలగుగాక ఆమెదుఃఖము వివరింపరానిది. ఇంక నామె సంతానవతియేయగునేని నాదుస్థితి వర్ణించుటకే శక్యముగాదు. ఈసందర్భమున ఒకవృత్తాంతము జ్ఞాపకమువచ్చుచున్నది. అది యిప్పట్టున వివరించుట అప్రస్తుతప్రశంస కాదనుకొందును. ఇప్పటికి కొన్నియేండ్లయినది. ఒకనాడు నేనొక త్రాగుబోతుకథను నా ప్రియస్నేహితురాండ్రలో నొకామెకు చదివి వినిపించుట తటస్థించెను. ఆమె ఆకథను చదువుమని కోరుటచేతనే నేను చదువుటకు పూనుకొంటిని. నేను చదువుచుంటిని. ఆమె వినుచుండెను. ఆకథలో త్రాగుబోతుభర్తవలన నాతనిపత్ని పడెడిబాధలు వినినకొలది నామిత్రురాలివదనము వివర్ణమై మ్లానమై పోవుచుండెను. ఆకథా సందర్భములు మిక్కిలి జాలికరముగానుండి నాకు చదువుటకుగూడ నోరాడకుండునంతటి దుఃఖమును గల్గించుచుండుటచే కథానాయికయందలి కనికరముచేతనే నామిత్రురాలట్లు విచారపడుచుండెననుకొంటిని. కథలో మితిమించిన పెనిమిటిత్రాగుడుచే నాకుటుంబిని నిర్ధనురాలగుటయు, అవ్యక్తులగు నామెబిడ్డ లదిగావలయు నిదిగావలయునని తల్లిని పీడించుటయు, ఆమె వారివాంఛితము నీడేర్పజాలక దుఃఖించుటయు గలభాగమువచ్చెను. మిక్కిలి జాలిగొలుపు నాపట్టును దుఃఖావరోధముచే వడివడిగా జదువజాలక ఆపి, ఆపి చదువుచున్న నేనొకమాఱకస్మాత్తుగా తలయెత్తి నామిత్రురాలివంక చూచితిని. ఏమి చెప్పుదు నప్పటిదృశ్యము? నామిత్రురాలి కన్గవలనుండి సంతతధారగా బాష్పములు స్రవించుచుండెను. ఆకన్నీటిధారలు చూడగనే నాగుండె లవిసిపోయెను. అంతనేను నామిత్రురాలితో "రుక్మిణీ! ఇదేమి ఇట్లాపడుచున్నావు? కల్పితగాథలు సత్యములని భావించు

చున్నావా? ఏమి? ఎక్కే ఏడ్పుమానూ; కథచదవడం మానివేస్తా"నంటిని. "నిత్యము అనుభవములోనున్న కష్టములు, దుఃఖములు నీవు చదువుట మానివేస్తేమాత్రము తొలుగుతాయా? కథఆపవద్దు. శారదా! చదువుము. చదువుము." అని నామిత్రురాలు దుఃఖగద్గదికంబగు స్వరముతో బల్కెను. నాచే మిక్కిలి యదృష్టశాలినియని భావింపఁబడుచున్న నామిత్రురాలి జీవితమింత దుఃఖభాజనమైనదని యాకస్మికముగా దెలియుటచే నేను నివ్వెఱ జెందితిని. నేనెప్పుడును ఊహింపని యొక రహస్యము నాపుస్తకమట్లువిచిత్రముగా బయటపెట్టెను. నా కికకథ చదువుటకు బుద్ధిపుట్టలేదు. చేతిలోని పొత్తమును క్రిందవేసి నామిత్రురాలి నోదార్చుచు "రుక్మిణీ! నీకెనిమిటికిట్టి దురభ్యాసమున్నదా? ఒకనాడును చెప్పకపోతివి." అంటిని. "ఏమొగముపెట్టుకొని చెప్పను? బి. యే చదువుచుండగానే సారాదేవత మాయిల్లునాక్రమించినది. ఆనాటినుండి యీనాటివఱకు ఆసారాదేవత వలన నేను పడుచున్న క్లేశములకు మితిలేదు. నేనొక్కదాని నైతే ఎట్లాగో తినో, తినకో. ఏడుస్తును. కడుపులో కాళ్లుముడిచి పెట్టుకొని పడుకోకుండా పిల్లలు నల్గురు. తెల్లవాఱిలేచినదిమొదలు యెన్నివిధముల తంటాలు. ఇంటికర్చునిమిత్తము నాచేతిలోకొక్కొక్కరూకరాలుట కెంతయో శ్రమ. కాని ఆసీమసారాయములు సడీచప్పుడు లేకుండా వందలకొలది రూప్యములను కబళించి వేస్తుంటాయి. సొగసైన మాదిరులలో అందమైన బిరడాలతో మాబీరువలనలంకరించే ఆనిర్జీవపుసీసాలలో తమ్ముగొన్నయజమానునేగాక కుటుంబాలు కుటుంబాలుకూల్చి వేసే అద్భుతశక్తివున్నది. శారదా! నీవాకథ చదువుటచే నాకథయే నాకు జ్ఞాపకమువచ్చి యింత దుఃఖమువచ్చినది. ఏమిచేయను? ఆపుకోలేకపోయినాను అని నామిత్రురాలు మరల సధికముగా విలపించెను. కల్పలతా! నామిత్రురాలు పేదరాలుగాదు. గొప్పయింటిబిడ్డ. మంచివిద్యావతి. ఆమె యొడలిపై విలువగల నగలున్నవి. ఆమె కట్టుకున్నది బెంగళూరుపట్టుచీర. ఆమెపెనిమిటి విద్యాధికుఁడు. ఉన్నతోద్యోగి. పైకిచూచువారి కామె గొప్పయదృష్టశాలిని వలెనేగాన్పించును. అయిననేమి? భర్తయులవాటుపడియున్న సీమసారాయము లామె నెంతపరితప్తమానసనుగా జేయుచున్నవో కనుము.

త్రాగుబోతుదనముచే శ్రీమంతులైనవారిస్థితియే యిట్లుండ ఇక పేదకుటుంబినులనిది యెంతదుఃఖపెట్టుచున్నదో చెప్పవలసినదేమి? పేదవారల పూరిగుడిసెల నొకపరిచూడుము. ఎప్పుడును ఆడుదానికంటె మగవానికి కూలియెక్కువ. అయితే ఆడుదానికూలి యింటికి జేరినట్లు మగవానికూలిచేరదు. అది ముక్కాలు మువ్వీసము కల్లంగడికే. ఒక్క ఆడుదాని కూలి కుటుంబపోషణకు చాలదు. మగవానికూలి కల్లుపాలవును. అట్టిచో ప్రొద్దున ప్రాచిమొగాన పాటుకువెళ్లి చేతిబిడ్డను చెట్టుకొమ్మకుగట్టినగుడ్డఉయ్యాలలో పడవేసి యెడపిల్లలను కంచెల వెంబడి కట్టలవెంబడి తిరుగవిడిచి పగలెల్ల కష్టపడిన ఆపేదరాలి క్షోభ

యెట్లుండునో చెప్పవలెనా? అది యటుండ ఆ చాలీయుచాలని గంజియైన త్రాగుదుమని నమ్మకములేదు. తప్పదాగిన ఆధూర్తుడు అకస్మాత్తుగావచ్చి యింటిమీదపడి ఆగమునకు దొరకొనును. పెండ్లామును చావమోదును. బిడ్డలను జావమోదును. కూటికుండలు బోర్లదోయును. ఇంక ఆనోటి కడ్డదిడ్డములులేవు. వినరానిబూతులు. అట్లు ఇంటికిరాక పోయినా? కంచెలోనో కంపలోనో పడినాడనియో, రోడ్డుమీద దొర్లుచుండగా కానిస్టేబులు స్టేషనుకు యీడ్చుకొనిపోయినాడనియో కబురు. వానికొఱకు మరల పెండ్లాముపరుగు. పఱాయిదైననేమి పండ్లూడగొట్టుకొనుటకన్నట్లుగా సంసారములోని శాంతిని చెఱచుట కేయల్లరియైనను నొక్కటేగదా?

మిత్రమా! సాయంత్రపువేళ పేదవారి గుడిసెల దెసకేగి చూచితిమా ఇప్పగిది మద్యదేవతకు బలియై క్షోభిల్లెడి సంసారములెన్నియో హృదయవిదారకముగా గననగును.

అంతదూరముపోనేల? మాపనిమనిషి మగఁడును, దొడ్డినూడ్చుదాని మగడును ఇద్దఱు త్రాగుబోతులే. తమభర్తల దుర్వృత్తినిగూర్చి దినదినము వారు పెట్టెడిఘోష విన శక్యముగాదు. వాళ్లు చెప్పి చెప్పి, యేడ్చి యేడ్చి తుదకు తమనెలజీతము తమమగమని పికి మాత్రమీయవద్దని చెప్పుచుందురు. అటులనేయని నేనెన్నఁడును వాళ్లభర్తల పరముగా జీతమీయను. కల్పలతా! త్రాగుడు పేదస్త్రీలను, ధనికస్త్రీలనుగూడ నిన్నివిధములు హింసించుచుండ నిషేధప్రచారము స్త్రీల కావశ్యకములేదని యెట్టుచెప్పనగును? మిత్రమా! నిజముగా త్రాగుబోతులు త్రాగుచున్నది భార్య, బిడ్డల రక్తముగాని మద్యము గాదు. దొరతనమువారి మహౌదార్యమువలనగాని మహాత్ములైనవారి నిరంతరకృషివలన గాని మద్యమును నిషేధించు భాగ్యము మన భారతదేశమునకు గల్గనేని మనస్త్రీల పుణ్యము ఫలించినదనియే చెప్పవలయును.

గతవత్సరము దొరతనమువారు మన చెన్నరాజధానియందు కొన్నిలక్ష (నాల్గు లక్షలని జ్ఞాపకము) లొసగి మద్యనిషేధకప్రచారకసంఘములు నెలకొల్పినపుడు త్రాగుబోతుపతులచే వెతలబడుసతుల యాపదలు తీఱెడిభాగ్యము లభించెనని యెంతయోసంతసించితిని. అయితే ఆ టెంపరెన్సుకమిటీ లింకను జీవించియుండగనే అదేప్రచారమునకు పూనుకొనిన అసంఖ్యాకభారతీయనరనారీమణులు చెఱసాలలలో ముఱుగుచున్నారు. పరస్పర విరుద్ధమైన యీకార్యమునకు హేతు వగమ్యముగానున్నది. దొరతనమువారికి మద్యపాన మిష్టమా? అయితే ఆ టెంపరెన్సుకమిటీల కర్థమేమి? మద్యనిషేధ మిష్టమా? అయితే ఇంతమంది దేశభక్తులు కారాగృహనిబద్ధులు కానేల? మద్యనిషేధమును బోధించినందులకై యింతమంది దేశభక్తులు నిబద్ధులగుటజూడ "మద్యనిషేధమునకేర్పఱచిన టెంపరెన్సుకమిటీలు మీ కండ్లనీరుదుడుచుటకై యేర్పడినవేగాని నిజమైనప్రచారమునకుగాదు. మీ నైతికవిచ్ఛిత్తితో మాకుపనిలేదు. మీ సంఘక్షీణతను మేము పరికింపము. మీ

దారిద్రస్థితితో మాకు సంబంధములేదు. మీదేహారోగ్యములో మాకు నిమిత్తములేదు. మీ పెండ్లాముబిడ్డల ఘోషతో మాకగత్యములేదు. మాకుకావలసినది డబ్బు. డబ్బు డబ్బు. మద్యనిషేధమున కంగీకరించి మా కోట్లకొలదిధనమున కోల్పోవజాలము." అని ప్రభుత్వము ఖండితముగా చెప్పుచున్నట్లున్నది. ప్రజల నింతబలవంతపఱచి త్రాగించినను యీ మద్యపానమువలన మనుష్యున కేకొంచెమైన ప్రయోజనముగలదా? ఆకలితీరునా? ఆరోగ్యవర్ధకమా? తుదకు జిహ్వకైన నింపుగూర్చునా? ఏదియులేదు. త్రాగుబోతుకు మనస్సు నిలుకడలేదు. మాట నిలుకడలేదు. శరీరములో సత్వములేదు. నైతికముగా, సాంఘికముగా, ఆర్థికముగా, శారీరకముగా వాడు భ్రష్టుఁడై పోవును. వానితోబాటు వానిభార్యయు బిడ్డలునుగూడ వివిధకష్టములకుగుఱియై దురపిల్లుదురు. సారాదేవత ప్రవేశించినయింట ఆనందమునకు తావులేదు. ముఖమునకు తావులేదు. పెద్దమ్మయొక్క ప్రభావము శల్యావశిష్టులగు నాయింటివారి సుఖములమీదను, సర్వశూన్యమైన యాయింటి యందలి నలుమూలలను పాడకట్టుచుండును. కల్పలతా! ఈసందర్భమున 'ఆరోగ్యప్రకాశిక' లో సారాదేవత పలికినపలుకులు ఎంతయు వినదగినవిగానున్నవి. అందిట్లున్నది.

"ప్రపంచమున మనుష్యులను చంపుటలో అనగా హత్యనేరముచేయుటలో నన్ను మించినవారు మరెవ్వరునులేరు.

ప్రపంచమున నిదివరకుజరిగిన యుద్ధములన్నిటిలోను చంపబడినవారిమొత్తము సంఖ్య కంటె నాచేచంపబడినవారిమొత్తము సంఖ్యయే మిక్కిలి హెచ్చుగానుండును.

నేను మనుష్యులను పశువులక్రింద మార్చితిని. నేను కోట్లకొలదికుటుంబముల సౌఖ్యమును రూపుమాపి కష్టములనే అనుభవించునటుల చేసితిని. కోట్లకొలదిమనుష్యుల అధోగతికిఁకొనిపోవునట్టి దారిని సరిచేయుచుందును.

నేను బలవంతులను బలహీనులనుగా చేయుదును. బలహీనులను అంతమొందించెదను. నేనిదివరకు యెన్నికోట్లమందినో పాడుచేసితిని. ఇంకను యెన్నికోట్లమందినో పాడుచేయుటకు ప్రయత్నించెదను. నాపేరే సారాదేవత."

మిత్రమా! 'ఆరోగ్యప్రకాశిక'లో ప్రచురింపబడిన గిబ్బనుదొరగారి యీమహావాక్యములను చదివినప్పుడు "ప్రపంచములో నాచే దుఃఖింపబడినంతమంది పతివ్రతలు మరి దేనిచేతను దుఃఖపడలేదు." అనువాక్యమునుగూడ చేర్చిన బాగుండుననుకొంటిని. కల్పలతా! అది సత్యముగదా? పరమేశ్వరానుగ్రహమువలన మద్యనిషేధప్రచారము మనదేశమున శీఘ్రకాలములో ఫలించుగాక! మనస్త్రీల దుఃఖములు నివారణమగుగాకయని వాంఛించెదను. కల్పలతా! ఇప్పటికిని మద్యనిషేధప్రచారముతో స్త్రీలకు సంబంధము లేదనియే తలంతువా?

—శారద.

చిన్నచూపు

శ్రీమతి జానకీపురుషోత్తంగారు

౧

"అమ్మా, ఓమారిట్లావస్తావు" అన్నాడు గంగాధరరావు ఈజీఛైరులోకూర్చుని ఉత్తరాలుచూసుకుంటూ.

"ఎందుకురా, నాయనా! పిల్చావు? టపావచ్చిందా ఏమిటి?"

"అవునమ్మా! బావ ఉత్తరంవ్రాశాడు. శ్యామల, పిల్లవాడు వస్తారట రేపుఉదయంరైలులో. స్టేషనుదాకా వెళ్లవలసివుంటుంది."

"అయితే ఆయనకూడా రావటంలేదూ? పిల్లనొక్కర్తెను ఎట్లాపంపుతాడు?"

"లేదు. అతనురాడట. పనులేవో వున్నాయట. ఎరుగున్న వాళ్లెవరో వస్తూంటే శ్యామలనుపంపుతున్నాట్ట."

"సరే, అదైనావచ్చోంది. పిల్లవాడు ఎల్లాగవున్నాడో యేమో? ఆమధ్య కాకితాకిందన్నారు."

"అంతాకులాసా అనేవున్నది ఉత్తరంలో. వస్తున్నారుగా రేపుప్రొద్దున."

"పదిరోజులపాటైనా వుంటామని వున్నదా ఉత్తరంలో."

"ఉంటుందిట. అక్కడ అతని మేనత్తగదువుతుందిట."

"నాకు పావుకాశంలేదు అయిదునిమిషాలు నిలుచోడానికైనా. పొయిమీద వస్తువుమాడిపోతుంది. అయితే అబ్బాయి! రేపు వెడతావుగా రైలుదగ్గరకి."

"వెడతానమ్మా! అంతా తొందరే. కావలసినంత టైముంది. ఇప్పటినుంచీ ఎందుకు ఆలోచన."

"అందుకాదురా, అబ్బాయి! నా ఆదుర్దా నాది, ఎన్నాళ్లో అయింది దాన్నిచూచి."

"అవును, కాదూ మరి, క్రిందటి సంక్రాంతి కారొ చూచింది...సరే వెళ్లి పనిచూసుకో."

౨

తొమ్మిదిన్నరైంది గడియారంలో. తలవాకిట తలుపుతెరచిపెట్టి లక్ష్మమ్మ మాటిమాటికివచ్చి తొంగిచూసిపోతోంది. త్రోవనుపోయే ప్రతిబండీ తమయింటికేనని, అందులో శ్యామల పిల్లవాడుకూడావున్నారని ఆమెభ్రమ.........

పదిగంటలకి శ్యామలవచ్చింది. పిల్లవాడుకూడావున్నాడు వెంట. లక్ష్మమ్మగారు మడికట్టుకున్నాననే మాట మరచిపోయి ఉత్సాహంతో మనుమడిని అమాంతం ఎత్తుకుని ఒకపాతిక ముద్దులు గుమ్మరించింది. తరువాత కూతుర్నికూడా స్పృశించి "ఇట్లాఅయిపోయినావే.? ఇదివరకున్న ఎంతవల్లబడ్డావు. అదిగో కళ్లలో లోతిగా నెత్తురుచుక్కన్న మాటేలేదు." అని యిత్యాదివాక్యాలతో ఆహ్వానిస్తుండగా గంగాధరరావు

వచ్చి "అమ్మా! మరీచాదస్తానపడి పోతున్నావేం? వచ్చింది. పదిరోజులుంటుందిగా. అంత తాపత్రయం ఒక్కసారేనా? మైలపడితివి. వంటవీ మైపోయిందో వెళ్ళు చప్పున." అన్నాడు.

"ఏమోరా నాయనా! మతి ఉండడంలేదుబొత్తిగా. పోతున్నా. ఆగుడ్డలువిడిచి నీళ్ళుపోసుకో అమ్మాయి! అయితే పిల్లవాడికి తలంటిపోస్తావా?"

"ఈ వేళ కాదు, రేపుపోస్తాను. నీవువెళ్లి వంటపనిచూడు......అయితే వదినెక్కడ? ..."

లక్ష్మమ్మగారు రెండుచేతులు నెత్తిన కొట్టుకుని ప్రక్కనున్న గదివైపు పళ్లుబిగించి చూస్తూ, బిగ్గరగా వినపడకుండా ఏమిటో గొణిగింది.

"సరే. మామూలేగా. క్రొత్తేముంది. వెళ్ళు"......అని శ్యామల గదిద్వారందాటి లోపలకి వెళ్లింది. మంచంమీద అడ్డంగా ముసుకుపెట్టుకుని పడుకుంది సావిత్రి. అందుచేత శ్యామల దగ్గరగావెళ్లి "వదినా! వదినా" అన్నది.........

"నువ్వా? అప్పుడే కలువచ్చింవ్? ఏమిటో వొళ్లే తెలియడంలేదు..."

"వొంట్లోఏమిటి? వదినా! ఎన్నాళ్లనుంచీ? అన్నయ్య, అమ్మ ఎవరూ చెప్పేరేకారేం?"

"ఆఁ...వాళ్లకేంపట్టింది నాసంగతి? నన్నొకమనిషిగా యెంచుతున్నారా వాళ్లు? లేకపోతే నేనూ లోకంలో పాటేవుందును."

"వొంట్లోఏమిటి, జబ్బు"?

"ఏమనిచెప్పను? ఒకటైతే అనుకోవచ్చు. ఏమిటో ఒళ్లంతానొప్పులు, కాళ్లుమంట, చేతులునొప్పి, ఒకక్షణంలేస్తే కళ్లుతిరుగుతై. రవ్వంతపని ఏమన్నాచేస్తే ఎంతో ఆయాసవచ్చి ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతాను... మరి తిన్నదంతా ఏమైపోతోందో?"

"మరి మందూ అదీ ఏమీ పుచ్చుకోడంలేదూ?"

"ఎందుకడుగుతావు, అటువంటివి. ఎవరికైనా నాసంగతి కావలస్తేగా? పోనీ నాలికకు హితవుగా ఉండేపదార్థాలు తిందామనుకున్నాగాని వీల్లేదాయె. ఏమడుగుతావు నాపని. ఉంటే వున్నవాళ్లల్లోనూ జతగాను, పోతే పోయిన వాళ్లల్లోనూ జతగాను, ఇట్లావుంది."

"ఇస్సో....ఏంకష్టాలమ్మా......పిల్లాడెక్కడ?"

"నాకుతోడు వాడొకడు. ఇంతపెద్దదాన్ని నాకునే యిల్లాగుంటే వాడ్నిగూర్చి వేరేచెప్పాలా? రోజు రోజూకూ ఎండుకొస్తున్నాడు. నాలుగోయేడన్నమాటేగాని ఏడాదిపిల్లవాడల్లే వున్నాడు. పాపమేంచేసి? పైగా అంతాకొట్టడము, తిట్టడమూను. మనపిల్లాడు—అనేలక్ష్యం అభిమానమూ వుంటేగా?......ఇందాకవరకూ నీకోసం కలవరించేడు. ఇప్పుడే ప్రక్కింటివారింటికి కాబోలు వెళ్లేడు...నీపిల్లాడు ఎల్లావున్నాడు?"

"ఆఁ...సరిగానేవున్నాడు...బాగానేవుంది..."

"సరే. స్నానంకానీ, ఆలస్యమెందుకు?"

"నువ్వులేవక"—అంటూ సావిత్రితత్వం, తరహా అంతా పూర్వంనుంచీ యెరుగున్న శ్యామల లోలోపల నవ్వుకుంటూ గదిలోంచి వెళ్లింది.

3

మధ్యాహ్నం సావిట్లోకూర్చుని పత్తివొత్తులు చేస్తోంది లక్ష్మమ్మగారు. దూరంగా మంచంమీద శ్యామల మేలుకొనే పడుకుంది. పిల్లవాళ్లిద్దరూ కేకలువేస్తూ ఆడుకుంటున్నారు.

ఉన్నట్టుండి లక్ష్మమ్మగారు "సావిత్రీ!—ఓ సావిత్రీ!—ఓ సావిత్రమ్మా!...అబ్బే, అంతమాత్రంలో వినబడితే యెట్లా?......ఓసావిత్రీ! లేచికాఫీకి నీళ్లు పెట్టదూకాస్త, పిల్లవాడు యేడుస్తాడో, యేమో"—అన్నది.

పైపిలుపుల్లో ఒకదానికి ప్రత్యుత్తరం రాలేదు. అయిదునిముషాలైన తర్వాత లక్ష్మమ్మ గది తలుపు త్రోసి—

"అమ్మాయి, సావిత్రీ! ఏమినిద్దరే? ఇరవై నాలుగుగంటలూ నిద్దరే, దరిద్రం, అట్లా వచ్చి అడబిడ్డతో మాట్లాడరాదా? కాఫీకి నీళ్లు పెట్టమంటే వినిపించుకోరాదా? నేను మడిలో చస్తిని—కాస్త మాట వినకపోతే యెట్లా యేడవనే? అమ్మాయీ!" అని దీర్ఘంతీసింది.

"ఏం, మావాళ్లు నాకేం కాఫీలు అవి చెయ్యడం నేర్పలేదు. అవన్నీ తెలిసిన కోడల్ని చేసుకోకపోయినారూ? పెట్టూ, పెట్టూ అంటే ఎట్లా పెడుతాను. నాచేతకాదు. అసీగాక అస్తమానం పనిచెయ్యాలిసుండె. ఒక్కక్షణం తలనొప్పిగావుండి పడుకుంటే ఉమారుమనడమాయె, చావమన్నారాయేం? నాకింతకన్న చేతకాదు. మీరు నాకు చేసేదానికి నేచేసేది చాల్లెండి. అంత చాలకపోతే మరొక కోడల్ని-చేయ కలిగినదాన్ని—తెచ్చుకోవచ్చు."

"ఎందుకే, అట్లా ప్రతిమాట అర్థంలేకుండా మాట్లాడుతావు? శాణాతనం నేర్చావు, మహా. ఎక్కడికిపోతై బుద్ధులు. ఆ తల్లికూతురివి కావు. రాజ్యాలు ఏలగలవే అమ్మా! వచ్చినప్పటినుంచీ చూస్తాను. ఎప్పుడూ ఒకేరీతిగా ఉంది నీ ప్రవర్తన; ఈ నాలుగేళ్లనుంచి నేపడే అవస్థ పరమాత్ముడికి తెలుసు; ఏమో చిన్నపిల్లవు; ఈ రోజుకాకపోతే రేపో మాపో నేర్చుకుంటావు; నీవే సరిగా వుంటావని అనుకుంటున్నానుగాని, యిట్లా పొగలబడి పోతావని, దుమ్మెత్తి పోస్తావని, కొయ్యలమారికొండవి అవుతావని, తప్పులమారితడికవవుతావని కల్లోనైనా అనుకోలేదే, అమ్మా!......ఏమియిదిగావుందే నీపని. పోనీ నేనంటే సరే, వాడంటేనూ లేదాయెలక్ష్యం. పురుగుల్ని విసిరికొట్టినట్టుగా దులిపేస్తావు యిద్దర్నీకూడాను. ఏదోపోనీ పిల్ల యింటికి వచ్చిందికదా రెండురోజులైనా సంతోషంగా వుందామంటే నీకైజంమాన్తావా......"

"చాలు, చాలు. అపాశాన నోరుమూయ్యండి. నేర్చుకపోయినారు. ప్రతిదానికి యిల్లుఎగిరిపోయేటట్లు కేకలేస్తారు. నాతో అట్టేమాట్లాడబోకండి. నోళ్లుమండుతుంది..."

"ఆఁ. ఆఁ. చూశావా, శ్యామలా! మీవొదినె యెంతద్దైందో. నేను నోరు మూసుకోవాలిట. ఎంతమాట, ఎంతమాట. అత్తంటే లక్ష్యమున్నదానివేనానువ్వు? నీతల్లియిల్లాగే పెంచిందా?......ఏమంది అన్నిటికి తెగించినదానికి...వాడురానీ చెప్తా యిదంతా. ఏమిటో తేలాలి......" అంటూ లక్ష్మమ్మగారు కళ్లనీళ్లపర్యంతం తెచ్చుకొని వంటింట్లోకి వెళ్లింది.

౪

"అబ్బాయి, గంగాధరం! ఇక ఒక్కక్షణం దీనితో వేగడందుర్లభం. కానివూళ్లో కట్టెలమ్ముకు బ్రతకవచ్చు. ఇట్లావుండలేంబాబు. బ్రతికుండగానే పీక్కుతింటోంది. అడ్డమైన మాటలు, యిష్టంవచ్చినట్టు కూస్తోంది. అమ్మలక్కలందరూ నన్ను దుయ్యబట్టుకుంటున్నారు......ఒక్కవిషయంలో గోరంత సహాయ్యం లేక పోగా అడుగడుక్కీ తప్పడం, సాధించడం, దుమ్మెత్తి పొయ్యడం. పోనీ నీవన్నా

అంతమాత్రంగా లేవుంది లక్ష్యం. మొన్న పహో చూడలేదూ? కోటుకుట్టవే అంటే ఎల్లాగ మొహాన పారేసిందో. గుండెలు అర్చుకు పోతున్నైరా అబ్బాయి! ఇష్షో."

"ఎందుకమ్మా! పదిసార్లు అనుకోవడంకూడాను. ఏమన్నా లాభముంది గనుకనా? అట్లా విరగబడి పోతోంది. మరి ఏంచూసుకున్న గర్వమో? పుట్టింటికిపోతే తెలుస్తుంది, గుప్పెడు మెతుకులకికూడా గతి లేదు."

"ఇప్పుడదేగా దాని పట్టుదల. అక్కడే మున్నదనే ఆలోచన దానికేదీ? పుట్టింటికి పంపించండి, అక్కడ ఉంటాను. వాళ్లు, వీళ్లు, ఎంతకాలం పుట్టిళ్లల్లో వుండడంలేదు.—అని దానిపంతం".

"ఏమో, నాకేమీ తోచకుండా వుంది, పుట్టింట్లో ఎన్నాళ్లని వుండనీయగలం? లోకానికేనా వెరవద్దూ?......... అబ్బబ్బ, ప్రాణసంకటంగా వుందమ్మా! పెళ్లాం కాదు. పెటాకులు. ఉండేం, ఊడేం ...ఏమోలే. ఇంతకు కర్మం—వడ్డించు కచ్చేరికి వేళైంది, పోవాలి..."

"అట్లాగే, నాయనా! స్నానంకానీ......సావిత్రీ! ఎక్కడే? సావిత్రీ!...వీలుగావుంటే పీట, విస్తరివేస్తావూవచ్చి......"

"వీలుగాకేం? నాకెప్పుడూ వీలే. మరొకరికంటె వీలుండదుగానీ. ....."

కొంతకాలము గడచిపోయినది.

"ఏమేః సావిత్రీ! పదినిముసాలైంది. రావేమీ వాడి కచ్చేరికి వేళ అయింది..."

"ఛీ, పాడుబ్రతుకు, తలనొప్పితో చస్తూంటే పలుకరించే దిక్కేనాలేదు. పైగా అది చెయ్యలేదు, ఇదిచేయ్యలేదు... వెళ్లి చేసే మహోద్యోగం మండిపోతోంది......వేళైంది, వేళైంది..."

"ఇంత పనికిరాదే, అమ్మా! మహోద్యోగమా? అదీ లేకపోతే? ఏం, ప్లీడరుగుమాస్తాపని మాత్రం ఊర్కే వుందా? తెలివి తేటలుంటే అందులోనే సంపాదించవచ్చు......

"అవునవును. కనపడుతోందిగా సంపాదన...ఏమని చెప్పించేసు చదువు...కుంటికోనమ్మల్లే...ఏం ఉద్యోగం? పరువు, ప్రతిష్ట అక్కర్లేదు......గుమాస్తా...ఛీ."

"అవును, మరి మీ వాళ్లంతా తహశ్శీలుదారీ కలెక్టరీ, చేశారుగారూ...

"ఆవేమీ చెయ్యకపోయినా, కాలుమీద కాలేసుకుని కూర్చున్నారు. పొలాన్నుంచి ధాన్యంవచ్చి వాకిట్లో వాల్తుంది. అదేనా కనబడదాయె యిక్కడ. మోచెయ్యి ఆడితేగాని ముంజెయ్యి ఆడదాయె... ఇంతకూ నాకర్మం, ఈ మహాసంస్థానంలో ఎట్లాగైనా పడక పోతానని ఎంతో ఆదుర్దాపడ్డాడు మా మామయ్య. అప్పుడు ఆలోచన లేదు...కంఠానికి ఉరిపోశారు, అన్నివిధాల. తోటివాళ్లంతా సుఖంగావుంటే నాగతియిది."

"అవునమ్మా! కాదుమరి? జమీందారుల పిల్లవాయె. ఇక్కడ వుండలేక ఉడికిపోతున్నావు. చేసేటప్పుడే మీవాళ్లు ఆలోచించుకుంటే పోయేది. మాకర్మం ఏలాగుంటే అట్లాఅయేది.... ..."

"అవునవును, కాదుమరి? నామూలాన్నైనా బ్రహ్మచర్యం వొదిలింది అబ్బాయిగారికి......"

"నిజమేలే, తల్లీ! నిన్ను పలుకరించడం బుద్ధిపొరపాటునాది..."

శ్రీమతి కమలా నెహ్రూగారు

Courtesy of "Triveni"

పృట్లి క న ర్ల
('క్రైగాన్' అను ఫిలిమునందు నటించునప్పటి చిత్రము.)

Courtesy of "The Movie Mirror"

౫

గదివైపు వసారాలో కూర్చుని సాయంకాలం సావిత్రి జప చేసుకుంటోంది. శ్యామలకొడుకు గభాలున పరుగెత్తుకొంటూవచ్చి నూనెసీసా తన్నేశాడు. ఢళ్లున సీసా బ్రద్దలై ఆమె చీరంతా నూనె అయింది. సావిత్రి మండిపడ్డది—"దౌర్భాగ్యపు పిల్లాడా! కళ్లు కనబడ్డంలేదూ? మిడిసిపోతున్నావు. ఏమిటిదంతా నీ ఖొంప—" అంటూ పిల్లవాణ్ణి ఆయిదారు అణిచింది. ఈగల్లంతుకు శ్యామల, లక్ష్మమ్మగారు పరుగెత్తుకు వచ్చేరు. శ్యామల కంటతడిపెట్టి పూరుకొంది. లక్ష్మమ్మగారు గబగబ పిల్లవాణ్ణి ఎత్తుకుని—"ఓ అమ్మ! లేదే, మా నాయన! లేదే, కన్నారి! లేదే," అంటూ సావిత్రిదగ్గరగా వెళ్లి—"ఏమే? బుద్ధిమాలినదానా! నీపురుగుపడ చేతేలెట్లు అట్లా కొట్టావు? నీపిల్లవాడైతే నాకు కాడు నీకుమాత్రం? ఏదో నా ఖర్మకాలి వుందామనివస్తే యీలాగు చేస్తావా? అంతయిష్టంలేకపోతే యిష్టంలేనట్లువుండరాదూ? ఏదోచూడక సీసా తన్నినంతమాత్రాన అట్లా కొడతావా పసివాణ్ణి? పోనీ కంఠంపిసికి పారెయ్యకపోయినావు. పీనవాదిలేని......మాట్లాడవేం? ...... ఏమీ తెలియనిదానిలాగు."

"ఆపిల్లవాడు చేసిందెవ్వరికీ కనబడదు. నూనంతా కాస్తలేకుండాపోయింది. చీరపాడైంది...నేను కొట్టిందిమాత్రం కన్పిస్తుంది. కొడితే కొట్టాలెండి. ఆమాత్రం అదుపు పెట్టే అధికారం నాదగ్గరావుంది...లేకపోతే మొదలే పిల్లవాణ్ణి యిక్కడకు రాకుండా జాగ్రత్తపెట్టలేక పోయినారూ."

శ్యామలకు ఏడుపువచ్చింది.—"ఇక్కడకురావడం నా దేపొరపాటు. నీకింతకష్టమెందుకు? నేనే వెళ్తాలే, ఒదినా." అన్నది.

"నేనూ చూస్తున్నాగా...అదివచ్చినదగ్గరనుంచీ మరీ మొదలు. మొన్న పహీను వ్వేదోతింటూ పిల్లాడికేనా రవ్వంత పెట్టలేదు. అదిమాత్రం గ్రహించదా? తెలియదా? వెనుకుందిలే, రాజ్యం అనుభవిద్దువుగాని... రావే శ్యామలా!"...అంటూ లక్ష్మమ్మగారు నిష్క్రమించింది.

సావిత్రికి దోమవాలినట్టైనా లేదు. జపపూర్తిచేసి, ముఖంతోముకుని గదిలో పడకవేసింది. పావుగంట తరువాత శ్యామలవచ్చి—"ఒదినా! అనసూయ వాళ్లింటికి పేరంటానికి వస్తావా వెళదాం? పిల్చి వెళ్లేరుగా, యిందాక."

"ఎందుకు పేరంటానికికూడా, సిగ్గులేక. నాజవాయిరి, నాపట్టుచీరెలు వాళ్లుచూచి ఆనందించేటందుకా?"

"అదేమిటమ్మా! నగలతోను, బట్టలతోను వస్తుందా గౌరవం, మర్యాద? పనివల్ల పలుకువల్ల గాని."

"అందుకే కాబోలు అవన్నీదిగేసుకుని బయల్దేరావు. ప్రక్కన నేను దృష్టిపరిహారార్థంకో సమారావడం?"

"ఎందుకమ్మా! అట్లామాట్లాడుతావు. నాకు అంతదూరం ఆలోచనపో లేదు. ఇద్దరంకలిసి వెడదాంగదా అనిపిల్చాను. పోనీ యీగొలుసును వ్వేసుకో, యిఁద..."

"అక్కర్లే, ఛీ, సిగ్గులేక ఎరువుసొమ్ముగూడాను. ఉంటే పెట్టుకోవాలి, లేకపోతే లేదు. నాకర్మం ఎవరేంజేస్తారు. ఈమహాసంస్థానంలో యిట్లా అనుభవించాలిసివుంటే..."

"పోనీ, ఒదినా! నేను యివన్నీతీసివేసివస్తాను. బయలుదేరుతావా?"

నాకోసంతియ్య నక్కర్లేదు. నీవువెళ్లు. నేరాను. అయిదోతనంవుండిగూడా అత్తతో సమానంగా..."

శ్యామలవినలేక, చెంగువెనక్కు తిరిగి వెళ్లిపోయింది.

౬

"ఏమే, దౌర్భాగ్యపుదానా! నీమూలాన నాకంఠం పిసుక్కోవలసివచ్చేటట్టుందేం? నాకుదాపరించావు." అన్నాడు గంగాధరం గదిలో అడుగుపెట్టి.

ముసుగుపెట్టుకునిపడుకున్న సావిత్రి చెంగునలేచి పళ్లుబిగిస్తూ—"ఇదిగో జాగ్రత్తగా మాట్లాడండి... దౌర్భాగ్యం నాకా, మీకా? మీరేమని చేసుకున్నారు దౌర్భాగ్యపుదాన్ని? గతిలేకా? ఇస్తేనేకాని వల్లకాదని మామామయ్యచుట్టూ తిరిగి వేధించి కట్టుకున్నారు. మీరేనాకుదాపరించారుపైగా, లేకపోతే శుభ్రంగా..."

"ఒళ్లుతెలిసి మాట్లాడుతున్నావా? తెలియకుండా మాట్లాడుతున్నావా?"

"బాగా తెలిసే, కావాలనిమాట్లాడుతున్నాను. లేకపోతే ఏమిటి యిదంతా? నాకర్మం..."

"నీమూలాన్నే కోపంవచ్చి శ్యామల వెళ్లిపోతోంది. చూశావా, ఏంబాగుంటుంది?"

"నామూలాన వెళ్లడమెందుకు పైగా నన్ను ఏడిపించడానికివచ్చి? నిన్న నేగా తనకున్నవగలన్నీ పెట్టుకుని నన్ను హేళనచేసింది......పోనీండి వెడితేనాకేం? నన్ను ఉద్ధరిస్తుందా.?"

"అర్థంకావడంలేదు. ఏమిటి? ఎప్పుడు యింతేనువ్వు, నీమాటలు...బుద్ధివుండక్కర్లేదూ!"

"అవును నామాటలెట్లా అర్థమవుతాయి. చదివింది మెట్రిక్లేషన్ దాకానేగా. చదువైనా అంటలేదాయె కర్మం"...

"నాచదువుసంగతి నీకెందుకు? మీనాయన మహా విద్యేపాసైనాడా?"

"పాసుకాకపోతేయేం? డబ్బుంది. మనకసిలేదుగా? ఇట్లాగని తెలిస్తే ముందేబాగుండేది నాపని. విద్యావిహీనః—"అన్నారు.

"ఆఁ. ఆఁ. నన్ను పశువు అంటావు? ఫుండాకోర్. మరీతెగించిపోతున్నావు. బుద్ధిచెప్తాను..."

"మనకుంటేగా మరొకరికి చెప్పడానికి..."

ఈమాట గంగాధరరావుకి నసాళమంటింది. ఇటువంటివి మామూలే అయినా ఈదినం అతనికష్టం, దుఃఖం మితిలేనివై పోయినాయి. కళ్లల్లోకి నీరుతెచ్చుకున్నాడు.

"ఎందుకుపైగా ఆదొంగఏడుపులు? నవ్విపోతారు ఎవరైనా. నన్నిట్లానట్టేట ముంచినవారికి నా ఉసురు కొట్టకపోతుందా?"

"నోరుముయ్."

"మీరేమూసుకోండి. మీరేమీ నన్నేమనవలసినపనిలేదు. నేనేంపడేదాన్నికాదు. ఇక ఒక్కక్షణం యిక్కడవుండదలచుకోలేదు. మాయింటికి వెళ్లిపోతాను."

"ఇకెప్పుడూరావా!"

"చదువుకుని బాగా డబ్బుసంపాదించిన తర్వాత కబురంపండి. అప్పుడాలోచిస్తాను."

"ఆఁ. ఆఁ. ఫుండాకోర్!—"

"అదిగో అట్లామాటలు అనవద్దనే చెప్పింది. జ్ఞాపకంలేదూ? చెప్తున్నాను, నన్ను మీరేమీ కల్లోనైనా తల్చుకో అక్కర్లేదు!"

"అంతే, అంతే.........అమ్మా! అమ్మా! కొంపలంటించికూడా పోతోందమ్మా! చూడు. చూడు."

ఆదరణ

శ్రీమతి కొలచిన జగదీశ్వరమ్మగారు

సాధారణముగా స్త్రీలు ఉత్తములును, సుస్వభావలును. ఇది నిజమే.కాని అదేమి పాపమో కొంచెమాధిక్యతరాగానే బీదవారిని తక్కువగా చూడటము వారి స్వభావముగా కనబడుచున్నది. ఈ స్వభావాల్లో కూడాచాలారకములున్నవి. ఏశాంతినికేతనానికో, యేమహిళామండలికో, వెళ్లినప్పుడు దేవుడిచ్చిన కండ్లతో నాల్గుమూలల చూడటము తమ ఉన్నతస్థితికి లోపమని ఏకదృష్టితో చూచేవారొకరకము. ఎరిగియున్న వారినిపలుకరించడము గొప్పవారి లక్షణముగాదని పలుకరించకుండనుండే వారొకరకము. ఒక సామాన్యకుటుంబిని ఒక భాగ్యశాలిని యింటికి వెళ్లినప్పుడు పకటి రెండుసార్లొక మాదిరిగా మాట్లాడి తరువాత చూచి చూడనట్లుండి అటుపిమ్మట అసలేమాట్లాడని వారొకరకము. తక్కువస్థితి గలవారై నప్పటికి ఎక్కువ స్థితిగలవారనుకొని బాగామాట్లాడుచు వారిస్థితి తెలిసినవెనుక గప్‌చీప్‌అగువారొకరకము. ఇకకాస్త చదివి ఉద్యోగాలలోనుండే మానినీమణులమాట చెప్పశక్యమేగాదు. అప్పుడు సీమనుంచి స్టీమరు దిగిన దొరసానియే తొంబది పాళ్లుమేలు అనిపించును. వారికి ఎదుటిచూపు కనబడదు; ప్రక్కమాట వినిపించదు. అథవా కనపడ్డా పనుల తొందరలలోనున్నట్లు నటించడము. మాట్లాడితే హాయిగా రాణీగారిలాగ మెత్తలువేసిన తిరుగుడుకుర్చీలో కూర్చొనో, శేషశాయిలాగ తల్పముమీదకొరిగో వచ్చినవారిని నిలబెట్టి మాట్లాడటము. తెనుగు మాట్లాడితే చాలానీచమని అట్టి వారి భావన.

ఆహా? ఏమి యీవిచిత్రము? ఇటువంటివారు కొందరు స్త్రీలలో నుండటము నుంచియేకదా స్త్రీలు అల్పులని పురుషులు మనకు పేరిడినది? ఎదుటివారి కష్టములు హాస్యాస్పదములు; కథలు. మనకష్టములు పడలేనివి. మొన్నమొన్ననే ఒక సామాన్య స్త్రీని ఒక ఉన్నతకుటుంబిని పెట్టిన భంగపాటు నాతో చెప్పికొనినది. ఆమె వారింటి కెన్ని సారులో వెళ్లినదట. వెళ్లినప్పుడల్లా పండ్లుమిఠాయి వారిపిల్లలకు తీసికొని వెళ్లేదట. ఆమె ఒకసారి కూడా తమయింటికి రాలేదట. "వారున్నవారు. మనము లేనివారము. సాటిలేదు." అనిమనసు సమాధానపరచుకొన్నదట. తరువాత తరువాత వారింటికివెళ్లి ఎంతసేపు కూర్చున్నను దర్శనభాగ్య మబ్బేదేకాదట. అంత వారిమాట మాణిక్యమై, పలుకు బంగారమైనదట. ఇంక ఏమేమొచెప్పి తమ బీదతనమును గురించి

కండ్ల నీరు పెట్టుకొనినపుడు నా హృదయము కరగి నీరై పోయినది. అయ్యో, ఎంత చెడ్డగుణములు? విద్యావతులును, ఉన్నతకుటుంబినులును యీరీతి ప్రవర్తించిన వారి కన్న తక్కువవారు అదియొకగొప్ప అనితలంచి నేర్చుకొనెదరు.

శ్లో॥ యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠ
స్తత్తదేవేతరో జనః
సయత్ప్రమాణంకురుతే
లోక స్తదను వర్తతే

భగవద్గీత III. 21.

అని గీతలో శ్రీకృష్ణభగవానుడు చెప్పినట్లు ఉత్తముఁడనిపించుకొన్నవాఁడేయే కర్మలను జేయునో తక్కినవారును ఆయాకర్మములనే చేయుదురు. అట్టియుత్తముఁడు దేనిని బ్రమాణముగాఁదీసికొనునో లోకమంతయు దానినే ప్రమాణముగాఁ దీసికొని అట్లు ప్రవర్తించుచుండును. గొప్పవారిని చూచి క్రొద్దివారు నేర్చుకొనుట లోకధర్మమై యున్నది. మనయింట్లో వంట, పాచిపనిచేయు స్త్రీలువచ్చినను తగిన ఆదరణ చేసిపంపవలెను గాని నిరాదరణచేయరాదు. బీదవారు, పాపం, గొప్పవారితో మాట్లాడితేనే, స్నేహితముచేస్తేనే, వారిప్రసన్నవీక్షణము సోకితేనేవైకుంఠము వొరిగినట్లు సంతోషించెదరు. నాప్రియసోదరీమణులారా! గర్వమునకు స్వస్తి చెప్పినప్పుడే మనస్సునకు స్థిమితము. “నాశనమునకు గర్వము ముందునడచును” అనిబైబిలులో చెప్పియుండలేదా?

నేను వకమాటు ఆసుపత్రికి వెళ్లితిని. అక్కడ ఇన్‌పేషెంటుగావున్న ధనవతియైన యువతి నాతో ఇటుల చెప్పినది. “చూచారా అండి వీళ్లంతా పాకీవాళ్లు. మాలలు మాదిగలు. మన దొడ్డూడ్చే వాళ్లె వీళ్లు. నాలుగుముక్కలు చదివి ఏనర్సో, ఏడాక్టరో అవుతారు. అక్కడనుంచి టిక్కుటిక్కుమంటూతిరుగుతారు. ఎంతహీనపుకులాలో చూడండి. వాళ్లకుమనం దాసోహమంటూవుండాలి. రోజూ ప్రొద్దునే స్నానంచేసి ఎంతోశుచిగా వుండేదాన్ని. ఏమిటండీ! ఈపాకీకూడు? ఇక్కడి వాళ్లుపిలిస్తే పలకనే పలకరు. నాకు ఇంట్లో కావలసినంత మందినౌకర్లు. నేను ఎంత గొప్పవారికడుపున పుట్టినానో మీకు తెలుసునాఅండి? నాకు ప్రొద్దుట ఆరున్నరకే టిఫిన్, కాఫికావాలి. డాక్టరు డాక్టరని పలవరించినా అతీగతి లేదు. నేను యీరోజేయింటికి వెళ్లిపోతాను” అన్నదామె. ఆమె నిజముగా భాగ్యవతియే. ఇంటికి పోయిన తరువాత ఆమె ఆస్పత్రి లోని వారినందరిని పిలిపించి ఎన్నిసారులో విందొనరించినది. అదిపైడాబు.

ఇది ఆమెలోపల అభిప్రాయము. ఆమె మాటలు నాకెంతో ఆశ్చర్యమును విచారమును కలిగించినవి. ఆమె కాన్పులన్నియు ఆసుపత్రిలోనే. ముఖమునకు సలాము, వీపునకు మెటికలు. పురుషులు మనలను తక్కువగా చూచుచున్నారనియును, సమముగా చూడవలయుననియు, దేవుడు వారిని సృష్టించినట్లు మనల సృష్టించలేదా అనియును, ఇంకనెన్నియో, యేమేమో, అనుకొనుచున్నాము. అట్టిచో మనము అందరము స్త్రీలమయ్యు కులమనియును, భాగ్యమనియును, అధికారమనియును, భేదాభిప్రాయములు పెట్టికొని కొంచెపువారిని వంచన చేయుట మంచిదికాదు. పురుషుల నననేల? ఇంటగెల్చి రచ్చ గెలువమన్నారు. మనలో మనము సర్దుబాట్లు చేసుకొంటే, పురుషులు మన విషయములలో నేలానకుస్తున్నారా అని ఆనక విచారించుకోవచ్చును.

విద్యావతులారా! ఉద్యోగినులారా! భాగ్యశాలినులారా! ఐశ్వర్యము శాశ్వతముగాదు; ఆదరణ శాశ్వతము అనుమాట మరువక మనలోనున్న దుర్గుణములను, తీసివేసుకొని మంచి నేర్చుకొనినయెడల అప్పుడుగదా మనము ధన్యులము.

ప్రణయరథము

శ్రీమతి దేవులపల్లి సత్యవతమ్మగారు

విమలసహస్రకమలక్రమవీథియందు
గోపికాంగనల్ తనచుట్టుగొలిచియుండ
మూడురాగాల శ్రుతులను జోడుగలిపి
పలుకు పలుకునఁ దేనియ లొలుకుచుండ
మురళి మ్రోయించు శ్యామలమోహనాంగు
గాంచఁ బోవలె ప్రాణేశు కన్నులలర
నాదురథమును సుపథాన నడుపుమయ్య!
సప్తగిరులను దాటుచు సంతసమున
పంచకోశంబు నేర్పుతో బరగదాఁటి
మూడుగుణములకవ్వలి మూర్తియైన
విశ్వమోహనరాగంబు వీనులలర
గానమొనరించు ప్రాణేశు గాంచఁబోదు
నాదురథమును సుపథాన నడుపుమయ్య!
గాలితాకునకటునిటు గదలకుండ
దుర్గమంబగునడవిని నిర్గమించి
విరులనెత్తావి ఘుమఘుమ విసరుచుండ

విమలబృందావనాకాశవీథియందు
గానమొనరించు ప్రాణేశు గాంచఁబోదు.
నాదురథము సుపథాన నడుపుమయ్య!
విమలమానసవిభావరిసమయమందు
నేలకో నాథుఁగనుగొన నిచ్చవొడమె
పరమహర్షంబున గగుర్పాటునొంద
ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడై బరగునట్టి
గాన మొనరించు జీవేశు గాంచఁ బోదు
నాదురథమును సుపథాన నడుపుమయ్య!
హృదయమందున్న జీవేశు బడయలేక
వెతలగుందుచునుంటిని వెఱ్ఱినగుచు
మూఁడవస్థలకును సాక్షిభూతమగుచు
విశ్వమోహనమూర్తియై వెలయుచుండి
గానమొనరించు ప్రాణేశు గాంచఁ బోదు
నాదురథమును సుపథాన నడుపుమయ్య!

విడాకుల చట్టము

౨౨
శ్రీమతి మాగంటి శకుంతలా దేవిగారు

పవిత్రవతులగు మనభారత నారీమణులు కొందరు విడాకుల చట్టముకావలయునని కోరుట చాల విషాదకరమగు సంగతి. పతియే దైవముగ జూచుకొనెడు మన హైందవ స్త్రీలకిట్టిచట్టము ముఖ్యావసరమని తోచుట కెంతయు ఆశ్చర్యముకలుగును. భర్త దుష్టవర్తనుడై సంచరించుచుండిన భార్య సవినయంబుగ సన్మార్గమునకు మార్చవలయునేగాని మరొకనిని వివాహమాడుట పాడిగాదు. మరల వివాహమాడిన అతనుకూడ దుష్టుడైయున్న అపుడేమి చేయవలయును? మనహిందూదేశమునందిదివరకే కొన్ని చిన్నజాతుల యందీయాచార మేర్పడియున్నది. జ్ఞానవతులును విద్యావతులునుఅయిన తతిమ్మా స్త్రీరత్నములుగూడ నీచమగు ఈయుద్యమమున పాల్గొనవలసినదేనా? భర్త గ్రుడ్డియైనను, భాగ్యహీనుడయినను, అట్టివానితో సంసారము చేయవలసినదేనాయని, విడాకుల చట్టమునందు కుతూహలముగలవారు ప్రశ్న వేయకమానరు.

వారికి నాచేయుమనవి బాల్యవివాహములు శాసనసమ్మతములైనపు డిట్టి చట్టమును బెట్టినట్లయిన అందరిలో కొందరికయిన సహాయకారిగనుండెడిదేమో? ఇప్పుడెందుకు? కష్టసుఖముల నెరిగినపుణ్యశీలురును, దేశమున కలంకారమగు చట్టమేర్పరచిన గొప్ప మహనీయులునుఅగు శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. హరవిలాస శారదాగారి సంస్కరణముమూలమున ప్రౌఢవివాహములు ఆచారమగుచుండగా విడాకులశాసన మనవసరమని ప్రతివారును, పూర్తిగా గ్రహింపకోరుచుంటిని. భర్తకు హితవులేకున్న భార్యను విడచుటలేదా పురుషునితో బాటు సమానమైన హక్కులుగల స్త్రీకూడ అట్లేలచేయరాదనెడి భావముతో భారతజాతి కపవిత్రమగు పతివ్రతాత్వమునకు భంగకరమగు ఈచట్టమును ప్రవేశపెట్టుట చాల పొరబాటు. అనవసరమగు ఈ చట్టమును ప్రవేశబెట్టుటకంటె ముఖ్యావసరమగు వ్యభిచారనిర్మూలనచట్టమును గొనిదెచ్చిన ప్రజల కనేకవిధముల సుఖములున్ను; భార్యాభర్త లిరువురెడబాయక సకలభోగముల ననుభవించుచూ, ప్రేమమయులై యుండుటయు; దేశము దాంపత్యవిరోధమన్న నెట్టిదో ఎరుగక ప్రకాశించును; జంటమల్లెవలె సతీపతులెడబాయక సంచరింతురు. కావున వ్యభిచారనిర్మూలనచట్టమునుగొనిరా మహనీయుల కనేకవందనము లర్పించుచున్నాను. మనహిందూ ధర్మశాస్త్రము లంగీకరించని విడాకులచట్టమును దెచ్చిపెట్టి భారతరమణీమణులసౌశీల్యమునకు భంగము కలుగచేయకుందురుగాకయని వారిని ప్రార్థించుచుంటిని.

౨౩
శ్రీమతి సుసర్ల లక్ష్మీనరసమాంబగారు

వివాహము ధర్మార్థకామమోక్షములను సాధించుటకేర్పడిన బాయరానిబంధముగాయున్నను పురుషుడు-పదిమంది బిడ్డల తండ్రియైనను-నిర్భయముగ తన యర్ధాంగియందు లేశమైన తప్పుకాన్పింపకపోయినను వివాహబంధమును పరిత్యజించి తిరిగి వివాహమాడుచున్నాడు. అట్టి సందర్భమున మనస్త్రీలు విడాకుల

చట్టము కోరినారన్న ఆశ్చర్యములేదు. వికలాంగుడైనను, కుష్ఠరోగియైనను గ్రుడ్డివాడైనను, పిచ్చివాడైనను తగినంత నిదర్శనము న్యాయస్థానమందు రుజువుపర్చుకొని తిరిగి వివాహమున కనుజ్ఞ యిమ్మని కోరుట తప్పిదముకాదని నాయభిప్రాయము. మరియు భారతదేశపుస్త్రీలు భర్తదుఃఖమే తనదుఃఖముగను అతని సౌఖ్యమే తనసౌఖ్యముగను తలంచుచు కేవలము భర్తనేదైవముగ భావించుచున్నారు. అట్టితరి చాలమంది పురుషులు కురూపియను నెపమున భార్యను విసర్జించుచున్నారు. అట్టివారిని పెక్కుమందిని మనము నిత్యము జూచుచున్నాము. భర్తఅక్రమముగా తమ్మును హింసించుచు తమతో కాపురము చేయనపుడు హిందూసుందరులు తమ భర్తపైని జీవనాంశము నిమిత్తము న్యాయస్థానమునందభియోగములెచ్చి జీవనాంశము యిప్పించవలసినదని కోరుచూజిరినే భర్త దుష్టప్రవర్తనుడో, నీతిమాలినవాడో, త్రాగుబోతో, తీరనిదుష్టసంకటములపాలైనవాడో, కుష్ఠురోగియో, క్షయవ్యాధిపీడితుడో అయియున్న సమయమునందు అతనితో కాపురము చేయవలసియున్న స్త్రీ తనసంతతినంతయు రోగభూయిష్టముగలదానినిగ జేయుటకన్న తన వివాహపరిత్యాగము చేసుకొనుటకు న్యాయాధికారులయొద్ద మొరబెట్టుకొనుటలో పరువు తక్కువ గలుగదని తలచెదను. అట్టి న్యాయస్థానమందు భార్యయొక్క వాదన నిజమైనదైనట్లు రుజువుచబడి న్యాయాధీశులవల్ల స్థిరబడుటలో అక్రమములు జరుగునని చెప్పుటకు వీలుకనుపించదు. ఈ చట్టము పుట్టబడినంత మాత్రమున భర్తలయందరిపైనను భార్యలు తిరగబడి తమ తమ వివాహములను రద్దుచేసికొనకోరుదురను భయముపొందుటకు అవకాశములేదు. సంతానవతులుకాని స్త్రీలకున్ను, అక్షతయోనులగు భార్యలకును యిట్టిచట్టము అవసరము గలిగిన సమయములందు పనికివచ్చుననుటకు సందియములేదు. హైందవస్త్రీలు వివాహబంధమును నిష్కారణముగ తెంచుకొన నంగీకరించుటకు భయపడుదురనుటలో అతిశయోక్తిలేదు. కాని వివాహబంధవిమోచనమును గోరుటకు హక్కును సంపాదించుటకు ప్రయత్నించుటకూడ సమానస్వాతంత్ర్యమును గోరుస్త్రీలకు దోషముకాదని నాయభిప్రాయము కాన విడాకుల చట్టమును కోరుట స్త్రీల విద్యుక్త ధర్మములలో నొకటియేయని నేను భావించుచున్నాను.

౨౮

శ్రీమతి పాలడుగు సముద్రాలదేవిగారు

వివాహమనునది మనదేశమున మహాపవిత్రమైనదిగా నెంచబడుచున్నది. వివాహము వలన భార్యాభర్తలైక్యమగుదురు. భార్యకు భర్తకంటెను భర్తకు భార్యకంటెను ఈ ప్రపంచమున ప్రియమైన వారెవరును లేరు. వారలిరువురు నేకశరీరమునందర్ధభాగములగుటజేసి ఎటువంటి సుఖదుఃఖములందైనను చేరియుందురు. తల్లిదండ్రులకంటెను సోదరసోదరీలకంటెను తనకంటెనుగూడ భార్యాభర్తలను ఒండొరుల నెక్కువగా ప్రేమించుకొనునట్లు చేయునదేది? వివాహమేగదా. అట్టి పవిత్రమైనటువంటి వివాహమునకు తెగుదెంపులు తేదలచి కొందరు మహిళాలలామలు విడాకుల చట్టమను దానినొకటి మనభారతభూమియందుగూడ జొప్పింప నుంకించుచున్నారు. ఏ భూమి పతివ్రతామణులగు సీత, సావిత్రి మొదలగువారిచే కీర్తిగాంచెనో ఆ క్షేత్రమునకా ఈ శాసనము? ఒకవేళ కొందరు దుష్టులు దయాశూన్యులై యెల్లవేళల తమ భార్యల హింసించుచున్నారను మాటవాస్తవమైనను అట్టివారిని శిక్షించుటకు తగిన చట్టముల నిర్మింప జేయుటకు కోరవలెనేగాని ఈ విడాకులచట్టమును గోరుట క్షేమము కాదని నా తలంపు.

౨౫
శ్రీమతి కొరప్రోలు వేంకట రంగమ్మగారు

ఈ చట్టమును గూర్చి అనేకు లనేకవిధములుగ వ్రాయుచున్నారు. శారదాచట్టమునకు పూర్వమున జరిగిన రజస్వలానంతర వివాహములవలెనే విడాకులు గూడ దంపతుల మనోభావము లేకీభవించనిచో చట్టనిర్మాణమక్కర లేకుండగనే జరిగిపోవుచున్నవి. శారదా చట్టము వచ్చినను భీతిచేత నతిబాల్య వివాహము లెట్లు జేసిరో అదేవిధమున డైవూర్సుచట్టమువలన హిందుసంఘముకల్లోలముల పాలుగావలసి వచ్చును. ఇదివరకే స్త్రీ జాతికి మానధనప్రాణములకు సర్వవిధముల భంగము కలుగుచున్నది. ఎన్నటికైన స్త్రీ దేహము సాపాయముగాని నిరపాయముగాదు-అట్టిస్థితిలో పులిమీదపుట్రయునట్లు వివాహమాడిన భర్తను విడనాడ మరియొకడు మాత్రము గౌరవమును కాపాడునా? హిందూస్త్రీలభిప్రాయము లిట్టివి గావుననే నిరపరాధులై భర్తయే సర్వరక్షకుడు, దైవము, తన పాలిటి సర్వరూపుడు అని నమ్మి తమకే వారి తనువు మనము ప్రాణము ధారవోసిన స్త్రీల యెడల కఠినహృదయులై అనేకములగు శిక్షల పాలు జేసియు:— ఏ విధమైన ఆధారముగాని, అపచారముగాని లేక పోయినను నిష్కారణముగా విడనాడి, వారి యిష్టము వచ్చినట్లు సంచరించుటయు గలదు. ఆకారణములవలన పురుషులట్టిదుర్నయంబుల కొడిగట్టకుండునట్టి శాసనముల నరయవలయునే గాని స్త్రీల ఇష్టానుసారముగ స్త్రీలును, పురుషుల ఇష్టానుసారము పురుషులును సంచరించినచో భారతశిశువులు దిక్కులేనివారై పెక్కుదుఃఖముల పాలగుదురు. కఱువులో అధికమాస మనునట్లు తండ్రి లేని (అనగా చనిపోయిన) బిడ్డలును; తల్లి లేని (చనిపోయిన) బిడ్డలును చాలక తలిదండ్రులు విడచివేసిన బిడ్డలు కూడా వెలయుచున్నతరి దేశపరిస్థితి యెట్లుండునో యోచించ వలసి యున్నది. కావున ముఖ్యముగాను మనదేశ స్త్రీలకు విడాకులచట్టము కంటె ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమును విద్యావ్యాసంగమును అవసరము గాన వానికి తగురీతి నవకాశమిచ్చి పురుషుల దౌష్ట్యములణంగునట్లు శాసించుట యుక్తమని, నా యభిప్రాయము. విడాకులచట్టమున కంత అవశ్యకత కనిపించదు.

౨౬
శ్రీమతి సత్యబాల సుశీలాదేవిగారు

ఈ విడాకులచట్టమును స్వీకరించడానికి త్రోసివేయడానికి గూడా సాహసించ లేక స్త్రీ సంఘము శంకాకులస్వాంతమైయున్నది. అత్యంతసుకుమారియగు నొక బాల కఠినాత్ముని వశమున కడగండ్లు పడునప్పుడును, అపరభాషాదేవి యొర్తు నిరక్షరకుక్షియగు పతియొక్క అధీనంలో నిట్టూర్పులు విడుచునప్పుడును, విరాగిణి యొకర్తు విషయసుఖలోలుని చేత బాధింపబడునప్పుడును, ప్రేమమయదేవీస్వరూపిణియగు కాంత శూన్యహృదయుడగు పతిదేవతచే విడువబడునప్పుడును, పతివ్రతామతల్లి యొర్తు నిరంతరబాష్పాకులనేత్రయై చూపట్టునపుడును యిట్లే యజ్ఞాతంబులగు నింకననేకవిధములగు భారము తన యావజ్జీవితమును నిరర్థకమును, దుఃఖభాజనమును, అంధకారమయమును అగునట్లు గడిపి వేయుచుండు నారీలోకమును గాంచునపుడును దుఃఖభారావనతములైన వారి జీవితముల వినునపుడును గలిగిన యసహ్యవేదనలో ఇట్టిచట్టమొకటి యావశ్యకమను కొనినను; ఈ చట్టము నిర్మింప బడుటతో తనదేశమునందలి స్త్రీలయందున్న యెట్టి మహోత్కృష్టపవిత్రతచే ప్రస్తుతశోచనీయదురవస్థయందుగూడ

భారతమాత గౌరవమున తలయెత్తుచున్నదో యట్టి పవిత్ర యంతరించుననుటలో సందియము లేదు. ఒకవేళ ఈచట్టమమలులోనికి వచ్చినను సద్వంశజాతయగు కాంత యొకర్తెయు ఎట్టిదుస్సహకష్టము ననుభవించుచున్నను యిట్టి స్వేచ్ఛను కోరుకొనదు. తదుపరి వచ్చియురాని విద్యాజ్ఞానము చేత అజ్ఞానకార్యము లొనర్చుచు స్త్రీలకు విద్యయనర్థకమనివాదించు వారికి సహాయము అగుచున్న దుర్బలస్త్రీహృదయముల నిది చెడుపుత్పన్న మొనర్చి హైందవకీర్తికాంతకు కళంక మాపాదించవచ్చును.

హిందూమతమే మూలమతమనియు, హిందూ స్త్రీలే యాదర్శకులగు నారీరత్నములనియు అను యశము అంతరించిపోవును. కొంతసహనముచేతను, ఇతరములగు కొన్నికట్టుబాటులతోడను సంస్కరింపబడ వలసిన యీ విషయమిట్లు నేటివరకు నతిపవిత్రమై, ఇహపరములను తీరలగుటకుత్కృష్టమార్గమై, వెలయుచున్న వివాహధర్మమును అపవిత్ర మొనర్చుట అన్యాయము. హిందూశాస్త్రముల నిజస్వరూపమును నిన్న నేడు గుర్తెరింగి వాని నాచరణయందుంచి దేశోద్ధరణ మొనర్పబూను మనవారి కిట్టి చట్టమెంతయు అనావశ్యకము. స్త్రీ, పురుషుల భాగ్యవిశేషమువలన నిక బాల్యవివాహములంతరింప నున్నవి గదా? ప్రతి స్త్రీకిని, పురుషునకును సమానముగ జ్ఞానదాయకములగు విద్యల నొసంగి, యుక్తవయస్సున యనుకూలదాంపత్యముల నొనగూర్చు భారము, తలిదండ్రులగువారు వహించినచో మద్యపానవ్యభిచారాదిదురభ్యాసములు రూపుమాసినచో, స్త్రీ సంఘమందలి హాహాకారములంతరింపగలవు. మరి అప్పుడీచట్టమనావశ్యకమేయగును. తొందరపడి ప్రస్తుత మీ చట్టమును ప్రవేశపెట్టి పిమ్మట దాని వల్లగలుగు అనర్థములకై చింతించుటకన్న నేటివరకు చూపిన యోర్పునే మరి కొంతకాలమువహించి ఈ చట్టము లేకుండగనే అత్యావశ్యకములగు కట్టుబాట్లను నెలకొల్పుకొని దేశకల్యాణమును నిరీక్షింతము.

భారతాంబిక ప్రేమంపు భవ్యసుతలు

కీసర వేంకటరామనరసింహరావుగారు

బాల సౌందర్యసౌభాగ్యపటిమనుంత
విమలవిద్యాప్రదీప్తిచే వెలసెనేని
పూవుతావియు నేకమై పొసగినట్లు
పరమపురుషుల సంతోషపరచుగాదె!
చక్కదనమును విద్యయుఁ జాలగలుగ
శీలమునుగూడ వెన్నంటి చెలగెనేని
యట్టిసోదరి నెవ్వ డీయవనియందు
నాదరింపను సజ్జనుడైనవాడు?
శీలరూపంబులును విద్య జేరియుండ
వినయసౌభాగ్య మదిసుంత వెలసెనేని

యట్టిసోదరి సత్కీర్తి యఖిలజగము
నిండి చెలగదె కన్నులపండువగుచు?
విద్యయును శీలమును రూపు వినయములును
భర్తయందలిభక్తిచేఁ బరగెనేని
ఔర! యానారి నెవ్వడీయవనియందు
భక్తికతమునఁబూజింప బొలుపడను?
ఇట్టివారలుకారొకో యిపుడుమనము
సీత, సావిత్రియంచు విశేషభక్తి
పూజసేయుచునున్నట్టి పూజ్యరాండ్రు
భారతాంబిక ప్రేమంపు భవ్యసుతలు?

స్త్రీల కెట్టి విద్య యవసరము?

శ్రీమతి యస్. రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు

గృహస్థుడగు పురుషునకు గృహకృత్యములందు తోడ్పడి యిరువురకును గౌరవము తెచ్చువనిత గృహిణియన బడును. సాధారణముగా స్త్రీ లెల్లరును గృహిణులే. పాణిగృహీతలై బిడ్డపాపలగని సంసారయాత్ర జేయవలసిన భారము వారిపై నున్నది. సంసారమను సాగరమును భర్తయను పడవవాడు భార్యయను పడవసహాయముతో జ్ఞానమనెడు తెడ్డుకర్ర జేయూతగొని దాటవలసి యున్నాడు. ధరించువాడు భర్త. సంసారమును ధరింపవలసిన బాధ్యత భర్తపైనున్నది. భార్య సహాయము లేక భర్తయగు పురుషుడొక్కడే సంసారమును నడుపజాలడు. స్త్రీ సహాయము లేక సంసారము చేయదలంచుట జలము లేక సానరాతిపై తీయు గంధము తీరేయగును. అట్టివాడేకాకి. వానికి సంకల్పమేమియు లేదు. కులవృత్తిచే ధనమార్జించి, భార్యను బిడ్డలను పోషించవలసిన భారము పురుషునిదే. పురుషులు స్వార్థపరులనియు వారు స్త్రీలు విద్య నేర్చుకొన్ననోర్వ జాలరను అర్థముగల వ్యాసముల నెన్నేని చదువుచున్నాము. అజ్ఞానులగు పురుషుల మాటయటుండనిండు. బుద్ధిశాలియగు పురుషుడు తనకు తోడునీడగా వర్తించవలసిన భార్యకు విద్యనొసంగిరే తీరవలెను. అటుల చేయడేని వాడు తాను భార్యవలన బడయగల సౌఖ్యము, సహాయము పొందజాలడు. అయితే స్త్రీలకు ముఖ్యముగా నెట్టి విద్యనొసంగవలెను? ఎట్టి విద్యచే స్త్రీలు భర్తకు దోడ్పడి గృహస్థాశ్రమధర్మములను నెరవేర్చి ఇహపరసౌఖ్యములనొందగలరు? స్త్రీలు ఉద్యోగములు జేసి ధనమార్జింపవలెనా? అను విషయములు కొంతవరకాలోచింప దగియున్నవి.

పురుషునివలె స్త్రీలును సాధ్యమయినన్ని భాషలలో పరిచయము గల్గియుండుట యుక్తమే. విద్యలన్నిటిలో గృహకృత్యములకు సంబంధించిన విద్య; బిడ్డల పోషణమును గురించిన వైద్యవిద్య; ఇల్లు, వాటిని నలంకరించి శుభ్రముగా నుంచుకొనుటకు వలసిన ఆరోగ్యవిద్య, మితవ్యయము; భర్త, అత్త, మామ, అతిథి అభ్యాగతుల సత్కరించి దైవభక్తి, భూతదయ, పశ్చాత్తాపబుద్ధి బురికొల్పు విద్య స్త్రీల కత్యవసరము. ఉదరపోషణార్థమై ధనార్జనమునకుగాను స్త్రీ లున్నతవిద్యజదివి పరీక్షాఫలితముల నెదురుచూచుట మిక్కిలి యవసరము గాజాలదు. ఏలనన ధరించువాడగు భర్త ఊరనైనను, ఊరూరు దిరిగియైనను ఎవ్విధినైనను, విత్త మార్జింపదగియున్నాడు. ఇంటి పట్టున గృహకృత్యముల నెరవేర్చి బిడ్డల నాదరించి బైటదిరిగి భర్త యింటికి వచ్చుసరికి పక్వాన్న మిడి, బంధుజనములను అతిథియభ్యాగతులను సత్కరించి, సత్కీర్తియను ధనము నార్జింపదగినది భార్య. ఇట్టి గుణవతియగు భార్యకన్న పురుషునికి వేరు భాగ్యమేమిగలదు? తనవలె తనభార్యను ఉద్యోగము చేయనీయునంతమాత్రమునసే పురుషుడు స్వార్థపరుడు కాజాలడు. అట్టులైన ధరింపగల బాధ్యత భర్తపై లేకపోవును. భార్యసంపాదన కేగిన భర్త యింటనుండి గృహకృత్యముల నెరవేర్ప గలడా? నెరవేర్ప జాలడు. స్త్రీ సంపాదనమున కొక యడ్డంకు

గలదు. “స్త్రీవిత్త మధమాధమం” యనెడు నీతివాక్యము. భార్య యుద్యోగమునకు బోయి, యింట లేన పుడు పాల కేడ్చిన బిడ్డగతి యెట్లు? లేక భార్యా భర్త లిరువు రుదరపోషణార్థమై యుద్యోగముల కేగిన గృహకృత్యములను, బిడ్డలను జూచుకొనువారెవరు?

ఉద్యోగము కొఱకు విద్యనేర్చుకొనిన స్త్రీలలో రజకునకు వేయుబట్టలను లెఖ్ఖ వ్రాయుటనామోషి యనుకొను వనితలెందరో గలరు. ఇట్టివారిని కాళ్లకు బూడ్సులు, కండ్లకు సులోచనము జోడు, చేతిలో గొడుగు తగిలించికొని ఉపన్యాసములకు, సాయంకాలవిహారమునకు (Evening Walks,) నాటకములకు, సినీమాలకు బోనివ్వకున్నంతనే పురుషుడు స్వార్థపరుడగునా? బిడ్డలకు జబ్బు చేసిననో, లేక కడుపుబ్బరించిననో గృహవైద్యములచే జక్క బెట్టజాలక ఆస్పత్రులకేగు విద్యావతులగు వనితలెందరో గలరు. ఈసామాన్య వ్యాధులకు ఔషధమెరుంగబోలని స్త్రీ విద్యచే డాక్టరుబిల్లు మొత్తములను భరింపవలసిన వారగుట నివర్యమైయున్నది, భర్తలను నిరసించి. అత్తమామలను, బిడ్డలను అనాదరణచే తిరస్కరించి, అతిథి యభ్యాగతులను దరుమగొట్టు విద్యాధికురాండ్రగు భాగ్యశాలినులను బ్రత్యక్షముగా నెందఱినో చూచి యున్నాను. “ఇల్లుచూడు - ఇల్లాలినిచూడు” యన్నట్లు, ఇంటిని చూచిననే ఇల్లాలి గుణము దెలియ గలదు.

కావున స్త్రీలకు ఉన్నతవిద్య, పట్టపరీక్షలున్నను సరే, లేకున్నను సరే, గృహ కృత్యములకు సంబంధించిన విద్యమిక్కిలి యవసరము. ఇట్టి విద్య స్త్రీలకొసంగని పురుషుడు స్వార్థపరుడును, అవివేకియునై సంసారసుఖము బడయలేనివాడగును.

చిన్నికృష్ణ!

శ్రీమతి పాండ్రంగి కృష్ణవేణమ్మగారు

పూర్ణచంద్రుని గేలించు పూర్ణకళను
మద్దికాయలువ్రేలాడ మూలపొంత
వెన్నముద్దలుమ్రింగుచు వెలుగుచుండ్రి!
నిన్ను నెన్నంగ తరమౌనె? చిన్నికృష్ణ!
చిరుతముత్యపుహారముల్ విరివిగాను
నురుతరంబుగ బొజ్జపై నూగులాడ,
బాలసోమునిచందాన ప్రబలుచున్న
నిన్ను నెన్నంగతరమౌనె? చిన్నికృష్ణ!
ముద్దుగారుచు కేలున మురళిబూని
మందమధ్యను తన్మయ మొందునట్లు
సరసముగ గానమునుజేయు చందమామ!
నిన్ను నెన్నంగతరమౌనె? చిన్నికృష్ణ!

బాల్యకాలమునాడె నీ బలముజూప
నలతృణావర్తమునుగూల్చి యలరినట్టి
దేవదేవుఁడవౌ వసుదేవతనయ!
నిన్ను నెన్నంగతరమౌనె? చిన్నికృష్ణ!
విమలశ్యామలఛాయయౌ వెలుగుమేను
మేఘద్వారమునందలి మెఱుపువోలె
నందమింపొందుమోమున హాసమొలుకు
నిన్ను నెన్నంగతరమౌనె? చిన్నికృష్ణ!
దీనబాంధవ! నీప్రేమ తెలిసిగొలువ
కావఁగారావు నేజేయు కర్మఫలమ?
సర్వలోకంబులేలిన శాంతమూర్తి!
నిన్ను నెన్నంగతరమౌనె? చిన్నికృష్ణ!

గోరింట

డాక్టరు యస్. శేషగిరిరావుగారు యల్. ఐ. యమ్.

ఆంధ్రులకు గోరింటచెట్టు చిరపరిచితమైనది. అయిననుఆచెట్టుయొక్క ఓషధీగుణములను మనవారు అంతగ తెలిసికొనియుండరు కాని అనాదిగ పర్వదినములలో దీనినివాడుకొనుట మాత్రము ఆచారమైయున్నది. అట్లతద్దియ, ఉండ్రాళ్లతద్దియ మొదలగు జాతీయ పర్వములలో ముఖ్యముగ స్త్రీజనము గోరింటాకును మెత్తగనూరి చేతులకు, కాళ్లకు అలంకరించుకొనెదరు. ఈ గోరింటాకును రాత్రిపూట పెట్టుకొని పండుకొనిన తెల్లవారు సరికి పెట్టినతావులు యెఱ్ఱవాఱియుండును. ఈ యలంకారమును స్త్రీలు, బాలికలు మిక్కిలి ప్రేమింతురు. ఇదియొక అలంకారమేగాక మంగళప్రదమనికూడ వారు తలచెదరు. ఈపండుగల నాడు స్త్రీలు, వారి బిడ్డలు గతరాత్రి పరుండబోవుటకు ముందు పెట్టుకొనిన గోరింటాకును తీసివైచి శోణరాగరేఖచే శోభితమైయున్న కాలుసేతులను చూచుకొనుచు ప్రాతఃకాలముననే పెరుగు అన్నమును భుజించి నూతనవస్త్రాలంకృతలై పుష్పములను ధరించి తాంబూలచర్వణముచేయుచు ఇంటింటికిపోయి చెలికత్తెలను తోడ్కొని చెట్ల నీడలలో ఉయ్యాలలూగు ఆచారము యిప్పటికిని ఆంధ్రదేశమున పల్లెటిప్రాంతములందు నశించి పోలేదు.

గోరింటాకు శుభప్రదమైన ఓషధీరాజము. కాలివేళ్లకు, చేతివేళ్లకు కలుగు అనేకములగు జాడ్యములను ఇది నివర్తించును.

ఈ గోరింట హిందూదేశమందంతటను సాధారణముగ పెరుగును. ఇది కొంచవు పరిమళముగల వృక్షజాతికి చెందినది. దీనియాకులు ఒకయంగుళము నిడివియు, ఇంచుమించు ½ యంగుళము వెడలుపును గలిగి దీర్ఘచతురశ్రమువంటి ఆకృతిగలిగి సన్నని ఇరుమొనలుగలిగియుండును. పుష్పములు కొంచము తెలుపుతోకూడిన ఆకుపచ్చరంగుగలవియై సుగంధయుతములై యుండును. బీజములు (విత్తనములు) కోణాకృతిగలవి. గోరింటపండ్లు గుండ్రముగ నుండును; ఒక్కొక్క పండునందు నాలుగేసి గింజలుండును.

గోరింటకుసంస్కృతమున మెంధికా, మెంధీ, రక్తగర్భ, కురవక అని పేర్లు. అరవమున దీనిని మరుతోన్ని అని యందురు.

ఔషధములయందు దీని నుపయోగించునపుడు ముఖ్యముగ ఆకులు, పిదప; పువ్వులు, విత్తులు మొదలగునవి ఉపయోగించుచున్నారు.

ఆకు

దీనియాకు నూరికట్టినవ్రణములు మానును. ఆకులకషాయము పైనపోసినచో పుండ్లు, కాలిన బొబ్బలు, వీనిమంట, పోటు నయమగును; పుక్కిలించిన నోటిపుండు నయమగును. ఆకు నూరి కణతలకు పట్టువేసిన తలనొప్పి నెమ్మదించును; నూరిన ముద్దలో కొద్దిగ నూనెయు, తుమ్మజిగురు కలిపి యుపయోగించనగును. గోరింటాకు నూరి స్ఫోటకమువచ్చినవాండ్ర పాదములకు కట్టిన కండ్లలో స్ఫోటకమురాగలదు. ఆకు నూరికట్టిన గ్రంథులు హరించును; గాయములుమానును; ఒంటికి పూసిన చిడుము మొదలగు చర్మరోగములునయమగును; తలవెండ్రుకలకు, గోళ్లకుకట్టిన అవి ఆరోగ్యముగ బలముగ పెరుగును. ఆకురసముతో చేసిన తైలము పుండును,వ్రణమును మాన్పును. ఆకుపసరు పాలతోనిచ్చిన చలిజ్వరము కట్టును. ఆకునూరి సిరకాకలిపి పాదములకుకట్టిన మంటలు నయమగును.ఆకుచూర్ణములో సమముగనీళ్లుకలిపి ఉడికించికట్టిన వాతపునొప్పులు, మేహవాతపు నొప్పులు నిమ్మళించును. ఈకట్టు రాత్రికట్టి ఉదయమున తీసివేయవలెను. ఆకునూరి వాపు, నొప్పిగలచోట కట్టిన లేక పట్టించిన అవి హరింపునొందును. క్రొత్తగమానిన పుండు పైన వేసిన చర్మము దళసరిబారి బాగగును. ఆకుల తేలికకషాయములో కడిగిన ఓడ వాండ్రకువచ్చెడు (Scurvy) అనురోగము, అన్నివ్రణములు నయమగును.

పత్రములనుండి రంగుసాధింపబడి వ్రేళ్లు, నఖములు వీటికిఛాయకల్పించుట కధికముగ వాడఁబడుచున్నది. ఇంకను నీలిమందుతో చేర్చబడి శిరోజములకు సహజమగురంగును తిరిగికల్గించుటకుసైతము ఉపయోగింపబడుటయేగాక దీని కషాయమును సెగరోగమున ఇంజెక్షనుకొఱకు వాడఁబడుచున్నది. ఇంకను గోరింటపత్రములును, విత్తనములును యోనివ్యాధుల తొలగించుటలో సుప్రసిద్ధములు. గోరింటాకులను, విత్తనములను చూర్ణముజేసి ప్రత్తియందు చిన్నపొట్లములుగా నిమిడ్చి యోనియందిడుకొనినచో తదంతర్గతమగు వ్యాధులనుహరింపజేయును.

పువ్వులు

గోరింటపువ్వులుచిరకాలము కాయలాపడి లేచినవారు వాసనచూచినను, నుదుటకట్టు కొనినను మేలుచేయును. వీని తేలికకషాయ మిచ్చిన తలనొప్పి మానును. దానితో గూడిన

4

స్వల్పగాయములు మానును. ఈపువ్వులతో నింపినదిండును తలక్రిందనుంచుకొనిన నిద్రదెచ్చును. పువ్వులతో చేసిన తైలము స్వల్పగాయముల మాన్పను.

ఈజాతిపుష్పములనుండి గ్రహింపబడు పరిమళద్రవ్యమును పూర్వము యూదులు అభ్యంజనాదిక్రియల కుపయోగించుచుండిరి. అదియునుగాక శవములు కుళ్ళిపోకుండుటకై పైపూతగ నుపయోగించుచుండిరి.

గోరింటపువ్వుల గాఢకషాయముగాని, (కషాయము 2 తులములు), పువ్వులు; ఆకులు, చిగురుటాకులు వీనితో చేసిన సారముకాని (సారము 60 చుక్కలు) పుచ్చుకొనిన కుష్టు మొదలుగాగల దుష్టచర్మరోగములు నివారణయగును.

విత్తులు

విత్తులు, తేనె, Tragacanth అను జిగురువేసి నూరి నస్యముచేసిన తలనొప్పి నిమ్మళించును. విత్తులు తినిన సంధినూనును.

గోరింటమానుచెక్క రసము లేక కషాయము (3, 4 తులముల మొత్తు) లేక చూర్ణము శరీరతత్త్వమును మంచికి మార్చును. పాండురోగము, ప్లీహరోగము, మూత్రకృచ్ఛము, కుష్టు మొదలగు కఠినచర్మవ్యాధులు వీనిని పోగొట్టును. విరేచనబద్ధముచేయును.

దీని కషాయమునుపైన బోసిన కాలినపుండ్లు మానును.

ప్రతిగ్రామమునందునుండి జనసామాన్యమునకు మిక్కిలి అందు బాటులోనున్న ఈ గోరింటచెట్టువలన ఇన్నిలాభములున్నట్లే మనవారికి తెలియదు. ఇకనైన స్త్రీలీవిషయికమగు విజ్ఞానము నార్జించి గోరింటచెట్టువలన పొందగల లాభముల నన్నిటిని పొందెదరుగాక!

ప్రబోధము

చల్లా సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

వనితారత్నములార! భారతమహాభాగ్యోదయావ్యాప్తి మీ
తనుహస్తాబ్జములందు నున్నది భవత్స్వాంతంబులోలిం బునః
పునరుత్తేజితముల్ పొనర్చుచును సంపూర్ణప్రబోధంబుఁ గై
కొని దేశంపువిముక్తికిందొడరి కోర్కుల్ సిద్ధినొందింపరే.

స్త్రీలు : శాసనసభాప్రవేశము

సింగంపల్లి వేంకటాద్రిగారు

ఈవ్యాసమున హైందవస్త్రీలు శాసనసభలలోగాని; స్థానికసంస్థలు అనగా యూనియన్ బోర్డులు, మునిసిపాలిటీలు, తాలూకాబోర్డులు, జిల్లాబోర్డులు మొదలగు వానిలోగాని ప్రాతినిధ్యము వహించునట్టి సభ్యులకు సమ్మతుల నొసంగువిషయమునను, లేదా తామేప్రాతినిధ్యమువహించు విషయమునను, యిటీవల పదియేండ్లలో కలిగినమార్పులను, స్త్రీలు పొందగల్గిన హక్కు- స్వాతంత్ర్యములనుగూర్చి యొకింత వ్రాయబడును.

స్త్రీలు అబలలనెడు దుర్భ్రమచేతను, "స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతకః" అనెడు చెడులోకోక్తులనుబట్టియు హిందూపురుషులు భారతాంగనలను సమస్తరాజకీయవ్యవహారములనుండియు, సకలసాంఘికాదిసమస్యలనుండియు త్రోసివేయుట పరిపాటియైనది. ముఖప్రీతికై హైందవులు తమ భార్యలను అర్ధాంగలక్ష్మియనియు, సహధర్మచారిణి యనియు, 'గృహనియంత్రి' యనియు ఏమేమో వర్ణింపజూతురేగాని కర్తవ్యాకర్తవ్యములను నిర్ణయించుటలో స్త్రీలకెట్టిపాలు, పంపుగాని యోగ్యతార్హతలనుగాని యిచ్చుటకు సమ్మతింపరు. కావుననే 32 కోట్ల భారతీయులలో సగముకంటె నెక్కువగనున్నట్టి మహిళామహాజనుల సహాయసానుభూతులు పొందని కారణముననే పురుషులుసైతము శతాబ్దములనుండి దుస్సహమును దుర్భరమునుఅగు దాస్యానలముచే సంతప్తులై కృశించి క్రుంగి అధోగతి జెందుచున్నారనుట అతిశయోక్తి కానేరదు. ఇక మాంటేగుచేమ్స్ఫర్డు సంస్కరణల ప్రవేశానంతరము భారతాంగనలు పొందగల్గిన హక్కు-స్వాతంత్ర్యము లెట్టివో విచారింతము.

పదునైదు పదునాఱుసంవత్సరముల క్రిందట మద్రాసు, బొంబాయి రాష్ట్రములలో గల పురపారిశుద్ధ్యసంఘములకు సభ్యుల నెన్నుకొను విషయములో పురుషులతోబాటు స్త్రీలకును సమానాధికారములు అనుగ్రహింపబడెను. కాని అప్పటి నిబంధనల నియమముల ననుసరించి అభ్యర్థులకు సమ్మతుల నొసంగ గల్గిన స్త్రీలసంఖ్య అత్యల్పముగానుండుట సంభవించినందున స్త్రీజన సామాన్యమున ఎట్టిఅభిమానమును ఉత్సాహమును ప్రబలియుండలేదు. ఈ కారణమున చెన్నరాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారు స్త్రీలకొసంగబడిన ఈస్వల్పాధికారమును కూడ రద్దుచేసిరి. ఐనను స్త్రీలెట్టి యాందోళనము చేయక యుపేక్షించియేయుండిరి. ఇట్లుండ 1914-1917-వ సంవత్సరములలో 'హోంరూలు' అనగా స్వపరిపాలనోద్యమము హిందూదేశమంతట ప్రబలి దేశీయులెల్లరిదృష్టి నధికముగా నాకర్షించుటయు, ఏతదుద్యమస్థాపకురాలగు అనిబిసెంటు ప్రభృతులు ప్రభుత్వమువారిచే నిర్బంధింపబడి ప్రవాసముందుంపబడుటయు, అంతట కొంతకాలమునకె ప్రభుత్వమువారు తెలివితెచ్చుకొని వారిని విడుదల జేయుటయు సంభవించెను.

ఆసంచలనమును అవకాశమును పురస్కరించుకొని స్త్రీలును విజృంభించి తమకుచితమగు రీతి హక్కు-స్వాతంత్ర్యములబడయ ఆందోళన మొనర్పసాగిరి. ఇంతలో 1917-వ సంవత్సరమున హిందూదేశాంగ మంత్రి

యగు మాంటేగు గారు అప్పటి రాజకీయ వాతావరణమున ప్రబలుచుండిన అద్భుతసంచలనము స్వయముగ విలోకింప కాంక్షించి హిందూదేశమునకు విజయంచేసి యుండెను. హిందూదేశమంతట వ్యాప్తమైయున్న వివిధనారీసంఘముల ఆశయములను, లక్ష్యలక్షణములను ఆయన కొంతవఱకు గ్రహింపగల్గెను. 1917 డిశెంబరు 18-వ తేదీని (ఆల్ ఇండియా వుమెన్సు డెప్యుటేషన్) అఖిలభారతమహిళారాయబారవర్గమువారు మాంటెగ్యుమహాశయుని మద్రాసులో సందర్శించి తమ అభిప్రాయములను ఆశయములను విస్పష్టముగా వెల్లడించి రాజకీయములందు పురుషులతో బాటు స్త్రీలకును సమానస్వాతంత్ర్యములను హక్కులను ప్రసాదింపవేడిరి. సదయహృదయుడగు సామంత్రివరేణ్యుడును ఉచితరీతిని సమాధాన మొసంగి సంతృప్తులుగ నొనర్చెను.

మాంటేగు-చెమ్సుఫర్డుప్రభువు లుభయులుంకలిసి తయారు చేసిన రాజ్యాంగప్రణాళికలో స్త్రీల హక్కు స్వాతంత్ర్యముల గూర్చి ఎట్టిప్రస్తాపనను గాని సిఫార్సులను గాని కావించియుండ లేదు. కాని భారతీయుల ఫ్రాంచైజ్ అనగా ఎన్నిక హక్కులను నిర్ణయించు విషయమై తగిన విచారణలు సిఫార్సులు చేయ నియమింపబడిన సౌత్ బరో ఫ్రాంచైజు కమిటీ వారికి భారతదేశమందలి వివిధనారీసంఘములు తమ తమకోరికలు విన్నవింప నభిలషించి పత్రికలమూలమునను, కరపత్రముల మూలమునను, తంతివార్తలమూలమునను, పిటీషనుల మూలమునను అనేకములగు సలహాలను సూచనలను జేయుచు వచ్చిరి. 1919-వ సంవత్సరము జూలై నెలలో గవర్నమెంటు ఆఫ్ ఇండియా బిల్లు పార్లమెంటులో ప్రతిపాదింప బడిన తరుణమున రాజ్యాంగ సంస్కరణముల స్వరూప పరిణామముల నిర్ధారణమొనర్ప నియమితమైన జాయింటు సెలెక్టుకమిటీ ఎదుట సాక్ష్య మొసంగుటకును, విన్నవించుకొనుటకును భారతదేశమునుండి ఎన్నియో రాయబారవర్గములు వెడలియుండెను. ఈ అవకాశమును జారవిడువక భారత మహిళామణులు తమ పక్షమున సలహాలను సాక్ష్యముల నొసంగుటకు శ్రీమతులు అనిబిసెంటు, సరోజనీదేవి, హీరాభాయ్ తాతా సతి, హీరాభాయ్ తాతాకుమారి ప్రభృతులను ఆంగ్లదేశమున కంపియుండిరి; కాని కార్యమంతగా అనుకూలింపకుండెను. ఎలెక్టోరల్ రూల్సు అనగా ఎన్నికల నిబంధనల నిర్మించు సందర్భమున స్త్రీలకెట్టి అధికారము గాని అనుకూల్యతను గాని చూపకుండిరి. కాని రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వాంగములు లేక సంస్థలు స్త్రీలకు ఎన్నిక హక్కుల నొసంగుట సముచితమని నిర్ణయించుచో ప్రభుత్వము వారట్టి అభ్యంతరములు ఆటంకములు కలుగజేయక తోడనే తదనుగుణ్యములగు నవకాశములు గల్పించుట అగత్యమని సూచనను మాత్రము కావించిరి. బ్రిటిష్ఇండియా యందలి పరిస్థితులివి. ఇక స్వదేశరాజ్యములందలి పరిస్థితు లెట్టివో విచారింతము.

తిరువాన్కూరు ప్రభుత్వము వారు స్త్రీలుకూడా శాసనసభాభ్యర్థుల నెన్నుకొనవచ్చునని 1920-వ సంవత్సరమున ప్రకటన మొనర్చియుండిరి. ఆసంవత్సరముననే జాల్వార్ సంస్థానము వారుకూడా యిట్టి హక్కులనే అనుగ్రహించియుండిరి.

1921-వ సంవత్సరము మద్రాసు రాష్ట్రీయ శాసననిర్మాణసభలో మలబారుమండలప్రతినిధియగు దివాన్ బహద్దర్ కృష్ణన్ నాయరుగారు (ఇప్పటి లా మెంబరు) శాసనసభాభ్యర్థుల నెన్నుకొను విషయమున స్త్రీలకు గల ప్రతిబంధకముల నన్నిటిని తొలగించునట్టి బిల్లునొకదానిని ప్రతిపాదింప సమకట్టి తదనుగుణ్యముగ నోటీసునిచ్చియుండెను. ఆసమయమున చెన్ననగరమునను, వివిధమండలములందును గల విదుషీమణులు అనేకసభలను సమావేశపఱచి తగిన ప్రబోధ మొనర్చి శాసనసభ్యుల దర్శించి సుముఖులుగ జేసికొనగల్గిరి. 1921-వ సంవత్సరము ఏప్రియల్ 1-వ తేదీని శాసనసభలో నీవిషయము చర్చకురాగా మహమ్మదీయసభ్యులు మరి కొం

దలు తప్ప మిగిలిన వారెల్లరు అనుకూలముగ సమ్మతులొసంగుటచే తీర్మానమామోదింపబడెను. ఈసభ్యులెల్లరు స్త్రీమహాజనుల శాశ్వతకృతజ్ఞతాభివందనములకు పాత్రులైయుండిరనుటలో చోద్యము లేదు. ప్రతికూలురకంటె అనుకూలురు ముప్పదినలుగురధికముగానుండిరనిన ఎంతలో ఎట్టిమార్పు, ఎట్టి అనుకూల్యత యేర్పడెనో చూడుడు.

బ్రిటిష్ ఇండియాలో స్త్రీలకిట్టి అసమాన గౌరవ ప్రపత్తి, హక్కు స్వాతంత్ర్యములు మరియే యితర రాష్ట్రమున ప్రసాదింపబడి యుండలేదు. ఈ సంవత్సరముననే బొంబాయి రాష్ట్రీయశాసన నిర్మాణసభలో 'త్రివేది' అను మహాశయుడుకూడా యిట్టి బిల్లు నొకదానిని ప్రతిపాదించియుండెను. కాని ఆబిల్లు యందంతర్గర్భితమైన పదముల పొందిక క్రమవిరుద్ధముగా నున్నందున అది త్రోసివేయబడెను. కాని జూలై నెలలో అనగా నాసంవత్సరము రెండవమారు శాసనసభ సమావేశమైనపుడు రావుసాహెబ్ హరిలాల్ దేశాభాయి దేశాయి (అహమ్మదాబాద్ ప్రతినిధి)గారు మరల నిట్టిబిల్లునే ప్రతిపాదించియుండెను. ఈవిషయముపై మూడుదినములలో కెపెట్టున తీవ్రమైన వాదప్రతివాదములు జరిగియుండెను. ఈవాద ప్రతివాదములలో నలుబదిమంది సభ్యులు పాల్గొనిరి. తుదకు 12 గురు తటస్థులుగను, 25 గురు ప్రతికూలురుగను, 52 మంది అనుకూలురుగను నుండుటచే తీర్మానమామోదింపబడియే యుండెను.

1924 సెప్టెంబరులో బెంగాల్ రాష్ట్రీయచట్ట నిర్మాణసభలో ఎస్. ఎం. బోసు అనుసభ్యుడు యిట్టి బిల్లునే ప్రతిపాదించియుండెను. మూడుదినములు తీవ్రమైనచర్చ జరిగియుండెను. కాని మహమ్మదీయసభ్యులెల్లరు ప్రతికూలముగనుండుటచే తుదకాబిల్లు త్రోసివేయబడెను. 37 మంది అనుకూలముగను, 56 గురు ప్రతికూలముగను సమ్మతులనొసంగుటచే వీగిపోయెనని గ్రహించునది. కాని 1925 సెప్టెంబరు నెలలో పురుషులతోబాటు స్త్రీలుకూడ శాసనసభాభ్యర్థులకు ఓట్లు నివ్వవచ్చుననెడి యీబిల్లే మరల ప్రతిపాదింపబడగా 54 మంది అనుకూలురుగను 38 మంది ప్రతికూలురుగను నుండుటచే నయ్యది తీర్మానింపబడెను.

బిహార్ అండ్ ఒరిస్సా శాసననిర్మాణసభలో దేవకీప్రసాద్ అనుసభ్యుడు యిట్టిబిల్లునే ప్రతిపాదించియుండెనుగాని ప్రతికూలురు పదిమంది దధికముగానుండుటచే వీగిపోయెను. కాని యీరాష్ట్రమున స్త్రీలు చేయుచువచ్చిన ఆందోళనముల ఫలితముగా పురపాలకసంఘములలో ప్రాతినిధ్యమువహించుటకై అభ్యర్థులుగ నుండగోరువారికి స్త్రీలుకూడ సమ్మతులనొసంగవచ్చుననెడి అధికారముమాత్రము అనుగ్రహింపబడెను.

1923 లోనే సంయుక్తపరగణాలకు సంబంధించిన శాసననిర్మాణసభలో స్త్రీలుకూడా పురుషులతోబాటు శాసనసభాభ్యర్థులకు సమ్మతుల నొసంగవచ్చుననెడి తీర్మానము లేక బిల్లు ఏకగ్రీవముగా నామోదింపబడియుండెను. ఇంతకుపూర్వము ఏదేశముననూ ఏరాష్ట్రముననూ స్త్రీలకు హక్కులనొసంగువిషయములో సభ్యులెల్లరు ఏకగ్రీవముగ నామోదించియుండుట సంభవించియుండలేదనియు, ఇట్టి అపూర్వగౌరవము యునైటెడ్ప్రావిన్సెస్ మాత్రమే పొందగల్గెనని పాఠకమహాశయులు గ్రహింపవేడెద.

1926 లో పంజాబురాష్ట్ర శాసననిర్మాణసభలోను, మధ్యపరగణాలశాసనసభయందును యిట్టి బిల్లులు ప్రతిపాదింపబడి ఆమోదింపబడెను.

బర్మా శాసననిర్మాణసభలోను యిట్టి తీర్మానమునే కావించియుండిరి. బ్రిటిష్ఇండియాలో ఒక బీహార్ అండ్ ఒరిస్సారాష్ట్రీయ శాసననిర్మాణసభవారు తప్ప మిగిలిన శాసనసభలన్నియు నీబిల్లును ఆమోదించి స్త్రీలకు ఎన్నికహక్కుల నొసంగగల్గెనని పాఠకులు గ్రహింపవలెను.

1922 లో ఏప్రిపియలు నెలలో సమావేశమైన లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిలు వారుకూడా యిట్టితీర్మానము చే కావించియుండిరి. 1922 అక్టోబరులో రెప్రజెంటేటివ్ అసంబ్లీ అభ్యర్థులకుకూడా స్త్రీలు ఓట్లు నివ్వవచ్చునసెడి హక్కును మైసూరు ప్రభుత్వము వారనుగ్రహించియుండిరనిన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము వారికంటె మైసూరు ప్రభుత్వము వారే స్త్రీలకు హక్కుస్వాతంత్ర్యముల నొసంగుపట్ల ముందంజవేయగల్గిరని స్పష్టపడగలదు.

తిరువాన్కూరు, కొచ్చిన్, రాజ్‌కోటసంస్థానములలోకూడా యిట్టిహక్కులు స్త్రీలకొసంగబడెనని గ్రహింపవలయును.

1925-వ సంవత్సరమున తిరువాన్కూరు ప్రభుత్వము వారు 'పూనెన్‌లక్ హోన్' అను విద్యావతిని లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిలు మెంబరుగా నుండునట్లు నియమించెను. ఆమెయే యిప్పుడు ఆరోగ్యశాఖామంత్రిగానుండి స్త్రీలోకమునకు వన్నెయు వాసియు తేగల్గుచున్నది. కొచ్చిన్‌సంస్థానమువారుకూడా 'మాధవీఅమ్మ' అను నారీమణిని శాసనసభలో నొక ప్రతినిధిగనుండునట్లు నియమించియుండిరి.

పై అంశములనుబట్టి బ్రిటిష్‌ఇండియాయందలి వివిధరాష్ట్రములలోను (బీహార్ అండ్ ఒరిస్సాతప్ప) శాసనసభాభ్యర్థులకును, స్థానికసంస్థలకు పోదలచిన అభ్యర్థులకును వోట్లను అనగా సమ్మతులనొసంగువిషయములోమాత్రమే స్త్రీలకు పురుషులతోబాటు హక్కులొసంగబడెననియు; కాని స్త్రీలుకూడా పురుషులతో బాటు అభ్యర్థులుగనుండి పోటీచేసి విజయమొంది సభ్యత్వమువహించుటకు అవకాశమేమాత్రము అనుగ్రహింపబడియుండలేదనియు తెలియవచ్చుచున్నదికదా !

ఇండియన్ రిఫారమ్సుబిల్లు ప్రకారము రాష్ట్రీయశాసనసభలు స్త్రీలకు ప్రాతినిధ్యము అనుగ్రహించుటకు అధికారము లేమాత్రము గలిగియుండలేదు. బ్రిటిష్‌పార్లమెంటుమాత్రమే యిట్టి ఆటంకములను తొలగించి ప్రాతినిధ్యమువహించుటకు తగిన అవకాశములుకల్పింప నధికారముకలిగియుండెను.

లెజిస్లేటివ్ అసంబ్లీలోను, స్టేటుకౌన్సిలులోనుకూడా ఏయేరాష్ట్రములలో నిదివఱకు శాసనసభాభ్యర్థులకు వోట్లనిచ్చుహక్కు లొసంగబడెనో ఆయారాష్ట్రములందలి స్త్రీలును పురుషులతోబాటు లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీ, స్టేట్‌కౌన్సిలుకు పోదలచిన అభ్యర్థులకుకూడా ఓట్లు యివ్వవచ్చునని తీర్మానింపబడెనని పాఠక మహాశయులు గ్రహింపగోరెదను.

1924 లో జరిగిన ఎన్నికలలో స్త్రీలుకూడా రాష్ట్రీయశాసనసభలందును, అసెంబ్లీలోను, స్టేట్ కౌన్సిలులోను ప్రాతినిధ్యమువహింపదలచిన అభ్యర్థులకు వోట్లనుయిచ్చు మహాభాగ్యము ప్రాప్తించియుండెను. మద్రాసు, బొంబాయిరాష్ట్రములలోని స్త్రీవోటర్లు తమవిధిని సక్రమముగ నిర్వర్తింపగల్గిరి.

1926 లో ఎన్నికలహక్కు విషయమై పునరాలోచింప నియమితమైన మడ్డిమెన్ కమిటీవారు తగిన విచారణలజరిపి స్త్రీలు ఓట్లనుయిచ్చుటయేగాక శాసనసభలలోను, అసెంబ్లీలోను సభ్యత్వము వహించుటకు పోటీచేసి విజయమొంది సభ్యత్వమువహింపవచ్చునని సిఫార్సులుచేసియుండిరి. ప్రభుత్వము వారును సదయహృదయులకై యీసిఫార్సుల నామోదించి తదను గుణ్యముగ రాష్ట్రీయ శాసనసభలు వ్యవహరించి తగిన అవకాశముల గల్పింపదగునని అనుమతినొసంగెను. ఇమ్మహావిషయము భారతభావిరాజ్యాంగచరిత్రమున సువర్ణమణిమయాక్షరములతో లిఖింపబడదగియున్నది.

ఇమ్మహావకాశమును పురస్కరించుకొని 1926 జూలై 17-వ తేదీన చెన్నరాష్ట్రీయ శాసనసభవారును, పిమ్మట పంజాబు, బొంబాయి శాసనసభలవారును, యిట్లే క్రమముగ తదితరరాష్ట్రములలోని శాసనసభలును స్త్రీలుకూడా పురుషులతోపాటు అభ్యర్థులుగనుండి విజయమొంది సభ్యత్వము వహింపవచ్చునని తీర్మానించి అనుమతులొసంగెను. కాని అంతకుపూర్వమే ఎన్నికలు జరిగియుండినందున స్త్రీలుపోటీచేయుటకవకాశ మంతగా లేకుండెను. అంతగా యవకాశేల ఏమాత్రము లేకుండెననియే చెప్పవచ్చును. ఐనను కొన్ని కొన్ని శాసన సభలలో స్త్రీలు మెంబర్లుగ నియోజితులగుచువచ్చిరి.

1927 లో మొట్టమొదట చెన్నరాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారు డాక్టరు ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి అమ్మాళ్ గారిని నామినేట్ చేసి అనగా సభ్యురాలుగ నియోగించి మార్గదర్శకులైరి. ఆయమ్మ నామినేట్ చేయబడిన కొలదికాలములో నే శాసన సభోపాధ్యక్షురాలుగ సభవారిచే నేకగ్రీవముగా నెన్నుకొనబడెను.

ప్రస్తుత పరిస్థితులనుబట్టియు, అవకాశములనుబట్టియు, శాసనసభాభ్యర్థులకు సమ్మతుల నొసంగ వర్తనాధికారములు కలిగిన స్త్రీలు పదిలక్షలకంటె నెక్కువగ యుండజాలరు. అడల్టుఫ్రాంచైజ్ సిస్టమ్ (Adult Franchise System) అనగా మైనార్టీ వెళ్లిన ప్రతిపురుషుడు స్త్రీయును ఓట్లనిచ్చునట్టి పద్ధతి ప్రవేశ పెట్టబడినగాని స్త్రీలకు శాసనసభలలో తగిన ప్రాతినిధ్యము యుండజాలదు.

ఇప్పుడైనను ఎందరో స్త్రీలు శాసనసభలలోను, స్థానికసంస్థలలోను ప్రాతినిధ్యము వహించుచు అత్యంత సామర్థ్యముతో ఏతత్కార్యములను నిర్వహింపగల్గుచున్నారనియే దైనికపత్రికాపాఠకమహాశయులు గ్రహింప గలరు. స్త్రీలకిట్టి హక్కు స్వాతంత్ర్యముల సంపాదించు విషయములో విశేష శ్రద్ధబూని శ్రమపడినవారిలో శ్రీమతులు ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి అమ్మాళ్, లేడీతాతా, లేడీబోస్, సదాశివయ్యరుసతి, బీగంఆఫ్ కాంబే, సరోజనీ దేవి, పెటిట్ సతి, వాడియాసతి, జినరాజదాససతి, బిసాంటమ్మ, కజిన్సుసతి, శ్రీరంగమ్మ, కే॥ శే॥ చంద్రశేఖ రయ్యరుసతి, మిస్ సొరాబ్జి, డాక్టర్ మిస్త్రీ, హామర్ సతి, సారళాదేవి చౌదరాణి, బ్రిజిలాల్ నెహ్రూ సతి, షాఫీసతి, కె. ఎస్. రాయిసతి, రామారావుసతి ప్రభృతులు గణనీయులు.

దశావతారములు

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

వేదాదివిద్యలు వెలయింపగాజేసి ముదముమీరగ లోకములువహించి
భూగోళమెల్ల విస్ఫూర్తితోబైకెత్తి ఘనదుర్మదాంధు రక్కసునిదున్మి
బలిచక్రవర్తిని పాతాళమునగట్టి క్షాత్రమండలము సంక్షయమొనర్చి
నిశితమార్గణపంక్తి దశకంఠునిజయించి కమనీయమైన నాగలినిబట్టి

ఇంపుదళుకొత్త కరుణ వ్యాపింపజేసి
భువనకీర్తిగ మ్లేచ్ఛుల మూర్ఛముంచి
అతులమతి నివ్విధిని దశాకృతులదాల్చి
మహినిదనరారు శ్రీకృష్ణు మదిదలంతు.

స్వర్గీయ సుధాదేవి బి.ఏ.

విద్వాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తిగారు

జేలార్ అంతర్గత గోపాలనగరమున మహిళాసమితిని స్థాపించి తదేకనిష్ఠగఁ బనిచేయుచున్న శ్రీమతి సుధాదేవి యీలోకమున లేదని మా పాఠకులెఱిఁగి మర్మాహతులగుదురు. స్నేహసమత, స్వజనవాత్సల్యత, పరదుఃఖకాతరత, సరళత, ఔద్ధత్యహీనత, క్షమాశీలత యీమెకు సహజగుణములు; స్పష్టభాషణము, సాహసముతోఁ గూడిన స్త్రీజన సులభమైన మృదుత్వము నీమెకు సామాన్యములు. గృహమందు స్వామిసేవ, శిశుపాలనము మొదలగు నిత్యనైమిత్తిక కార్యములతోఁ బాటీమె సమాజసేవ, నారీ మంగళము మొదలగు గ్రామోన్నత్యమునకుఁ దగిన పనులను జేయుచుండెడిది.

ఈమె కలకత్తానగరమున జన్మించినది. "Bethune School" లో మెట్రిక్యు లేషన్ చదువుచున్నపుడు ప్రెసిడెన్సికాలేజి యుపాధ్యాయుఁడైన శ్రీయుక్త గిరిజాప్రసన్న ముజుందారను నాతఁడీమెను వివాహమాడెను. వివాహానంతరము మెట్రిక్యులేషన్‌లో నుత్తీర్ణురాలై B. A. పరీక్షయందును జయముగాంచినది. పఠనకాలమున నీమె "ప్రేమమయి" యని ప్రసిద్ధినందినది.

వయసునకుఁదగిన జనసేవయు, జనసేవకుఁదగిన వ్యాకులాకాంక్షయు నీమె హృదయమున జాగ్రతములై యుండెడివి. "దేశమునందు దేశమునిమిత్తము జీవనద్రవ్యమును వెచ్చింపవలెను" అనునదియే యీసుగుణమయి యొక్క యాంతరంగికేచ్ఛ. సుమారు మూడువత్సరములకుఁ బూర్వ మీమె సరోజనళినీనారీమంగళసమితిలోఁ జేరి గోపాలనగరమున బాలికావిద్యాలయము, పల్లీ సంస్కారసమితి మొదలగు కొన్ని ప్రజోపకార సమాజములను స్థాపించి పరిచాలన మొనర్చుచుండెడిది. ఈమె వినాభావముచే నాసంస్థలు నేఁడు మృతప్రాయములైనవి. హిందూసేవ, ధర్మనిష్ఠ, జాతీయతాబోధ, యీమె చరితమును దేజస్వంతముగ నొనరించినవి.

ఈమె తనకెంతటి యధికారమున్నను బరివారవిషయములోఁ గానీ, సామాన్య దాసదాసీజనవిషయములోఁ గానీ కర్కశవాక్య మొక్కటైనను బ్రయోగించెడిది

కాదు. వారి పోషణమున నశ్రద్ధాభావమును సహించెడిది కాదు. సత్యము, ప్రేమ, న్యాయము. వీనికాదర్శ మీమెయే. ఒకపరి శియాలదహస్టేషను కడ నొక బికారియైన స్త్రీనిగుఱించి స్టేషనులోని యధికారి యనవసరౌద్ధత్యము చేయునపు డీమె వానిని గుఱించి తీవ్రవాదముచేయ నాతఁడు విశేషలజ్జితుఁడాయెను. ఈమె చదువుకొనునపుడు సరసశైలిలో నుపన్యాసము లిచ్చుచుండెడిది. Bethune College ప్రిన్సిపాలైన మిస్ రాయిట్, మిసెస్ ఫేనా మొదలగు వారీమెయెడల మిగుల ప్రేమగలిగి యుండెడివారు. కళాశాలలో విద్యాసమాప్తియైన పిదప గూడ నీమె కనేకపుస్తకము లుపహారముగ నిచ్చిరి. తన ప్రశంసావిషయమున నీమె మిగుల సిగ్గుపడుచుండెడిది.

గతవత్సరమున శరీరము వ్యాధిగ్రస్తమైనను అతిరిక్తమైన పరిశ్రమచేసి బి. యె. పరీక్షలోఁ గృతార్థతచెందినది. విశ్వవిద్యాలయమందలి ఈమె విద్యయు, నీమె కాలమును రెండును సమాప్తి చెందినవి. ఈమె మృత్యువువల్ల స్వామి శోకతప్తుఁడు, శిశువులు నిస్సహాయులు, బంధువులు నిరాశులు, సహచారిణులు అభావగ్రస్తలు నైరి. ఈమె యకాలమృత్యువువల్ల శోకమగ్నుఁడైన స్వామి గిరిజాబాబున కొకయాత్మీయుఁడు "నీవొక స్త్రీని బోఁగొట్టి కొంటివి, మే మొక సహృదయబంధువును బోఁగొట్టు కొంటిమి." అని యొక లేఖ వ్రాసెను. "Whom God loveth, dieth young" అనునొక దానిని స్మరించికొని మనమూరట చెందవలయును. ఈమె యనేకసమయములలోఁ దన పలికిఁదాను బి. యె. లో నుత్తీర్ణతనందినపిదప నారీమంగళసమితి కాత్మదానము చేయుదునని చెప్పుచుండెడిది. ఈవిదుషీమహిళ కిద్దఱు బాలురును, ఇద్దఱు బాలికలును గలరు.

—"వంగలక్ష్మి" నుండి

చిత్ర ప్రశ్న

మానేపల్లి లక్ష్మయ్యగారు

[ఈచిత్రప్రశ్నకు సమాధానము పూర్తివివరములతో గృహలక్ష్మి చందాదారులు మాత్రము-చందా నెంబరు తెలుపవలెను-లేఖాముఖమున అగష్టు 10-వ తేదిలోపున మాకు తెలుపవలెను.]

—సంపాదకుడు.

1. ఆశ్రమవాసులలో మేటి యెవ్వఁడు? 2. ఆకాశమున సంచరించున దేది? 3. లక్ష్మీదేవి కావాసమెద్ది? 4. మంచికర్షకులకు లభ్యమగున దేది? ఈ ప్రశ్నలకు ఒక్కొక్క దానికి నాల్గేసి అక్షరములుగల జవాబులుచెప్పి ఎన్నియవప్రశ్నయొక్క జవాబులో అన్నియవ అక్షరమునుతీసి చేర్చినచో ప్రస్తుతము మీ సన్నిధినున్న నామమగును. నాపేరు ఎవరో చెప్పుకొండి చూద్దాము.

శ్రీమతి దామెర్ల కమలరత్నమ్మగారు

శ్రీమతి పులవర్తి కమలావతి దేవిగారు

శ్రీమతి దామెర్ల కమలరత్నముగారు నరసాపుర టైలరోన్నతపాఠశాలాప్రధానోపాధ్యాయులగు శ్రీయుత తిరుమర్తి కోదండరామస్వామిగారి ప్రథమతనూజ. తిరుమర్తి కోదండరామస్వామిగారు ఇప్పటివారిలో కొందఱివలె ప్లాటుఫారములో గంభీరోపన్యాసముల నొసగి వాని నాచరణయందుంచని సంఘసంస్కర్తలవలెగాక తాను నమ్మినదానిని యాచరణయందుంచి లోకమునకు మార్గదర్శిగానుండు విప్రపుంగవుడు. అట్టి నిర్భయధరామరవంశపుంగవుని తనూజాత యీ కమలరత్నము.

కమలరత్నముగారి జననియు బాగుగ చదువుకొన్నది. ఆమె నరసాపురమున స్త్రీసమాజము నేర్పాటొనరించుటయందేమి, స్త్రీలకు గ్రంథభాండాగారము నేర్పరచుటయందేమి, నరసాపురతాలూకాభివృద్ధిసంఘము నభివృద్ధికి దెచ్చుటయందేమి చేసిన సేవ నిరుపమానము. అట్టి మాతృదేవతసంసర్గమువలననే నేడు కమలరత్నము విద్యావంతురాండ్రగు స్త్రీలయందత్యున్నతగౌరవస్థానమును బడయగలిగినది.

తన శిష్యులయెడలనే ఎంతోదయతో మెలంగు తిరుమర్తి కోదండరామస్వామిగారు కడుపునబుట్టిన బిడ్డ కమలరత్నము నరనేతిగులాబివలె పెంచి విద్యాబుద్ధుల గఱపినారు. కమలరత్నము చదువుకొనుకాలమున జయరామస్వామియను ఆయన టైలరోన్నతపాఠశాలకు ప్రధానోపాధ్యాయుడుగ నుండెడివాడు. శిష్యుల చదువువిషయమై యీయన మిగుల శ్రద్ధగైకొనెడివాడు. ఏదినముపాఠ మాదినము విద్యార్థులెల్లరు వల్లించితీరవలసినదే. లేనియెడల వారిని తగువిధమున శిక్షించి దారికి తెచ్చెడివాడు. అందువలన నప్పటి టైలరోన్నతపాఠశాలావిద్యార్థులకు చదువువచ్చినట్లు మరి ఏపాఠశాలవారికి వచ్చెడిదిగాదు. ఆకాలమున రాజధానీనగరమగు చెన్నపట్టణము తరువాత నరసాపురమునందలి టైలరోన్నతపాఠశాలయే స్కూలుఫైనలుపరీక్షాఫలితముల నగ్రస్థాన మలంకరించుచుండెడిది. అట్టి మహత్తరకీర్తిస్థానమైన టైలరోన్నతపాఠశాలయం దీకమలరత్నము తన చిన్నతనమునందు విద్యాభ్యాసమొనరించినది. ఆమె టైలరోన్నతపాఠశాలయందు స్కూలుఫైనలుతరగతిని పూర్తియొనరించి, చిత్రకళయందు ఆసేతుహిమాచలపర్యంతముగల కళాభిజ్ఞులచేతనేగాక ఖండాంతర చిత్రకళోపాసకులచేత సయితము యింతటి ప్రతిభావంతుడు యికలేడని ఖ్యాతికెనిలయుడై ఇటీవల నకాలమృత్యుగహ్వరమున బడిపోయిన దామెర్ల రామారావుగారి కగ్రసోదరుడును; రాజమహేంద్రనగర స్త్రీల క్లబ్బునకు కార్యదర్శినియై, ఢిల్లీనగరమునజరిగిన అఖిలభారతమహిళాసభకు ప్రతినిధిగ వెళ్లియుండిన విదుషీయగు శ్రీమతి ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారికి సోదరుడునునగు శ్రీయుత దామెర్ల వేంకటరావుగారు యం. ఎ. యల్. టి. గారిని వివాహమైనది. వేంకటరావుగారు రాజమహేంద్రవరమునందలి ప్రభుత్వకళాశాలయందే లెక్చరరుగా పనిచేయుచున్నారు. చదువుకొనుచున్నప్పుడు రాజమండ్రి ఆర్ట్సుకళాశాలప్రిన్సిపాలుగారగు మాల్డ్రేగారి మన్నన కీతడు పాత్రుడైనాడన్నయొక్క విషయమును జెప్పిన యీయనప్రతిభ తమకే బోధపడగలదు.

జనకునిగృహమున నెంతవిద్య నేర్చినను అత్తవారింటికడ దోహదములేనిచో నావిద్య హెచ్చరిల్లకపోవును. కాని దామెర్ల వెంకటరావువంటి యోగ్యుని చెట్టబట్టుటచే ఈనారీరత్నము తనవిద్యకు మరింత

శోభదెచ్చుచున్నయది. ప్రాణేశ్వరికి వలయుస్వాతంత్ర్యాదుల నిచ్చి మార్గదర్శియగుచున్న దామెర్ల వెంకటరావు గారి నీసమయమున మేమభినందింపకుండనుండజాలము. ప్రభుత్వమువారీమె యొనర్చుచున్న సాంఘిక సేవను గురించి ఈమె నీమధ్య మాపట్టణమున మహిళాన్యాయాధికారిణిగ నియమించి గౌరవించియున్నారు. రాజమహేంద్రవరమున నిట్టి యపూర్వగౌరవమును బడయుటకీసుందరీరత్నమే ప్రథమురాలు. బెంచికోర్టులందు స్త్రీలకుకూడ ప్రాతినిధ్యమున్నదేగాని స్త్రీలకు నేరస్తుల యిక్కట్లు బాయజాలవు. స్త్రీల మంచిచెడ్డలు, స్త్రీల కష్టనిష్ఠురములు స్త్రీలకుదెలిసినట్లు పురుషులెఱుంగజాలరు.

ఈమె భర్తగారగు దామెర్ల వెంకటరావుగారు కొంతకాలముక్రిందట అనంతపురమునకు బదిలీయొనర్చ బడియుండిరి. అప్పు డీలలనామణి వారి ననుసరించిపోయి యనంతపురమున స్త్రీల రాజకీయపారిశ్రామిక నైతిక ఆర్థిక అభ్యున్నతికై విశేషకృషి యొనర్చియున్నది. క్లబ్బుల నిర్వహణమువిషయమై ఈమెకు సమగ్ర పాండిత్యము గలదు. అనంతపురమునన్నప్పు డచటి స్త్రీవిద్యార్థినులను ఈమెయుగలసి చారిత్రకస్థలములగు హంపి మొదలగుచోట్లకు దర్శనార్థమరిగి ఎంతయో విజ్ఞానమునార్జించెడివారు. అనంతపుర బాలికాపాఠశాల వార్షికోత్సవమున శ్రీమతి దామెర్ల కమలరత్నముగారి యీక్రింది ఉపన్యాసభాగ మెంతయు సంస్తవనీయము.

“సోదరీమణులారా! ప్రపంచమునగల యితరదేశములయందలి స్త్రీలెల్లరు తమతమ యభ్యున్నతికి పాటుపడుచున్నారు. ఈతరుణముననే మనముగూడ క్లబ్బులస్థాపించి మన యభ్యున్నతికి పాటుపడవలయును. ఈపురమున నట్టిసంఘముండుటచేతనే అత్యల్పమగుధనముతో నున్న మేము విజయనగరసామ్రాజ్య శిథిలములగు హంపీక్షేత్రమును జూడగల్గితిమి. మేమందఱమునుగలిసి యొక రైలుపెట్టెను గుత్తకు పుచ్చుకొంటిమి. అందఱమును శుభ్రమగువస్తువుల ధరించి కిలకిలలాడుచు కృష్ణదేవరాయలనాటి సంగతుల ముచ్చటించుకొనుచు నాయూర దిగితిమి. ఆయూర నొకప్లీడరు మమ్మాహ్వానించి చక్కగ నాతిథ్యమొసంగినాడు. ఆయన ఆతిథ్యమును మేము మరువజాలము. పిమ్మట నాయనగూడ మాతోడవచ్చి చూడదగువానినెల్ల జూపించినాడు. అచ్చట నొక రాతిరథముగలదు. దాని నిర్మాణచాతుర్యమును గాంచి శిల్పులే యచ్చెరువందుచుండ మనమెంతవారలము. అచ్చటగల దేవాలయములు అందలి శిల్పనైపుణ్యము కన్నులారగాంచవలసినదే గాని పొగడుదమనిన భాషయందు పదజాలము కాన్పించుటలేదు. అట్టిశిల్పులను పోషించియుండిన మహారాజు కృష్ణదేవరాయ లస్తమించినాడు. ఇప్పుడు కళలకు రాజాదరణలేదు. కవిత్వమున కంతకన్న లేదు. అందువలననే కవిత్వమును, కళలును నేడు మనలో సన్నగిలిపోవుచున్నవి. పాశ్చాత్యకళలపై మనకున్న యాదరణ మనకళలపై లేదు. మా మఱది స్వర్గీయ దామెర్ల రామారావు చిత్రకళయందొక నూతనవిధానమును గన్పెట్టి దాని కాంధ్రాఆర్టు అని నామకరణమొనరించినాడు. అదివరకు ఖండాంతరమున ఆంధ్రుడన నెవ్వరో పేరుయూరులేదు. శ్రీయుత రామారావుగారి మూలముననే ఖండాంతరములవా రాంధ్రాదేశమనునదొకటున్నదనియును అందలిప్రజలు మిక్కిలి విజ్ఞానులనియును దెలిసికొనగల్గినారు. కావున అబలారత్నములారా! మీరీసంఘముల బలవత్తరమైనవానిగ నొనరించి వానివలనగలుగు మేళ్లను అనుభవింతురని ప్రార్థించుచున్నాను.”

ఇట్టు లామె యుపన్యాసములు కడుంగడు విజ్ఞానపూరితములైయుండును. ఈమె యింకను భారత నారీమండలమున నెక్కుడుగ ప్రకాశించుగాక!

సరోజినీదేవి

శ్రీమతి వోలేటి నిత్యకల్యాణమ్మగారు

౧

నీనవ్వు రేకలో
నీ చూపు సొగసులో
నీ మాట తేటలో
నవ్యకవితామృతపు
ఝురులు ప్రవహించు.
సన్నజాజి పడంతి మిన్నలే ధవళిమ
కన్నెరోజాపువ్వు కమ్మని నెత్తావి
నవ్వుమల్లియపువ్వు నవనీత మధురిమల్
పవ్వళించును నీదు పల్కుల హృదయాల
నోసరోజినీ ! నిరతంబు
ఓకవయిత్రీ ! సత్యంబు.
గాలిలో చివురాకు గలగలధ్వనులు
పాలపొంగులలోని మీగడ తెఱలు
సెలయేటిపాటలోపలి రహస్యములు
గలవు సరోజినిగానంబునందు.

౨

దాస్యశృంఖల బద్ధభారత
జనని నారసి యుస్సురంచును
ఉష్ణబాష్పగణంబు లొల్కతి
వాకటనో దేవీ !
నాటినుండియు నేటివరకున
నారతంబును భరతమాతకు
ప్రాజ్యకీర్తి ఘటింపఁజేయఁగఁ
బాటుపడినావు !
అల్లమేయో యనుచితపువా
క్యముల సత్యము లేదనుచుఁ జూ
పించి లీల నుపన్యసించితి
వెన్నో దేశముల !

౩

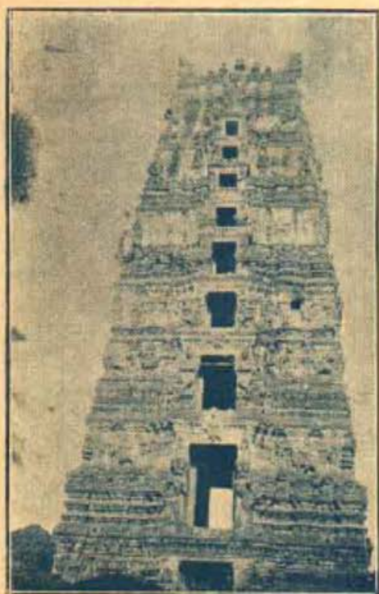
శాంతియుద్ధపు రంగమందున
పంతమూనుచు నమ్మహాత్ముని
కుడిభుజమై వెలసియుంటివి
పడఁతివయ్యు సరోజినీ !
'దర్శనా' లవణంపుసత్యా
గ్రహమునందున నీవుచూపిన
పట్టుదలకల ధోరణికి జూ
పరలు ప్రమాన్పడిరి.
శాంతిరణభూతలములో నీ
స్థైర్యగుణమును గానబరచుచు
చాన లబలలుగారటంచును
చాటినావు సరోజినీ !

శ్రీమతి మ. రాజీవాక్షిగారు తీసిన ఛాయాచిత్రములు

నరసాపురము

లూథరన్ క్రైస్తవదేవాలయము

పాలకొల్లు

శ్రీరామ రామలింగేశ్వరస్వామి

ఆలయగోపురము.

కాకినాడ

వైష్ణవదేవాలయము

ఒకదృశ్యము.

గుమ్మడి పండువంటి బిడ్డ

బాలక్రీడలు

కఠినతపములరాదు నిక్కంబుముక్తి

శ్రీమతి ద్రోణంరాజు లక్ష్మీబాయమ్మగారు

శ్రీరమానాథపాదరాజీవచింత
నామృతాస్వాద నాహ్లాదయ ప్రమత్తుఁ
డతులభాగవతోత్తముఁడైన బ్రహ్మ
మానసపుత్రుండు నారదమానివరుఁడు
విశ్వనాయకు గోలోక విష్ణుఁజూడ
నేఁగుచుండెడు తరిని మధ్యేపథమున
దుష్టవన్యమృగాకులావిష్టభీక
రోరగాన్వితఘోర కాన్తారభూమి
నొక్కభూరుహచ్ఛాయ రేయుఁబవళ్లు
తనువుఁగృశియింప శల్యగతంబుగాఁగ
ప్రాణములు, కేవలము వాయుభక్షణమున
ఘోరతమమగు తపస్సు కఠోరవృత్తి
జేయుచుండెడు నొకయోగిశేఖరుండు
పలికెనిట్టుల సంయమీశ్వరునితోఁ
విమలకరుణాబ్ధి గోలోకవిష్ణుఁగూర్చి
నిరతమతిభక్తితో తీవ్రనిష్ఠఁగఠిన
మగుతపము సేయుచుంటి మహాత్మ భక్త
వత్సలుని చిత్తమందుదయంతయేని
దాసునకు తావుకలదో నాతప్పిదముల
సైచునో? హరికరుణారసహృదయమున
ఇంకనెన్నఁడు శ్రీగోకులేశ్వరుండు
తనయనూనకృపాసుధాధారఁజిలికి
లేచి రక్షించునో యెఱుఁగంగఁగోరి
నాఁడవంచును గోలోకనాథుతోఁడ
నామనవిగా మునీంద్రవిన్నప మొనర్చు
మనిన నటుగాకయంచుఁ బ్రహర్షితమతిఁ
బరమభాగవతోత్తముఁ డరుగుచుండ
ననతిదూరంబునందె మహాప్రమోద
వీచిఁదోఁగుచు నున్మత్తు విధము సతము
జ్ఞానపత్రినిఁద్రావెడి శాంతిరాము
డబ్జసంభవసూతికిట్లనియె "ప్రాజ
నము, భజనలేనివాఁడుగజ్ఞాయుతడియు,
నేము? గోలోకమున నిందిరేశుతోఁడ
నడుగుమీ? నారదా!" యన నబ్రహ్మంధి
వల్లె: యని యంతఁజని భగవానునిఁగని
ప్రణుతులొనరించి యాసిద్ధవరుని మనవి
శాంతిరాముఁడు పల్కినసరణి నెల్ల
విన్నవించెను గోలోకవిష్ణుతోఁడ
సంయమీంద్రుఁ వచస్సులసాంతముగను
వినెడుతరి నాని శాంతిరాముని గురించి
చెప్పినంత తక్షణమె యచ్చెరవుగాఁగ
శౌరి కనుగొలుకులందు నవారిప్రేమ
వారివర్షముగురియఁ గృపావిభూతి
బల్కెనిట్టుల "వత్స! ప్రపంచమందు
పరమవిశ్వాసభక్తికి శాంతిరాము
సాటియగువారు లేరు నిశ్చయమునమ్ము
నవ్యనవనీతమృదుల మనఃప్రవృత్తి
నన్నుస్మరియించు నెడల ననంతభక్తి
తన్ను మరపొంది తన్మయత్వమునుఁ జెంది
లీనమైపోవుచుండు నాలోన సతము
శాంతిరాముని భక్తి విస్తారజలధి
తరచిమాడ నెవ్వరికి సాధ్యంబుగాదు
కమలజోద్భవ యోగిశేఖరుఁ డెవండో?
నెంతచూచిన జ్ఞప్తిరాదింతయేని
ననుచు వచియించెనౌర? పరాత్పరుమది
నవిరళంబగు ప్రేమ నిత్యముఁ భజించు
వారలకుముక్తి కొంగుబంగారముగద?
కరము తనువు గృశింపముక్కర కఠోర

సాధనలు జేర్చు నే జగన్నాథు దరికి?
నిర్మలప్రేమవాత్సల్యనిబిడపూర్ణ
మానసమెంకం డేగాదె ప్రధానమరయ?
అంత నారదముని పరమాత్మ వలన
కలవుఁ గొనిముదా ప్తిం జేరి కాంతిరాము
పరమభాగవతోత్తమా! వందనములు
యనుచు మాధవు మధురవాక్యములఁ దెలుప
నాలకించి మహాప్రమోదాబ్ధిఁ దోఁగి
నుబ్బి తబ్బిబ్బు పడుచు నహో! యటంచు
చంకలనుఁ గొట్టుకొనుచు నీసాటిఁ బాడ
సాఁగె "నవిచలసకలవిశ్వాసభక్తి
నెవరు భగవాను మది భజియించుచుంద్రొ
వారి గజ్జాయి ప్రభుని కన్నీరు తోఁడ
నిటులెలెడియుచునుండు సుమిత్రమునీంద్ర
సత్యమిది: సత్యమిది; త్రిధా సత్యమిద్ది
అవ్యయానందసామ్రాజ్యదివ్యపదము
ననుభవింపంగ సాధ్యమా యందరకును?
భక్తిపరతంత్రు శ్రీ పాదపద్మయుగళి
నిశ్చలమున మనఃపీఠి నిలుపవలయు
దీనమందారు మధురమూర్తిని పతంబు
నిర్మలాంతరంగమున వర్ణింపవలయు
అనుపమానకృపానిధి యతులయశము
శ్రావ్యతరముగ గానంబు సలుపవలయు
విమలచారిత్రు మంగళవిగ్రహంబు
ననుకొని సంత ప్రత్యక్షు ముందవలయు
ఆత్మవత్సర్వ భూతాని యనెడినూక్తి
విశ్వసౌభ్రాతృతత్వంబు వెలయువలయు
తతపరోపకారార్థమిదం శరీర
మనెడు నార్యోక్తి సార్థక మందవలయు
మహి నహింసయే పరమధర్మ మనుమాట
నిత్యతపమునుగావించి నెగడవలయు
సుమతి శాపాయ పరపీడనమనుపల్కు
శ్రుతి విహితమాట లెరిగి వర్తింపవలయు
చిత్తమది పరిపక్వము చెందవలయు
నిత్యపరిపూర్ణతను మదినిండవలయు
నంతియే గాని స్థిరబుద్ధి నంద లేని
ఉన్నతసకలవిశ్వాస మొంద లేని
చిత్తనైర్మల్య సంశుద్ధి చెంద లేని
కఠినతపముల రాదు నిక్కంబు ముక్తి.

గృహము : స్త్రీలు

శ్రీమతి పరచూరు భువనేశ్వరిగారు

మనము నివసించునది గృహము. ఆగృహము పరిశుభ్రముగనుండవలయును. గృహము పరిశుభ్రముగనుండిన నందు నివసించుజనుల కారోగ్యము చెడును. వ్యాధులు సంభవించును; వయసు చెల్లక పూర్వమే జీవనమును గోల్పోవుదురు. అందువలన మనగృహములు నిరంతరము పరిశుభ్రముగనుండవలయును. మనము గృహమును చిన్న వీధులలో గట్టుకొనరాదు. పెద్దవీధులయందు, బయలులయందు గట్టుకొనుచుండవలయును. మనకు బయలు స్థలమున్నంతమాత్రమున నచ్చట గృహమును నిర్మింపగూడదు. ఆస్థలము మన నివాసమునకు నారోగ్యమా లేక అనారోగ్యమా అని విచారించుకొనవలయును. అచ్చట స్నానవసతి, విహారవసతులు గలుగునట్లుగ మనము గృహమును నిర్మించుకొనవలయును. ఇప్పటి భారత పుత్రులు గృహనిర్మాణవిషయశాస్త్రజ్ఞుల పిలిపించి చేమిచ్చుట గృహమును కట్టుకొనుచున్నారు. మాకాస్థలము సుఖము చేకూర్చునాయని ప్రశ్నించెదరు. వారు సుఖములు కలుగునని నచ్చటనే గృహమును నిర్మించుకొని కాపురము చేయుచుందురు. లేక మరియొక స్థలమున భవనమును నిర్మించుకొందురు.

మనము నిర్మించుకొన్న భవనము విశాలముగను, అనేకగవాక్షము లగలదిగను, గదులెక్కువగనుండునట్లుగను పుష్పవనవాటికలకనుకూలముగను గృహము నిర్మించుకొని వేసవికాలమునందు మలయపవనార్థమై నారికేళాదివృక్షపరివృతముగ నుంచుకొనుట లెస్స. అట్టిగృహమునందలి జనులారోగ్యవంతులగుదురు.

మనము నివసించు గృహమునకు శోభరావలయునన్న పేరుప్రతిష్ఠలు రావలయునన్న స్త్రీయేముఖ్యము. గృహమునకు లక్ష్మి స్త్రీ. అందువలననే విజ్ఞానులు స్త్రీలకు గృహలక్ష్మియని పేరిడిరి.

గృహము పరిశుభ్రముగ నుండవలయునన్న స్త్రీకి కొద్దిగనో గొప్పగనో ఆరోగ్యాదివిషయములు, సంసారభారనిర్వహణవిషయములు తెలిసియుండవలయును. ఏదైనను తెలిసికొనవలయునన్న విద్యకావలయును. ఆవిద్య యిప్పటి మహిళామండలికి లేదనియే నొక్కి వక్కాణింపవచ్చును. అందువలన గృహములు పరిశుభ్రతయందును, నాగరికతయందును కొఱవడియున్నవి. ఈకొఱతపోద్రోలుటకు ఆంధ్రపురంధ్రులు విద్యనవశ్యమభ్యసింపవలయును. జ్ఞానము సంపాదింప వలయును. సంసారమును నిర్వహింపవలయును. అప్పుడు గదా వారి జన్మసార్థకమగును. ఆంధ్రపురంధ్రులు తీరికయున్నకొలది దేశసంక్షేమార్థమై పాటుపడవలయును. తీరికయున్న కాలమును వృథపుచ్చక రాటముపడుకుటయో, గ్రంథములను పఠించుటయో ఆచరించుచుండవలయును. మన మహిళామండలి ఇంకను "చరిత నిమిషమింక మరది గాదు" యనునూక్తిని గ్రహించలేదు.

ఇకనైనను మేల్కొని స్వకృత్యముల నిర్వర్తించుకొనుట మేలు. అయ్యో! ఎట్లు మేల్కొనుటని ముందు పురుషులు మేల్కొనవలయును. వారు మేల్కొని స్త్రీవిద్యకై పాటుపడవలయును. అబలలైనవారిని రక్షింపవలయును. అప్పుడు వారికి జ్ఞానమొదవును. వారు కార్యములయందు శ్రద్ధతీసికొందురు. ఇప్పటిభారత యువతీజనము సదాకాలమును వెళ్లబుచ్చుటయేగాని చేయు కార్యములు కన్పట్టుటలేదు.

కన్యకలను సంరక్షించుకొను విషయము తల్లిదండ్రులదిగదా. తల్లిదండ్రులు తమశక్తికొలది వారికి కొంచెము విద్య నేర్పి తరువాత గృహకార్యములయందు ప్రవేశపెట్టవలయును.

ఇప్పటి జననీజనకులు పాఠశాలయందు పంతులు కొట్టునని లేనిపోనిభయముచే దమకుమార్తెలను బడికిబంపక ఇంటియందుంచుకొందురు. గృహకృత్యములయందు ప్రవేశపెట్టుటవలన ఆపొగకు, నిప్పుకు దాళలేరు. బంగారులాగు మెరుగులుదేరు అమ్మాయిలమేను వాడి పోవుననియు జెప్పుచు రెంటికి జెడినవారలను జేయుదురు. అత్తింటికివెళ్లినపుడు పాపమాయమ్మాయిలేమి జేయుదురో?

వారికిష్టమైనప్పుడు భుజించుట, రోజునకు రెండుమార్లు వైద్యులగృహములకేగుట వారుచేయుపనులు. తినినది పనిచేయక పోయిన నరుగదుగదా. తినినది అరుగనందున వారికి వ్యాధులుగలుగును. రోజునకు రెండు మూడు మార్లు వైద్యులగృహములకు వెళ్లుట తటస్థించును.

ఇప్పటికన్నెలకు సంసారమనసేమిరో యెట్లునడచుకొనవలయునోగూడ తెలియదు, పట్టిముగ్ధలు. వారికి వివాహములుజేయుదురు. అత్తవారింటికిపంపుదురు. అత్తమామలయందు, భర్తయందు నెట్లునడచుకొనవలయునో వారికేమి తెలియును? అత్తలను కూర్చుండబెట్టి పనిచేయవలసినదిపోయి తాము కూర్చొని అత్తలచేపనిజేయించుకొందురు. ఇంతేనా? భర్తయన నెవరో వారికి తెలియదు. భర్తయందు లక్ష్యముండదు. అగ్నిసాక్షిగ వివాహమాడిన భర్త దైవసముడని యిప్పటి భారతయువతులు గ్రహించుటలేదనియే చెప్పుటకు అవకాశమున్నది. స్త్రీలు బద్ధకముగలవారై పనిపాటలు చేయక దాసీల నేర్పరచుకొని వారికొక ముద్దపెట్టి వారిచే రాత్రిపగలనక పనిపాటలు జేయించుకొందురు. వారు వేళకు భుజించుట, పరుండుట, వైద్యభవనముల కేగుట, సదావ్యాధులచే తీసికొనుట మొదలగు దుర్గుణములచేతీసికొందురు.

విలాసలాలసులగు భాగ్యవంతుల భవనముల పరికింతము. అవి పైన పటారము లోపల లొటారమన్న సామెతగానుండును. వారిగృహములయొక్క లోపలకువెళ్లిన కల్లుముంతలు, సారాయిముంతలు గానవచ్చును. వారికి పనిపాటలుండవు. పనులన్న దాసీలు చేయుదురు. వారిపని స్వేచ్ఛగకాలమును వెళ్లబుచ్చుటయే. ఆ గృహములయందు ధూళినిండుగనుండును. ఎప్పుడును గోమయముతో నలుకరు. ముగ్గులుపెట్టరు. అన్నమున్నకుండలమీద మూతలుంచరు. వాటిమీద ఈగలువాలిననుసరే. ఏమిచేసిననుసరే. శుభ్రమునెరుంగరు. నిరంతము దాసీలనేడ్పించుటయేతప్ప వారికేమి తెలియును?

ఇట్టిపద్ధతినుండి ఎంతత్వరలో విడివడిన వారికంతమంచిది. గృహములను మాసమునకొకసారియున్నను కొట్టి అలికి ముగ్గులుపెట్టి పరిశుభ్రముగా నుంచుకొనవలయును. "ఆరోగ్యము మహాభాగ్య" మనుమాటయే మరువకూడదు.

గోదావరిలో స్టీమరు

(ఛాయాచిత్రగ్రాహకులు : ఆలమూరు శ్రీనివాసరావుగారు బి.యె.)

హృదయవీథి

తురగా వేంకటరామయ్యగారు

౧

ఈ తోటలో నాడగలనా
అందాక
ఈరాగముల నాపగలనా
పూలవీణ ధరింపగలనా
జీవాలు
పోయినా: పాడుకోగలనా?

౨

శ్లోకాలు నిర్మించగలనా
లీలాభి
షేకాలహాయి మనగలనా
కల్యాణిలో కలియగలనా
ఆనంద
గానమ్ములో కఱుగగలనా?

౩

పాటలోనే బ్రతుకగలనా
కోటిరా
పాలలోనే దిఱుగగలనా
జీవితమె నిత్యమనగలనా
హాయిగా
జీవగానము బాడగలనా?

౪

ఏటియురవడి నాగగలనా
నాపడవ
దాటించుకొని సాగగలనా
రేవులన్నీ చూడగలనా
ప్రేమమే
దేవుడని చాటించగలనా?

౫

సాగరమ్మును జేరగలనా
కెరటాల
సాహసమున నీదగలనా
గంభీరముగ పాడగలనా
నదులెల్ల
కలియుటే వీక్షింపగలనా?

౬

మాధవుని దర్శింపగలనా
అతనిలో
రాధనై విహరింపగలనా
ప్రణయలోకము లేలగలనా
దేవతా
భావాలు పర్షింపగలనా?

పవిత్రపు నీడ

ముద్దా విశ్వనాథముగారు

శ్లో॥ తస్మాదసక్తస్సతతం కార్యంకర్మసమాచర।
అసక్తో హ్యాచరన్ కర్మ పరమాప్నోతి పూరుషః ॥

[తా:—నీవు ఫలసంగవర్జితుండవై నిత్యంబును చేయదగిన కర్మమును చేయుచుండుము; ఏపురుషుడు ఫలమును కోరనివాడై కర్మమునుచేయునో ఆపురుషుడు మోక్షమును బొందుచున్నాడు.]

—(భగవద్గీత, తృ. అ. 19-పంక్తి.)

ప్రహ్లాదుడు, జనకుడు మొదలగు నిష్కామయోగుల పవిత్రచరిత్రములవంటివి మనపురాణములయందే గాక యితరదేశ వాఙ్మయములందును గానవచ్చుచున్నవి. ఫ్రెంచ్ భాషనుండి 'రాత్‌క్రాస్టె' చే నాంగ్లేయములోనికి కనువదింపబడిన హృదయంగమమగు నొక చిన్నకథ నిట వివరింతుము.

ఒక సన్యాసి తన నిష్కామమగు కర్మాచరణమువలన దేవతల మెప్పు వడసెను. తమకు తెలియకుండగనే నక్షత్రములెట్లు వెలుగు నిచ్చుచున్నవో, తమకు గోచరములేక పుష్పములెటులు పరిమళము వెదజల్లుచున్నవో, అటులనే ఈ సన్యాసి తన కెఱుకలేకనే యెన్నియో సత్క్రియ లొనర్చుచుండెను.

అహింస, దానము—ఈరెండు పదములలో నతని జీవితాశయమిమిడియున్నదని చెప్పవచ్చును. కాని యెన్నడును 'నేనీపనిచేసితి' నని చెప్పుకొని యెఱుగడు. చిద్విలాసము, దయాళుత్వము, క్షమ, దాతృత్వము—ఈసుగుణపుంజమే యాతనికీర్తి వేనోళ్ల చాటి, యెల్లదిక్కుల వెల్లడిచేయుచుండెను.

దేవత లీతనినిష్కళంకమగు సత్త్వభావమునకెంతయు సంతసించి శ్రీమన్నారాయణునొద్దకుబోయి "ప్రభూ! ఈసన్యాసికి అమానుషక్రియ లొనర్పగల వరమెద్దియేని ప్రసాదింపవలయు" నని కోరిరి.

అందులకు భగవంతుడు, "అటులనే యిచ్చెదను; వాని యభీష్టము కనుగొని తెల్పుడు" అనియెను.

దేవతలు (సన్యాసితో):—ఏమయ్యా! స్పర్శతగిలినమాత్రాన నెట్టివ్యాధియైన నివారణచేయగల "యమృతహస్తము" నీకు వలయునా?

సన్యాసి:—మహాత్ములారా! వలదు, వలదు. అట్టియద్భుతక్రియలొనర్ప నాపరమేశ్వరునికే చెల్లును.

దే:—పాపాత్ములను బాధలనుండి విమోచనచేయుటకును, దుష్టులను సన్మార్గమునకు మరలించుటకును నీకు శక్తినిచ్చెదము తీసికొనుము.

స:—అయ్యా! అది దేవతలకర్తవ్యము; నేజేయనొల్లను.

దే:—పోనిమ్ము, నీకు 'క్షమాకవచ' మిత్తుము; గైకొనుము. దీనివలన నుద్భవించు సద్గుణముల ప్రభచే ప్రజలాకర్షింపబడి భగవంతుని స్తోత్రముచేయుచుందురు.

స:—అయ్యలారా! వలదు. ప్రజను నేనాకర్షించినచో దైవమునుండి వారికెడబాటు గలుగును. భగవంతుని స్తుతింప మానవుల ప్రేరేపించు నితరసాధనము లెన్నియో అప్రభువునకే తెలియును.

దే:—మతి, నీ కోరిక యేమి, చెప్పుము?

స:—[చిఱునగవుతో] నాకేమి వలయును! శ్రీమన్నారాయణుని కటాక్షమున్నచాలదా?

దే:—ఓయీ, యతీ! ఎద్దియైన వరమొకటి నీవడిగితీరవలయు. లేనిచో, బలవంతముగ మేమే నీకిత్తుము.

స:—అటులయిన నాకలుక లేకనే నేనెన్నియేని లోకోపకారములగు సుకృతములు గావింప ననుగ్రహింపుడు!

ఇందులకు దేవతలు కొంతవడి కలవరపడిరి. అటుతరి యొకసభ గావించి యిట్లు తీర్మానించుకొనిరి:— “సన్యాసి యొక్క నీడ యతనికి కనబడకుండ వెనుకప్రక్క నున్నపుడును, ఇరుప్రక్కలనుండునపుడును మహత్తరశక్తిగలిగి యుండవలెను; దేవతాప్రసాదితమగు నీ యద్భుతవరమువలన నీడబడకియుండుమేరలో ఆరోగ్యము సమయును, ఎవ్విధమగుబాధలైన నంతరించును, విచారములు పటాపంచలగును.”

ఆక్షణమునుండియు వరము క్రియారూపముదాల్చెను. సన్యాసి నడచునపుడు, యిరుప్రక్కలను నీడయుండినంతవఱకు ప్రదేశము పచ్చనై కన్నులపండువుగా నుండెను; మోడులుసహితము చిగిర్చెను; నీడస్పర్శవలన నీరులేని చెఱువులు నిర్మలగంగాపూరితము లయ్యెను; పాలిపోయిన యనారోగ్యపుశిశువులు నీడజొచ్చి చిటుకలో స్వస్థతచెంది యుల్లాసముగనుండి తలిదండ్రుల కమితోత్సాహముగొల్పుచుండిరి.

ఈ జరుగుచున్న యద్భుతమగుమార్పులు తెలియకనే సన్యాసి తననిత్యకృత్యములు జరుపుకొనుచుండెను. తమశక్తిచే కలుగుచున్న వెలుతురు నెటులు నక్షత్రములు గుర్తింపలేకున్నవో, తమనుండి విడివడు పరిమళము నెట్లు పుష్పములు తెలిసికొనలేకున్నవో అటులనే వరప్రభావమున తననీడచే గలుగుచున్న లెక్కలేని లోకోపకృతులు సన్యాసికి జ్ఞానపథమునకు రావయ్యెను.

జనులు యతీశ్వరుని నమ్రతకనిపెట్టి, యతని కీయద్భుతవిషయములు తెలియనీయకుండగనే నిశ్శబ్దముగ వెంబడించు నీడజొచ్చి మేలుపొందుచుండిరి. రానురాను ప్రజలు కొంతకాలమున కాతని పేరుకూడమఱచి “పవిత్రపునీడ” యనునామమే సార్థకముగ వాడజొచ్చిరి.

మదరాసుకాపురము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

అవగాహనస్నానమా ? అశ్బైనని ముక్కుమూసికోవలెఁ గూవమునదిఁజూచి
కమ్మనికూరలా ? కలవనితలయూఁపవలెఁ దిర్వాలిక్కేఁకి పొలమునరసి
చల్లనిగాలియా ? చాలుఁబొమ్మని తల్పుగడవేయవలె దొడ్డికంపుసోఁకి
ఆరోగ్యమా ? తక్కువాయేమి యని పొంగిపొరలఁగావలెను డాక్టరులనెఱిఁగి

భాగ్యభోగ్యాభిలాష మభ్యధికపఱచి
తదుపభోగోపపత్తి దుర్బలతచే న
వస్థఁగూర్చు సామాన్యగృహస్థునకును
జెన్నపురము కాపుర మెట్లు చేయఁగలమొ ?

భా ర తా !

పెన్మరాజు రాజగోపాలము గారు సారస్వతసమాజము

ఈ
చుంబితాంబర
శైలశిఖర
భారతావని మన
మాతృభూమిర! భారతా!
ఆడవింపర! ఓభారతా!

ఈ
సన్నదీనద
రమ్యకానన
సుందరావని మన
జన్మదేశము భారతా!
ఆడిపోవేరా! ఓభారతా!

ఈ
శ్యామసుందర
సస్యశోభిత
క్షేత్రశాలిని మన
కన్నతల్లిర! భారతా!
పొంగిపోవేరా! ఓభారతా!

ఈ
వీరపూరుష
జన్మకారణ
మాతృమణి మన
దేశమాతర! భారతా!
మేలుకోరా! ఓభారతా!

ఈ
ఆర్యనిలయము
జ్ఞానకందము
భాగ్యదేవత మన
పుట్టినిల్లుర! భారతా!
పాడవేరా! ఓభాగతా!

భరతమాతకు జయ

సంసారనిర్వహణము

ఆలూరు రామచంద్రయ్యగారు బి. ఏ.

భర్తలయెడ నూతనముగ కాపురమునకు వచ్చుభార్య లెట్లు ప్రవర్తింపవలయునను విషయము ముఖ్యముగ గమనింపదగినది. కొందఱుస్త్రీలు యింటికిని మగలకునుకూడ యజమానులుగ నుండగోరుదురు. సైరింప వీలుంనువఱకీయాజమాన్యమును భర్తలు సహింతురు గాని శ్రుతిమించినచో వారు తమ తమ యిండ్లనువదలి సమయము దొరకినప్పు డెల్ల యితరులతో కాలము బుచ్చుదురు. అప్పుడు స్త్రీలు తమతప్పిదములనెఱిగి దుఃఖింప వలసివచ్చును.

కుటుంబపోషణ భర్తయొక్క ఆరోగ్యముపై నాధారపడియున్నది. భర్త ఆరోగ్యము గృహమునందు అతనికిగల్గు సౌఖ్యముపై నాధారపడియున్నది; అట్టిసౌఖ్యము స్త్రీపై నాధారపడియున్నది. ఆమె యింటిని రమ్యముగనుంచవలెను. భర్తవచు వేళకు, యింటి పనులు చక్క బెట్టుకొని, కురులు దువ్వుకొని, శుభ్రమగు వస్త్రముల ధరించి, మోమున తిలకమిడి, పుష్పాలంకృతయై, శోభిల్లుచు మృదూక్తుల అతని గారవింపవలెను. స్వల్ప విషయములయ్యు భర్తకానందము గూర్ప జాలినవి ఇవియే. పగలంతయు కాయకష్టపడి యింటికివచ్చిన మగనికి మంచి పదార్థములను ప్రియముగ వండిపెట్టవలయును. అట్లుచేసిన, అతను ఆహారమును సంతోషముగ, నిదానముగ భుజించి తృప్తినొందును. తనకు మంచి యిల్లాలు దొరకినదను సంతోషమున గర్వించును.

కొందఱు స్త్రీలట్లుగాక భర్త యింటికివచ్చువేళకు చింపిరితలలతో, మలినవస్త్ర ములతో యెదురేగి అతనికి సంబంధించని స్వల్పవిషయముల గూర్చి తప్పులు బెట్టుచు, అతని ఆహారపానీయముల గమనింపకుందురు. నసుముపడిపోవునట్లు దుంగలు దూలములు మోచియో, మెడగుండ్లు జారునట్లు వంచిన వీపెత్తక వ్రాసియో, కుటుంబరక్షణార్థము కష్టములపొంది యిక మంచముమీద నొరిగి కొంత విశ్రాంతి బొందుదమను నాసతో నిండ్లకరుదెంచిన పురుషులను భార్యలను కొందఱు పెనుభూతములు ఆడెడు దుష్ప్రలాప ములు వారికి కునుకుపాటియ్యవు. ఇండ్లు శ్మశానములకంటె భయంకరములగునట్లు చేయు

దురు. ఇందువలన జిగుప్సతో ఇంటికై సెలవుచేయవలసిన విత్తమును భర్తలు యేక్లబ్బునందో, మరి యితరవిధములలోనో వెచ్చింతురు. పురుషులు సాధారణముగ మంచి స్వభావులు. వారి యందలి మంచిస్వభావము వృద్ధిపొందుట కవకాశములేనిచో దుష్టు లగుదురు. తమ భర్తల స్వాధీనము నందుంచుకొని సంతోషపఱచు శక్తి భార్యలయందున్నది. ఇందులకు విద్య యవసరము.

స్త్రీలకు విద్య అవసరము. విద్యాగంధము లేక మృగప్రాయులై యుండు స్త్రీలకు ప్రపంచజ్ఞానముండదు. యుక్తాయుక్తములు తెలియవు. స్త్రీలుజ్ఞానవతులైనచో ఆసంసారము నందుస్వర్గముకంటె సుఖతరమైన సుఖముకల్గును; లేనిచో నరకలోకమగును. అజ్ఞానులైన కాఠిన్యత మొదలగు గుణములలవడును. స్త్రీలకు విద్య నేర్పుట ప్రమాదకరమని కొందఱి యభిమతము; కాని అది సరికాదు. "కత్తిపీటను ప్రమాదముగ నుంచితిమేని ఎపుడయినను కాలు తెగును. స్త్రీలు క్రోధము వచ్చినపుడు బలవంతముగా నూతఁబడిచత్తురు. రోగ పీడితుడన్నము దిన్న యెడల వ్యాధిహెచ్చును. గుఱ్ఱపుబండి మీద బోవువాడు గ్రహచార ముచే దానినుండి పడి కాలువిఱుగ గొట్టుకొనును. ఈ హేతువుల మీఁదఁగత్తిపీటల నంద ఱును మొద్దుపఱచుకొనవలెనని గాని, నూతుల నందఱును బూడ్చుకొనవలెనని కాని, అన్నము నందఱు మానుకొనవలెనని కాని, గుఱ్ఱపుబండ్ల నందఱును విఱుగగొట్టికొనవలెనని కాని చెప్పిన నెంత సందర్భముగనుండునో స్త్రీవిద్య యనర్థదాయకము గనుక మాను కొమ్మన్నను అంతే సందర్భముగ నుండును" అని 'కామినీదుర్గుణదూషణము, తన్నివారణ మార్గములు' అను గ్రంథమునందు చెప్పబడియున్నది.

ప్రతిమానవునికిని స్వలాభాపేక్షకలదు. సంపాదించు ద్రవ్యమునందు కొంత నిలువ యుంచ ప్రయత్నించుట మానవునికి సహజము. అకస్మాత్తుగ రోగమో, మఱియేదైన విపత్తు కలిగినయెడల తాము యితరులపై యాధారపడ నక్కరలేదు కదాయను ధైర్యము కలుగును. కాబట్టి యీ విషయమునందు స్త్రీ పురుషునికి సహాయకారిగావలెను. భర్తలు సంపాదించిన దానిని దుర్వినియోగము జేయక రక్షింపవలెను. కుటుంబ భోగమునకు తగి నంత వస్తువులకు మాత్రము వెచ్చించుచు మిగిలిన వాటిని జాగ్రతగ కాపాడవలెను. ఆదాయమునకు మించిన వ్యయముచేయుట ముప్పు అను విషయ మెఱింగి భర్తలకెట్టి కష్ట ములను కలుగనీయక భార్యలు మెలగవలయును. పురుషులకు అన్నవస్త్రములు దొరికిన చాలును. స్త్రీల కట్లుగాదు. వారికి అలంకారములును కావలెను. నగలకు, మంచిమంచి

చీరలకు భర్తలతొందరసేయరాదు. వారిసుఖదుఃఖముల నెఱిగి ప్రవర్తించుటయే ధర్మము. సంసారమునకు లాభకరమైన కార్యములను గావించుట, బిడ్డల యభివృద్ధికై పాటుబడుట, భర్తల కొడబడియుండుట, బంధుజనమిత్రులను అతిథి అభ్యాగతులను సత్కరించుట, దైవచింతన, వ్యవహారజ్ఞానము, సంగీతము, పాకక్రియానైపుణ్యము స్త్రీలకుండవలసిన ప్రధానగుణములు. యువతులకు తమచుట్టములవద్ద చిరకాలము వసించుట యుక్తముకాదు. అది కీర్తిని, ధర్మాచారమును పోగొట్టును. ఆమెయొక్క స్థానము తనభర్తవద్ద. అతని సేవయే ఆమెకు స్వర్గ సుఖములనిచ్చును. ప్రత్యేకముగ ఆమె యెట్టి వ్రతములగాని ఒక్క ప్రొద్దులను గాని సలుపపనిలేదు. ఆమె పతివ్రత యనుపేరు బొందవలెను. అనుశాసనిక పర్వమందు:

అనన్యచిత్తాసుముఖీ యానారీధర్మ చారిణీ,
పరుషాణ్యపి చోక్తాయా దృష్టేక్షద్దేన చక్షుషా,
సుప్రసన్నముఖీభర్తు ర్యానారీసాపతివ్రతా॥

అని చెప్పబడియున్నది. అనగా, మగడుతప్ప యితర పురుషుని తలపనదియు, ధర్మాచారపరాయణయు, భర్త పరుషపువాక్కుల నాడినను కోపపడక సంతోషస్వాంతయై యుండునట్టి స్త్రీ పతివ్రతనాబడును. అట్టి కళ్యాణిని చేపట్టిన ధన్యుడు వీలుకల్గినప్పుడెల్ల నింటియందే యుండగోరును. అతనికి గృహముకంటె వేరు స్వర్గభూమియుండదు.

స్త్రీస్వాతంత్ర్యము : ముసొలోని అభిప్రాయము

వడ్లమూడి గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు

"నెపోలియనుచక్రవర్తి తన యర్ధాంగితో 'సతీ! సంతానముబడయుటకే నిన్ను పెండ్లాడితిని గాని మంత్రిత్వమొనర్చుటకు గాదని' చెప్పియుండెను. నా యభిప్రాయము నింత యందమైనమాటలలో చెప్పలేక

ప్రపంచమునంతటిని యెదుర్కొనుచున్న స్త్రీస్వాతంత్ర్యసమస్యపట్ల ఇటలీపరిపాలకుడగు ముసొలోని యభిప్రాయమును ఇచ్చట తెలుపుచున్నాను. ప్రేమతోకాక కత్తిమొనతో భయపెట్టి పరిపాలించుచు గాంధిమహాత్ముని అహింసాతత్వమునకు కేవలమువ్యతిరేకోద్దేశ్యము గలిగిన ఈనిరంకుశాధికారి విపరీతాభిప్రాయములను "గృహలక్ష్మి" పాఠకు లిదివరకే కొంత తెలిసికొనియున్నారు. దీనినికూడ విమర్శకదృష్టితో పఠించి బాగోగులరయాచించి ఆత్మపరిశోధనజేసికొనవలసిన భారము ఆంధ్ర స్త్రీలోకముమీదనున్నది. కను కనే ఇందలి ప్రతివాక్యమునకును వ్యతిరేకుడనేయయ్యును, ఈ వాక్యావళిని పాఠకుల కెఱిగింప సాహసించితిని.

పోయినను దీనితో చాలవరకు ఏకీభవించెదను. ఈనాటి స్త్రీ రాజకీయములలో పాల్గొన్నచో దేశక్షేమమునకై తా వహింపవలసిన బాధ్యతను గమనింపకపోవుట కవకాశముండును. కనుకనే స్త్రీ రాజకీయరంగమునకెక్కి గంతులువైచుట నేను మిక్కిలి ద్వేషించెదను.

స్త్రీ లెన్నడును, ఎట్టి క్రొత్తవిషయమునుగాని కనుగొనలేదు. వైద్యశాస్త్రము, న్యాయశాస్త్రము, లలితకళలు, నాట్యము–దేనియందుగాని ఒక స్త్రీ యీ నూతనపరిశోధన నొసర్చినదని వ్రేలుపెట్టి చూపగలవారెవరైననున్నారా? స్త్రీ లనుకరింపగలరేగాని సృష్టింపజాలరు. ఎంత దూరమో యేల–వారి యాభరణములు, దుస్తులు మొదలగువానినికూడ వారు స్వతంత్రముగ నిర్ణయింపజాలరు. ఈచీర ఇట్లున్నచో సౌందర్యదాయకము–ఈ యాభరణ మీతీరుగనున్నచో నేత్రోత్సవమనికూడ స్త్రీలబుద్ధికి తోచదు. పురుషుని ఆలోచనయే వారికి గతి. రాచకీయములలోగూడ వీరియవస్థ ఇంతగనే యున్నది. పార్లమెంటులోని స్త్రీలు కేవలము అల్లరిపిల్లకాయలే. అనవసరప్రసంగములు మెండు. ఒక చట్టముయొక్క మంచిచెడ్డల విచారించి యుక్తాయుక్తవిచక్షణజ్ఞానముతో తమనిర్ణయము నొసగుట వీరి కలవాటులేదు. పార్లమెంటుసభాప్రాథమికోద్దేశ్యమునకే భిన్నముగను, సామాన్యధర్మమునకే కేవలము వ్యతిరేకముగను ప్రవర్తించి తమ వ్యక్తిత్వమును నిలువబెట్టుకొనుచుందురు. భావిమానవజాతియగు శిశువులపోషణము, రాజ్యపాలనమును నీ ద్వంద్వకార్యనిర్వహణమును స్త్రీ యొనర్పజాలదు. ఇందున నేదియేని ఒక్కటిమాత్రమే యామె చేయగలదు. ప్రకృతి స్త్రీని పిల్లలతల్లిగానుండునట్లేర్పాటుచేసినది. రాజ్యాంగవ్యవహారముల పురుషులకు వదలివేయుటయే శ్రేయోదాయకమని స్త్రీ యెంతత్వరలో తెలిసికొనిన నంత మంచిది. స్త్రీ సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమునకు నేను ప్రతికూలుడను. స్త్రీస్వాతంత్ర్యము ప్రపంచమున కణుమాత్రమైన మేలొనగూర్పలేదు సరిగదా కుటుంబసంస్థనే కూల్చివైచి ప్రపంచశాంతికి ప్రబలశత్రువుగా నున్నది. కొలదికాలముక్రిందట నేను జనాభాలెక్కలను పరికించిచూడగా ప్రపంచమునందంతటను జననములు తగ్గిపోయినట్లు తెలిసినది. పురుషులు చేసెడి ఉద్యోగములను, వారు నిర్వహించెడు రాజకీయబాధ్యతలను స్త్రీలే వహించుచు స్వతంత్రత ననుభవించుచోట్ల నీవిషయము మరియు స్పష్టముగ కనబడుచున్నది.

రాచకీయముల స్త్రీలు సహజముగ నసమర్థులు. శిశువులు, వివాహములు మొదలగువిషయములందు చట్టనిర్మాణమొనర్చుటకు వీరికి ప్రత్యేకసామర్థ్యముండుట వాస్తవమే. అనాదినుండి స్త్రీజాతి కట్టిశిక్షణము లేకపోవుటచేతను సహజముగ తాత్కాలికావేశపూరితలగుటచేతను వారివలన దేశమునకు మంచికంటె చెడుగే యెక్కువుగ జరుగుచున్నది. స్త్రీలు కొన్నిపట్ల దేశోపయోగకరములగు కొన్నిచట్టముల నిర్మించుటకు కారణభూతులైయుండిరనుట నేను కాదనను. కాని ఈచట్టముల కొకయాకృతినిడి వానిని ఆచరణలోబెట్టి వానివలన నేమైన ప్రపంచమునకు ప్రయోజనముకలుగజేయుటకు పురుషసహాయ మత్యవసరమైయుండెను.

అణుమాత్రమైన యదార్థానుభవముగల స్త్రీని మీరెవ్వరైన మెచ్చుటనైన జూడగలిగిరా? నాకుటుంబమునగల స్త్రీలపట్ల నుచితగౌరవమున్నప్పటికిని, నేనుమాత్ర మట్టియామెను చూడలేదని చెప్పవలసియున్నది. స్త్రీలు పురుషునిజీవితమును సుఖవంతముగ జేయుట కత్యవసరము. కాని వారింటనేయుండి పిల్లలను కని పెంచుచు పురుషునికి అధ్యాత్మికముగ సాయపడుచుండవలెను."

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. పదము

తొక్కుపలుకులు

శ్రీమతి ముగసాటి అప్పలనరసమ్మగారు

పండమ్మపండు!
ఏమిపండు?
మామిడిపండు—
ఏమిమామిడి?
ముంతమామిడి—
ఏమిముంత?
అముదంముంత—
ఏమిఆముదం?
వంటఆముదం—
ఏమివంట?
పిండివంట—
ఏమిపిండి?

సున్నిపిండి—
ఏమిసున్ని?
మినపసున్ని—
ఏమిమినప?
పెద్దమినప—
ఏమిపెద్ద?
బడిపెద్ద—
ఏమిబడి?
వీధిబడి—
ఏమివీధి?
సంతవీధి—
ఏమిసంత?

గొడ్లసంత—
ఏమిగొడ్లు?
బఱ్ఱెగొడ్లు—
ఏమిబఱ్ఱె?
పాడిబఱ్ఱె—
ఏమిపాడి?
పాటపాడి—
ఏమిపాట?
బూరపాట—
ఏమిబూర?
తాంబూర.

౨. పాటలు

చిన్నపిల్లల పాటలు

శ్రీమతి డి. సీతాబాయిగారు

౧

ఆటకు పిలుపు

పిల్లలారరండి!
పిడికెడుబియ్యం తెండి!
ఆడుకుందాం రండి!
అట్టుముక్కలు తెండి!
శీలశీలబండి
చిత్రమైనబండి!

కొత్తగుర్రాల బండి!
కొనుక్కుందాం రండి!

౨

కూతురు పాట

చందమామ చీరగట్టి
సన్నబియ్యం వళ్లోపోసి
అమ్మా! నేను చిన్నదాన్ని
అల్లుడొస్తే పంపబోకు
ఢిల్లీకోట చల్లగవుంటే
దినానికి టంకం నేనే తెస్తా.

౩

గోవిందుడు మీద పాట

గోవిందుడమ్మ! గోపాలుడమ్మ!
కొబ్బరీ బెల్లమూ కొనితెచ్చెనమ్మ!
ఏడుమేడలమీద నన్నుంచెనమ్మ!
ఏడాదికోసారి తావచ్చెనమ్మ!
గజ్జెలపావణ్ణి నేగంటినమ్మ!
ఎత్తుకొనిముద్దాడ తానెవ్వరమ్మ!
చిక్కుడుచెట్టుక్రిందికొస్తే ఛీఛీ అనిపిస్తు
కాకరచెట్టుక్రిందికొస్తే కాదుకాదనిపిస్తు
పొట్లచెట్టుక్రిందికొస్తే పోపో అనిపిస్తు
పల్లెటూరుగనుక బలిసిపోయాను
పట్నవాసమైతే పట్టుకు తన్నిస్తు.

౪

గుర్రం పాట

గుడిగుడి గుంచం
గుండారాగం
పాములపట్టం
పడగారాగం
అప్పడాలగుర్రం
ఆటకిబోతే
పేపేగుర్రం
పెత్తనానికిబోతే
కత్తెయనా? బద్దెయనా?
కాకరచెట్టుకు నీళ్లోయనా?

౫

కొంగ పాట

కొంగకొంగ గోళ్లు
నీచేతిరాళ్లు
నాచేతి పువ్వులు
నీచేతిగోళ్లు.

౬

గణపతి మీద పాట

ఓబొజ్జగణపయ్య
నీబంటునేనయ్య;
కమ్మని నెయ్యయ్య
కందిపప్పయ్య;
పేరిననెయ్యయ్య
పెసరపప్పయ్య;
ఎలుకవాహనమదే
ఎక్కరాదయ్య!
ఉండ్రాళ్లమీదికి
దండుబోవయ్య.

౭

పువ్వులుకోయు పాట

పొద్దు పొద్దూ లేదామా!
అక్కల్లారా! పోదామా!
పోయి, పొన్నపూలు తెద్దామా!

తెచ్చీ- దండలు గుచ్చుదామా?
గుచ్చీ, రాముని మెడలో వేద్దామా?
వేసీ, భజనలు చేదామా?

గచ్చకాయల ఆటపాట

కొండమీద వెండిగిన్నె
కొక్కిరాజు కాలువిరిగె
దానికేం మందు?
వేపాకుచేదు
వెల్లుల్లిగడ్డ
నూనెమ్మ బొడ్డు
నూటొక్కధార!

3. బుద్ధిపరీక్ష

యుక్తిలెక్కలు

[ఇవి బాలురయు బాలికలయు బుద్ధిబలమును పరీక్షించుటకు ఉద్దిష్టమైనది. కావున ఈ యుక్తిలెక్కలకు సమాధానము స్వతంత్రముగ నాలోచించి 18 సంవత్సరములకు లోబడిన బాలబాలికలు ఆగష్టు 10-వ తేదీ లోపున లేఖాముఖమున (ఉత్తరములో వారివయస్సు తప్పక తెలుపవలెను.) మాకు తెలియజేతురుగాక!

—సంపాదకుడు.]

౧
బంధకవి గోవిందరావుగారు

రాముడు, రంగడు అను యిద్దరు అన్నదమ్ములు ధాన్యముతోనున్న 20 వరుస గాదులు పంచుకొనవలయును. మొదటిగాదిలో ఒకపుట్టెడు, 2-వ గాదిలో 2 పుట్లు, 3-వ గాదిలో 3 పుట్లు, 4 వ గాదిలో 4-పుట్లు యిట్లు మెన్నోవగాదిలో అన్నిపుట్లు గలవు. (20-వ గాదిలో 20 పుట్లున్నవి అన్నమాట) గాదులుకూడ సమానముగానుండవలెను. ధాన్యము ఒకగాదిలోనుంచి ఒకగాదిలోనికి మారకూడదు. ఎట్లు పంచిపెట్టెదరు?

శ్రీమతి కామరాజు సుశీలగారు

౨
శ్రీమతి కామరాజు సుశీలగారు

ఈక్రింది త్రోపుడులెక్క పైవరుస యందు 8 అంకెలు గలవు. ఆ 8 అంకెలుకూడిన మొత్తము 36 యగును. క్రిందివరుసలోకూడ 8 అంకెలు గలవు. వాటినికూడినను 36అగును. పైవరుస అంకెలనుండి క్రిందివరుస అంకెలను త్రోసివేసిన, శేషమునకుకూడ 8 అంకెలు రావలెను. ఆ అంకెలనుకూడిన మొత్తమునయితము 36 కావలెను. ఆ అంకెలేవి?

౮. వినోదకథ

కాకి, పిచ్చుక కథ

శ్రీమతి జక్షి సీతాబాయిగారు

ఒకకాకీ పిచ్చుక నేస్తం కట్టుకున్నాయి. కాకి కర్రలయిల్లు కట్టుకుంది. పిచ్చుక పిడకలయిల్లు కట్టుకుంది. ఒకనాడు కాకి కడవతోటీ, పిచ్చుక బిందెతోటీ వూరిబయటి నీటి బావివద్దకు వెళ్లి నీళ్లు తోడుకుంటున్నాయి. ఇంతట్లో గభాలున వానకురిసింది. కాకమ్మది గట్టిచేద. పిచ్చుకది చిల్లిచేద. కాకమ్మ గబగబ వ్రాలుగుచేదలనీళ్లు తోడుకొని కడవనింపుకొని యింటికి వెళ్లిపోయింది. పిచ్చుక ఎంతసేపుతోడినా బిందె నిండటంలేదు. ఈలోగా రోడ్డుమీద వరదలై పారుతోంది వాననీరు. ఎల్లాగయితేనేం కొంచెంనీళ్లు బిందెలోపడగానే బయలుదేరింది-పిచ్చుక యింటికివెళ్లడానికి. దారిలో కాలుజారి పడింది. బిందె సొట్టుపడింది. అఖరుకు యింటికివెళ్లి చూస్తే పిడకలయిల్లుగనక వానకు పూర్తిగాతడిసి కరిగిపోయింది పిచ్చుకయిల్లు. ఇంక నిలువనీడలేక కాకమ్మయింటికి వెళ్లింది.

అక్కడ కాకమ్మ వంటచేసుకొని తనపిల్లలకు పెట్టుకొని తనమగనికి అన్నం పెడుతోంది. పిచ్చుక అన్నదిగదా "కాకమ్మా! కాకమ్మా! తలుపుతీయి" అని. కాకమ్మ అన్నదిగదా "వుండవమ్మా! నామగనికి అన్నం పెడుతోవున్నాను" అని. కొంతసేపటికి పిచ్చుక మళ్లీ "కాకమ్మా! కాకమ్మా! తలుపుతీయి" అంది. "ఉండమ్మా! నాపిల్లలకి పక్కలువేస్తున్నాను" అని కాకమ్మ బదులుచెప్పింది.

మళ్లీ కొంతసేపటికి "కాకమ్మా! కాకమ్మా! తలుపుతీయి" అందిపిచ్చుక చలితో వడవడ వడకుతూ. అఖరుకు కాకమ్మ తలుపుతీసి పిచ్చుకను లోపలికితీసుకునివెళ్లి కొంచెం అన్నంపెట్టి వసారాలో వక నులకమంచంవేసి దానికింద వక కుంపటివుంచి, మంచంమీద పడుకోమంది. పాపము! పిచ్చుక చలికాచుకొంటూ పడుకుంది. కాకమ్మ మగడూ, పిల్లలతో గదిలో పడుకుంది.

కొంతసేపటికి పిచ్చుక లేచింది. చలి వదలిపోయింది. మంచంమీదనుంచి దిగి యిటూ అటూ కలయజూచింది. అక్కడ సెనగలతట్ట వకటి కనబడింది. ఆ సెనగలని కుంపటిలోవేసి కాల్చుకొని ఒక్కొక్కగింజనే తినడం మొదలుపెట్టింది. అలాగున తెల్లవారేసరికి ఆసెనగలన్నీ తినివేసింది.

తెల్లవారగానే కిటికీలోంచి తుర్రున పారిపోయింది పిచ్చుక. కాకమ్మా పిల్లలూ వచ్చిచూస్తే మంచంమీద పిచ్చుక లేదు. ఏమయిందా అనిచూస్తే కిటికీఅవతల కిచకిచ మని ధ్వనిచేస్తూ ఉన్నది. సరే వెళ్లిపోయిందిగదా అనుకొని కాకమ్మా పిల్లలు మొఖాలు కడుక్కోడానికి లోనికిపోయారు.

కథ కంచికిపోయింది, మనం యింటికివచ్చాం.

౫. పాఠపుస్తకపరామర్శ

ప్రాథమిక పాఠశాలలు : వాచకపుస్తకములు

జోస్యుల వేంకటరావుగారు

విద్యావిషయికోద్దేశ్యము లెప్పటికిని మారుచుచేయున్నవి. శాస్త్రజ్ఞులు నిరంతరము విద్యావిషయము లనుగూర్చి భిన్నాభిప్రాయముల నిచ్చుచున్నారు. విద్యయన మనోవికాసము నిచ్చునది. మనుజునందున్న సహజ శక్తుల ననుసైనరీతి విస్తరింపజేయుటయే విద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము. ఈవికాసము గురువుకొద్ద శిక్షణము వలన సమగూడవలయును. కావున బడిలో జరుగవలసినపని యేమన:-

1. పసిపిల్లల సహజశక్తులను గుర్తించుట.
2. వాని యభివృద్ధికి గావలసిన ప్రోత్సాహముల నుపయోగించుట.
3. వాని వికాసమునకు వలయుసాధనముల నుపయోగించుట.

పిన్నవాడొకడు కొన్నియంశములను నేర్చినంతమాత్రమున మనోవికాసమును బొందినవాడనియు, అతడు పెద్దయైనపిదప తనజీవితమును సౌఖ్యముగను సంతోషముగను గడుపుకొనగలడనియు ననజాలము. ఏలయన విషయములను గ్రహించినంతనే మనోవికాసము గలుగనేరదు. గ్రహించినవిషయముల నొకక్రమము ననుసరించి యేర్పఱచుకొని తనలో వాని నిమిడ్చికొని వానిసహాయమున యితరవిషయముల పరిశీలించి, పరిశోధించి, తెలిసికొనజాలిన సమర్థతను సంపాదింపవలయును. ఇట్టి సమర్థతను సంపాదించుటయే మనోవికాసమును బొందుటయని గ్రహింపవలయును. కాన ప్రాథమికవిద్య పూర్తిచేసిన సామాన్యజనుడు ప్రతివాడును తనచుట్టునుండు పరిస్థితులనడుమ సంతోషముగను, సౌఖ్యముగను తన జీవయాత్ర నడుపుకొనగలిగిన శక్తి సామర్థ్యములు గలిగియుండవలెను.

ఇట్టి శక్తిసామర్థ్యమునుగలుగచేయుటకు ముఖ్యకారణములు. మూడు అవియేవియన:

1. ఉపాధ్యాయుడు
2. విద్యార్థి.
3. పుస్తకములు; అందుండు విషయములు.

పైమూడింటియందును మూడవదియగు "వాచకపుస్తకములు: అందుండువిషయములు" అనుదానిని గురించి కొంచెము ఆలోచించవలసియున్నది. వాచకపుస్తకములు బాలుర వయస్సును సమర్థతను మనసునందుంచుకొని యేవిషయములగూర్చి చెప్పినయెడల వారు బాగుగ గ్రహింపగలరో అట్టివిషయములే అందుండ

వలెను. బాలురకు ఆవిషయములు విసుగుపుట్టకుండునట్లుండవలెను. పాఠములు పెద్దవిగాగాని పదకాఠిన్యము గలవిగాగాని యుండరాదు. వేరువేరువిషయములలోని పాఠములు బాలురమనముల రంజిల్ల చేయును. అట్టి వాచకములలోనికథలు, శాస్త్రవిషయికపాఠములు, భూగోళశాస్త్రములు, చరిత్రాత్మకమైనకథలు ఉండ నగును. పూర్వకవుల యొక్కయు, భారత భాగవత రామాయణాది సద్గ్రంథరాజములలోనుండు వీరుల యొక్కయు విషయములను కథారూపమునగాని సంభాషణరూపముగాగాని ఉండిన బాగు.

ఇదియునుగాక ఇట్టివాచకములు బాలుర వయోబుద్ధుల ననుసరించి వ్రాసినవిగానుండవలెను. క్రమ క్రమముగా పాఠములలోని కాఠిన్యము, విషయములలోని కాఠిన్యము వృద్ధినొందునట్లు సాధ్యమైనంతవరకు ఉండవలెను. భాష సులభముగ నేయుండవలెను. దీర్ఘములగు సమాసములనుగాని గ్రాంథికభాషనుగాని ఉప యోగించి భాషను దుర్గ్రాహ్యముగునట్లు చేయరాదు. పాఠరచనాపద్ధతి చిత్తరంజకముగా నుండవలెను.

ప్రతిశాస్త్రవిషయికపాఠమునందును అనగా జంతువులనుగురించిగాని మొక్కజాతులనుగురించిగాని వ్రాసి నప్పుడు పటములు ఆకర్షణీయములుగను ఎదురుగాను ఉండవలెను. అట్లుండుటవలన బాలురకు సంతోష మును చూడగానే పాఠముపై పేరు చదువనక్కరలేకుండగనే ఫలానా పాఠముగదాయని గుర్తించుటకు సులభ సాధ్యముగా నుండును. క్రిందితరగతులలోని బాలురు పూర్వకథలు, విదేశబాలుర జీవితములు వారి యాట పాటలనుగురించియు వినుటకుత్సాహపడుచుందురు. అట్టిపటములను పెండుగను విపులముగాను ఉండిన బాలురు నేర్చుకొనుటకుత్సాహపడుచుందురు.

మనదేశము నేలిన శివాజీ, అక్బరు మున్నగురాజవరేణ్యుల చరిత్రలు వారల జీవితములు వారీదేశమునకు చేసిన ఉపకారములు చదివిన వేడుకగానుండును. ఇంకను భాగవత రామాయణాది సద్గ్రంథములలోనుంచి ఎత్తివ్రాసిన ధ్రువునికథ సీతాకల్యాణము మొదలైనపాఠములు ఆదరణీయములు. ఇట్టిపాఠములు ప్రాథమిక విద్యాభ్యాసమొనర్చు బాలుర మనస్సులందు హత్తుకొని పెద్దయైనకొలది దైవభక్తి, దేశభక్తి, పెద్దలయందు నమ్రత, మంచినడవడి మొదలగు సుగుణములు అలవరుపగలవు. వ్యాకరణవిషయములను క్రమేణ నేర్పుటకు పుస్తకము చివరగాని ప్రతిపాఠాంతమందుగాని విషయములచేర్పుట బాగు.

పాఠములలోని విషయములు బాలురకు కొన్ని తెలిసినవిగాను కొన్ని తెలియనివిగాను ఉండవలెను. అన్నియు తెలిసినవిషయములుండిన బాలురు చదువుటకు శ్రద్ధతీసికొనరు. అన్నియు తెలియనివియుండిన అసలు చదువుటకైన ప్రయత్నింపరు. వాచకపుస్తకముల నడుమగాని తుదనుగాని కొన్నిపద్యముల చేర్పవలెను. అడుగుతరగతుల పుస్తకములలోని పద్యములు మంజరీలక్షణసమన్వితములై యుండవలెను. దసరాపాటలవలె నింపుగ బాలురు పాడుకొనుట కర్హములై యుండవలెను. ఇక పైతరగతులలోని పద్యములు కొన్ని పూర్వకవి విరచితములై యుండనగును.

ప్రతిపాఠాంతమందును కఠినపదములు వాటి కర్థములు వ్రాయుచున్న బాలురయొక్క పదజాలము వృద్ధినొందుటయేగాక ఆపదములకు అలవాటుపడి క్రొత్తవిషయములు చదువునప్పుడు ఇతరులయొక్క సహా యములేకుండగనే చదివి వానిని చక్కగా గ్రహించగలుగుదురు.

పాఠములలో సాధారణముగా ఒకమాటకు అనేకమైన అర్థములుగాని ఒక అర్థమునిచ్చు పెక్కుమాటలు గాని గలవు. అట్టిచోట ఒకేఅర్థమునిచ్చు మాటలు వేరువేరుగా నుపయోగించిన బాలురు భాషాజ్ఞానము సుల భముగా వృద్ధినొందగలదు. అందుకు ఉదాహరణముగా సముద్రము, కడలి, అంబోధి, రత్నాకరము, జలనిధి మున్నగునవి చేకొననగును.

ఇంకను వాచకపుస్తకములలోని పాఠములు ఆయాతరగతుల బాలురకు అనువుగానుండునట్లు చిన్నతరగతులకు చిన్నపాఠములుగను పెద్దతరగతులలోనికి పోవుకొలది పెద్దపాఠములుగను ఉండవలెను.

1-వ తరగతిలో పాఠములు చిన్నవిగను 30 నిమిషములకంటె ఎక్కువకాలము పట్టునవిగను ఉండరాదు. ఎందుచేతననగా 1-వ తరగతివిద్యార్థులు చాలసేపు వారిదృష్టులను ఒకవిషయముమీద కేంద్రీకరించి బోధించినపాఠమునుబట్టి వారిచేత డ్రాయింగు వేయించుటగాని పాఠముయొక్క సారాంశము వారి స్వంతమాటలలో చెప్పించుటగాని అనువుగానుండునట్లుండవలెను.

వాచకపుస్తకములు మొదటితరగతిలో పెద్దఅక్షరములుగ నుండవలెను. అట్లుండిన బాలురు అక్షరములను వెంటనే గుర్తించుటకున్ను వేగముగ చదువుకొనుటకును ఉపయోగించును. మాటలు ఒకేరీతిగా శబ్దమువచ్చునట్లుండిన బాలురు చదువుటకుత్సాహపడుదురు. పుస్తకములలో అచ్చుతప్పులుగాని అచ్చు సరిగా కనుపించకపోవుటగాని యుండరాదు.

ప్రాథమికపాఠశాలలలో చదువువారు చాలమంది బీదజనులబాలురై యుందురు. అట్టివారు పుస్తకములు పెద్దఖరీదులుపెట్టి కొనజాలరు. కాన వాచకపుస్తకములు వెల బీదసాదల కందుబాటుగానుండునట్లు సరసముగా నుండవలెను. అట్లుండక హెచ్చువెలయుండిన ఎవరును కొనరు. ఒకచో కొనునట్లు మనము నిర్బంధించిన స్కూలులలోని విద్యాభివృద్ధికిని బడియొక్క ఔన్నత్యమునకున్ను చాల భంగకరముగానుండును. ఇన్నివిషయములను గమనించి భావిపరిణామమునకు బాధ్యులుకాగల బాలురకు వాచకపుస్తకములు ఏర్పరుపదగును. మరియు పాఠశాలలందు బోధవిషయములు ప్రస్తుతము రాష్ట్రమునందంతటను ఒక్కరీతిగనే యుండవలసియున్నది. ప్రాథమికపాఠశాలలందలి విద్యాప్రమాణముల కిట్టినిర్ణయ మనావశ్యము. జనులలో పెక్కుతెగలుగలవు. ఒక్కొక్కతెగకు కొన్ని నైసర్గికలక్షణములు గలవు. ఒకప్రదేశమందు నివసించుజనులకుగల పరిస్థితులు మఱొకస్థలమునందుండువారి పరిస్థితులకు భిన్నములైయుండును. విశాఖపట్టణంజిల్లాలో నటవీప్రాంతముల నివసించు కోయలకు కృష్ణాజిల్లాలో ముఖ్యపట్టణమగు బందరుపురమునందు జనులకు పరిస్థితులలో ఎంతభేదముగలదో చూడుడు! వీరికిని కర్నూలుజిల్లాలోనుండు ఆదిమాంధ్రులకును పరిస్థితులలోగలట్టి వ్యత్యాసమును గమనింపుడు. వీరందరకు ఒకేవిధమగు ప్రాథమికవిద్యావిషయము లుపకరించునా! మరియు సముద్రతీరవాసులకును పల్లపుసీమలందుండు కృషీవలులకును, దక్కనుపీఠభూములందు నివసించువారికిని మన్యపుకొండలలో గాపురముండు చెంచులకును పాఠవిషయములు సమానముగ నేర్పబడదగదు.

కాబట్టి దేశకాలపాత్రముల ననుసరించి పాఠవిషయములను ఆయాచోట్లనుండు జనులకు నిర్ణయము చేయవలసియున్నది.

ఉ. నీతికథ

శిశువులు పెద్దవారికంటెఁ దెలివిపరులు

రూపనగుడి నారాయణరావుగారు

వైశాఖమాసము. అపరాహ్ణము. ఉఱుము మెఱుములతోఁ బాములు ప్రేలఁగట్టిన విధంబున ఘోరధారగ వర్షము గురిసెను. వాననీరు పల్లములనిండి చిన్నప్రవాహములుగఁ వెలికిఁ బాఱుచుండెను. ఒక మెఱువుపడియనుండి ముఱికినీరు సన్నఁగ బయలు

వెడలుచుండెను. ఆ యెఱువు పడియ రెండిండ్లకు నడుమనుండుటచేతను, అప్పుడె వాన వెల్పుచూపి యుండుటచేతను, ఇరుగుపొరుగిండ్ల శిశువులిద్దరా యెఱుపుపడియకుం జని యానీట నాడుకొన నుంకించుచుండిరి. ఆ శిశువులలో నొకతె యించుక పెద్దది, మఱియొకతె పిన్నది. పెద్దదాని తల్లి తనబిడ్డకు బసుపురంగుగల యంగీని బావడను దొడిగియుండెను. పిన్నదానితల్లి మేఘవర్ణముగల యంగీని బావడను దన కూనకుఁ దొడిగియుండెను. పిన్నది పడియలోనికిఁ దిగఁ జూచుచుండెను. పెద్దది దానిఁజూచి "సీతా, పావడలోఁగూడ నీటిలో దిగవద్దు. పావడ తడిసిన మీయమ్మ గొట్టును. నేను బావడ విడిచెదను, నీవును విడువుము" అనెను. ఇద్దఱు శిశువులును బావడలువిప్పి యొడ్డునఁబెట్టి యంగీలను నెగఁద్రోసి కొనుచు వేర్వేఱు ప్రక్కలనుండి నీటి పడియలోనికి దిగిరి. సీతకు మోకాళ్లు మునిఁగెను. అప్పుడది "అచ్చీ! ఇక్కడలోఁతెక్కువగానున్నది. నాకు భయమగుచున్నది" అని బిగ్గరగాఁ బలికెను.

"అదియేమిలోఁతె? అంతకంటె నెక్కువలోఁతుండదులే నాదగ్గరకుఁ దిన్నఁగ రమ్మ" అని లక్ష్మినుడివెను. వా రొండొరుల సమీపించుచుండిరి.

"సీతా! నీళ్ళను గట్టిగాఁదట్టవద్దు. ఊరకరమ్మ" అని లక్ష్మి సీతను మందలించెను.

ఈ మాటలు చెవులఁబడినతోడనే సీత మిక్కిలి చెలరేఁగి కాళ్ళతో నీళ్ళనుజిమ్మ నారంభించెను. లక్ష్మియంగీపై నంతయు ముఱికినీరు పడుటయెగాక దాని ముక్కులోపలను కనులలోపలను నీరు ప్రవేశించెను. లక్ష్మి తనకనులను దుడిచికొని తన యంగీపైని ముఱికినీటి మరకలనుజూచి సీతపై మిక్కిలి కోపపడి, చీవాట్లుపెట్టుచు దానిం గొట్టఁ వెంబడించెను. సీత తప్పుచేసినదగుటచే దిగులుపడి, నీటిపడియనుండి వెలికిదూఁకి తనపావడఁగైకొని యింటివంకఁ బరువిడుచుండెను. లక్ష్మి తల్లి యటఁబోవఁదటస్థించుటచేఁ దనబిడ్డ యంగీపయి ముఱికి మఱకలుండుటనుజూచి "పాడుబిడ్డ! ఎక్కడఁబోయి యుంటివె? అంగీ యంతయు ముఱికిదైనది" యని యఱచెను.

"సీత నాపై నీరుజిమ్మెను" అని లక్ష్మి బదులుపలికెను. లక్ష్మి తల్లి సీతను బట్టుకొని చెంపలపై రెండువాయించి బుగ్గలు పులిమెను. సీత వీథియంతయు వినునట్లుగ గట్టిగా నేడ్చెను. సీత తల్లి పరుగత్తికొని వచ్చెను.

“ఓసీ! ఎందుకె నాబిడ్డను గొట్టుచున్నావు” యని యనుచు నామెను గద్దింప నారంభించెను.

మాటకుమాట హెచ్చెను. ఆయుంగసలు నోటికసిదీర నొండొరులఁ దిట్టికొనిరి. పలువురు గుమిగూడిరి. ఒండొరులఁ బ్రల్లదములాడిరి. ఒకరిమాట యొకరు వినకుండిరి. వారొట్టుఁ బెట్టుకొనుచు శపించుచుండిరి. వారిలో నొకఁడు తన పొరుగింటి వానిని గొట్టెను. అలబలము హెచ్చెను. అంత లక్ష్మియవ్వ జనసమ్మర్దమునందుఁ దూఱి మధ్యవర్తియైనిలిచి వారిని శాంతింపఁ బ్రయత్నించెను.

“అక్కలారా! అన్నలారా! ఏమీ యన్యాయము. మీ రిట్లు కొట్లాడుట తగునా? మీరు కొట్లాడి యొండొరులఁ దిట్టికొని పాపము నొడిగట్టుకొనుచున్నారు.”

ఆవృద్ధురాలి పలుకులెవ్వరు నాలింపరైరి. ఆమెను గూడఁ దిట్ట నారంభించిరి. ఇట్లు స్త్రీలు నిష్ఠురముగా వాదు లాడుచుండ, లక్ష్మి తనయుంగీని నెండించి తొడిగికొని యల నీటి పడియకువచ్చి యొక చిన్నరాతితోఁ గాల్వఁ ద్రవ్వుచు నందలి జలము పెద్దవీథి గుండఁ బ్రవహించునట్లు చేయుచుండెను. దీనిఁజూచినసీత లక్ష్మియొద్దకువచ్చి యొక చిన్న కఱ్ఱముక్కతో గాల్వనుదీయుచు దానికి సాయపడెను. స్త్రీ లింకను వాదు లాడు కొనుచుండిరి. పడియయందలి జలమా శిశువులు ద్రవ్విన కాలువగుండ వీథిలోనికిఁ బ్రవహించి యిరుపక్షములవారిని సమాధానపరచుటకై ప్రయత్నించుచున్న యా వృద్ధురాలున్న చోటికి వచ్చుచుండెను. శిశువు లిరువురు తాముత్రవ్వినకాల్వ కిరుగడలఁ జనుచు మిక్కిలి యుల్లాసముతో నాడుకొనుచుండిరి.

‘సీతా! చాలు నిలపుము. నిలుపుము’ అని లక్ష్మియఱచి పల్కెను. సీత త్రవ్వటముచాలించి తనకఱ్ఱముక్కను బ్రవాహమునందువైచి “అచ్చీ! రావే. ఈ కఱ్ఱముక్క కాల్వలో మున్గుచుఁ దేలుచు నెట్లుపోవుచున్నదో చూడు” అని పల్కెను. వారిరువురు నిట్లాడుకొనుచు జనులగుంపులోనికిఁ జనిరి.

ఆలాడుకొనుచుండు శిశువులనిరువురిని గనుఁగొని వృద్ధురాలు ఇంకను వాదులాడు చుండు స్త్రీలతో నిట్లనెను.

“అమ్మలారా! అక్కలారా! ఎవరివిషయమై మీ రిట్లు తీవ్రముగ వాదులాడు చున్నారో యా శిశువు లిరువురు తమవైషమ్యముమఱచి యొండొరులఁ బ్రేమించుచు నేకీభావముతో నాడుకొనుచున్నారు. వారు మీ కంటె నెక్కువ తెలివి గలవారు.”

అక్కడిస్త్రీలా శిశువులఁజూచి సిగ్గుచేఁ దలవంచికొనిరి. అంత వారు నవ్వుకొనుచుఁ దమతమగృహంబులకుం బోవఁ దరలిరి.

"మీరు శిశువులవలె నమాయకులై యుండనిచో స్వర్గకవాటంబు మీకుఁ దెఱువఁ బడదు."

'కథామణి ప్రవాళముక్తావళి'నుండి.

౭. బాలికల రచనము

లీల

సమయమంత్రి రాజ్యలక్ష్మి గారు

లీలకు మూడవసంవత్సర మాషాఢ శుద్ధ పంచమికి వచ్చినది. జిలి బిలి ముద్దు పలుకులచే తల్లిదండ్రులకు కడుంగడు నాహ్లాదము గూర్చుచున్నది. చందురుని వంటి లేత నెమ్మోముతో కలువ రేకులబోలు కన్నులతో దొండపండువంటి పెదవులతో దానిమ్మ గింజలను తలపించు పల్వరుసతో వచ్చియురాని మాటలతో యల్లిబిల్లి పాటలతో చిన్నతనపు యాటలతో మాతాపితల కేకాక యిరుగు పొరుగు వారలకు కూడ ముద్దు కలుగ చేయుచున్నది. ఎల్లప్పుడు సోదరీ సోదరులతో కయ్యమాడు చుండును. సోదరియగు శ్యామలకు పదవ సంవత్సరము. ఆమెకూడ సౌందర్యవతియే. వైశాఖమాసములోనే పెండ్లి యయినది. వరుడు డాక్టరు పరీక్ష చదువుచుండెను. అన్న పూర్ణమ్మ గారి ప్రథమసంతానమే శ్యామల. రామారావుగారు తమపుత్రికకు తల్లిపేరు పెట్టికొనిరి. తరువాత గోపాలకృష్ణుడు కలిగెను. కృష్ణుడు చాలా అల్లరి పిల్లవాడు. ఇప్పుడు ఆరవ సంవత్సరము. అక్క పెండ్లి ముందరనే యక్షరాభ్యాసము చేసిరి. లీల నిరంతరము బువ్వ లాటలతో పూజలతో తీరుబడి లేకయుండును. లీలకు లక్క పిడతల కొఱక పెద్ద దేవదారు పెట్టెయున్నది. దానిలో మూతలు లేని డబ్బాలు పనికిరాని పుస్తకాలు మొదలగు చెత్తకూడ ఉండును.

శ్రావణ మాసము వచ్చినది. అక్కతో నోములు నోచుకొనుచు, పేరంటములకు వెళ్లుచు, తనకు మంచి బట్టలు కుట్టించలేదని మారాము చేయుచుండెను. రామారావు గారు లీల కేవి కావలసిన నవి కొనుచుండును. రెండవ మంగళవారము వచ్చినది. లీల ఆకు పచ్చని పట్టు చమికీ గౌను తొడగి నాగరము, జడగంటలు, పొన్నలచేమంతి పూవువేసికొని మెడలో గడియారపు గొలుసు, నానుపేటలు వేసికొని మొలకు వడ్డాణము పెట్టికొని, చేతికి పొడుల వుంగరము పెట్టికొని బూటులు వేసికొని ముద్దులు గులుకుచు సోదరితో పేరంటమునకు వెళ్లినది.

నాలుగుగంటలు అయినది. అన్నపూర్ణమ్మగారు వచ్చిన ముత్తయిదువులకు వాయనము లిచ్చుచున్నది. అప్పుడు శ్యామల యేడుస్తూవచ్చింది.

'ఏమమ్మా? శ్యామలా! ఏడుస్తున్నావు. ఎక్కడైనా పడ్డావా? చెల్లాయి యేదీ?' అని యాత్రముతో ప్రశ్నించినది. ఆ అలజడిఁజూచి శ్యామల మరింత బిగ్గరగా నేడ్వ మొదలు పెట్టినది. అక్కడ నున్నవారంతా తెల్లబోయారు. 'శ్యామలా! చెప్పమ్మా, ఏమి భయము లే' దని బ్రతిమాలగా బ్రతిమాలగా చెల్లాయి కనబడలేదన్న అంశము తేల్చినది.

ఆమాట వినగానే అన్నపూర్ణమ్మగారు మొదలు నరికిన కదళీతరువువలె క్రిందకు పడిపోయి విచారిస్తూన్నారు. తనచిట్టితల్లి కనపడక పోయినప్పుడు విచారము కాక ఏమున్నది? అయినను అన్నపూర్ణ కొంచెము ధైర్యముగల ఆవిడే. వచ్చినవారిలో నొకయామె "ఏమోనమ్మా! రోజులు తిన్నగా లేవు. వంటి నిండా వస్తువులున్నాయి. ఎవరి కన్ను కుట్టిందోకాని చక్కని పిల్ల. మారత్నంతోటి ఆడుకునేది. ఏసందులోకి పోయినదో" అన్నది. "శ్యామలా! ఎక్కడ వరకు నీ దగ్గరవున్నదా పిల్ల? నీవెక్కడ చూచుకున్నావు దాని" నని అడిగింది రామమ్మగారు. "నేతి వారింటివరకు వెళ్లినదాకావున్నది. ఆ తర్వాత నాల్గు యిళ్లుదాటి పుసులూరి వారింటికి వెళ్లి చూచుకున్నాను. లేదు. అక్కడ యిళ్లన్ని సందులోను వెతికాను కనిపించలే" దన్నది శ్యామల. పేరంటాళ్లంతా ఒక్కొక్కళ్లే వెళ్లారు.

అన్నపూర్ణ యెట్టకేలకు ధైర్యము తెచ్చికొని జవాను వెంకటదాసుని పిలచి నేతి వారి వీథినంతా వెదకి రమ్మన్నది.

వీరయ్యను కోర్టుకు వెళ్లి బాబుగార్ని తీసుకొనిరమ్మన్నది. తాను దేవుళ్లకు మ్రొక్కుతోన్నది. లీలలేనిదే యిల్లు చిన్నపోయినది.

ఇంతలో రామారావుగారు వాడిన మొగముతో యింటికి వచ్చారు. ఆయన్ని చూచి అన్నపూర్ణ, శ్యామల గొల్లుమన్నారు. వారితో రామారావుగారు కూడా విచారిస్తున్నారు. "నా చిట్టి తల్లి యేమైనదో? వెతికించండి? లీలను ఎవరైతుక పోయారో కనుక్కోండి. లీలలేనిదే యిల్లు చిన్నపోయింది. పోలీసువారికి రిపోర్టు చేయండి. ఆలస్యము చేయవద్దు" అని గోలపెడుతోం దన్నపూర్ణ. "నాన్నా! చూడునాన్నా? చెల్లాయి ఏమై పోయిందో?" అని శ్యామల అన్నది. పాపము కృష్ణున కిదియేమి తెలియలేదు.

ఐదుగంటలకు కృష్ణుడు స్కూలునుంచి యింటికి వస్తున్నాడు. ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి లీల కుక్కపిల్లతో ఎదురురాలేదు. లోపలికి వచ్చేటప్పటికి అమ్మ, అక్క యేడుస్తున్నారు. నాన్నకూడా ఆవిధంగానే యున్నాఁడు. కృష్ణునకు సంగతి బోధపడింది. తానుకూడా లీల

కోసం విచారిస్తున్నాడు. రామారావుగారు పోలీసువారికి రిపోర్టు వ్రాసి వెంకటదాసు కిచ్చి యినస్పెక్టరుగారి కందచేయమన్నారు. ఇంతలో వీరయ్యవచ్చి పిల్ల కనపడ లేదన్నాడు. రాత్రి ఎవరు భోజనాలు చేయలేదు.

మరునాడు సాయంకాలము ఇనస్పెక్టరు వద్దనుండి యీ వుత్తరం వచ్చినది.

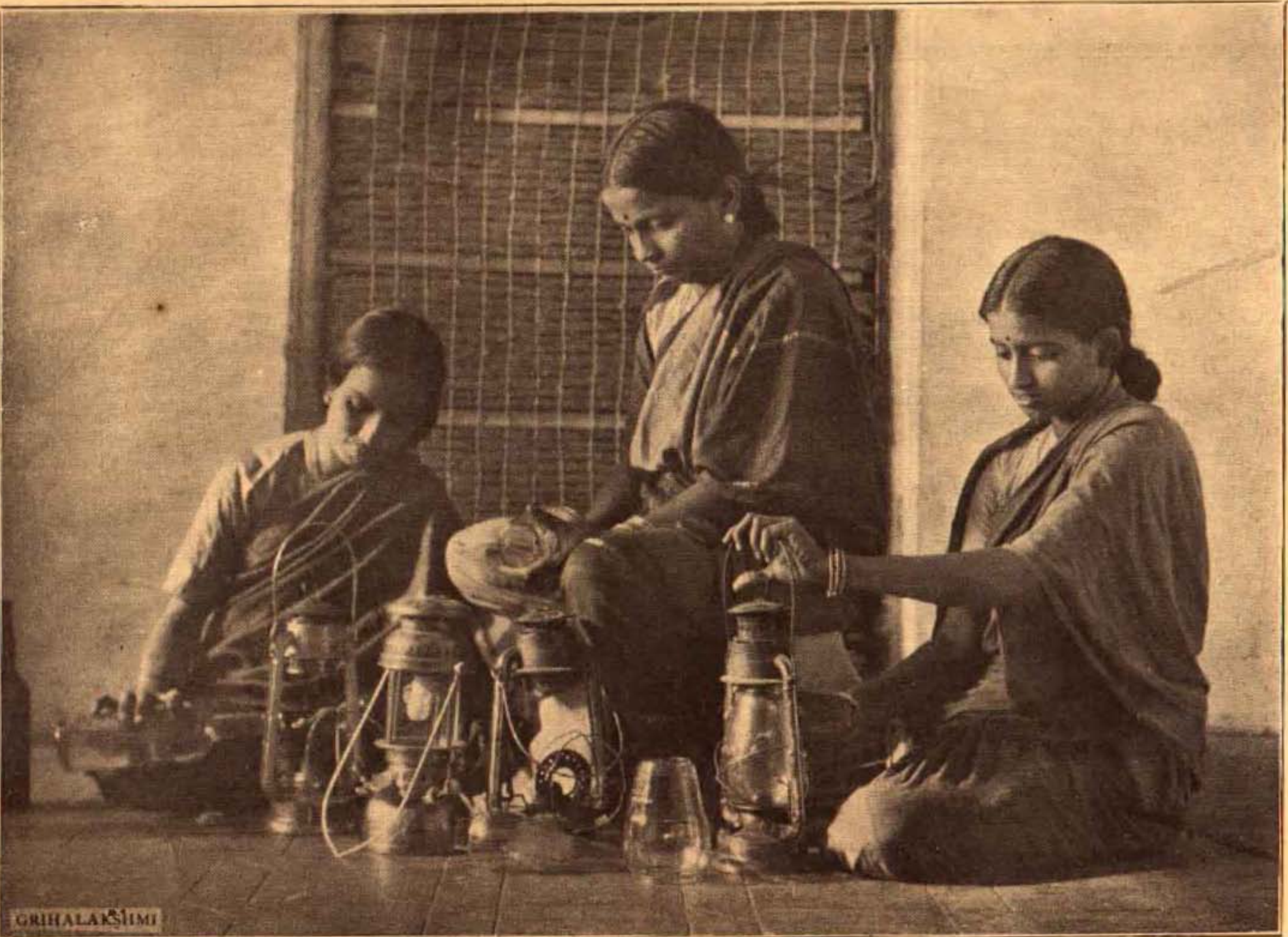
"రామారావు గార్కి.

మీ తనయ రేపు నాల్గు గంటలకు దొరకవచ్చును. కనుక నాల్గు గంటలకు స్టేషన్కు రావలసినది."

ఈ వుత్తరము రామారావుగారు అందరికీ చదివి వినిపించారు. వారికి కొంచము ఆశ అంకురించినది. ఆ వేళ రెండు మెతుకులు తిన్నారు. ఎప్పుడు తెల్లవారునా? ఎప్పుడు సాయంకాలమగునా? ఎప్పుడు లీల కళ్ల బడునాయని తొందరపడుతున్నారు. తెల్లవారినది. ఇనస్పెక్టరుతో మాటాడుదామని రామారావుగారు ఏడుగంటలకు స్టేషనుకు వెళ్లిరి. అక్కడ యినస్పెక్టరులేడు. వారి బంట్రోతు సాయంకాలము రమ్మన్నారని చెప్పాడు. రామారావుగారికి ఏమీ పాలిపోవుటలేదు. తెల్లవారితే శుక్రవారము. శ్యామల మామగారు శ్రావణపట్టీ పట్టుకుని వస్తారు.

నాల్గుగంటలకు రామారావుగారు మళ్లీ స్టేషనుకు వెళ్లిరి. ఇంకా యినస్పెక్టరు గారు రాలేదు. జవాను కూర్చుండమన్నాడు. వివిధయోచనలతో నిమిషాలు యుగాలులా గడుపుతున్నాడు. స్టేషనులో గుర్రపుబండి చప్పుడైనది. బండి ఆగినది. రామారావు గారు ఒక్క గంతున బండివద్దకు వెళ్లిరి. ఆయన మనసు మనసులోలేదు. సంతోష మొక వైపునా దుఃఖ మొకవైపునా కనబడుతోంది! వెళ్లగానే యినస్పెక్టరుగారొకపిల్లను-శల్యావశిష్టమైయున్న యొకపిల్లను-రామారావుగారి చేతులలో బెట్టిరి. రామారావుగారు లీలను చూసేటప్పటికి దుఃఖ మాగక చంటిపిల్లవలె ఏడ్చిరి. ఇనస్పెక్టరుగారా పిల్లకు కొంచెము పాలు పోయుమనిరి. రామారావుగారు కాఫీ హోటలులో పాలుకొని పిల్లకు పోసి ఇంటికి తీసికొని వెళ్లిరి.

అన్నపూర్ణ యానందమునకు మేరలేదు. తెల్లవారినది. శ్యామలచే శుక్రవారపు పూజ చేయించుదామావద్దా అన్న ఆలోచన వచ్చినది. అన్నపూర్ణ పిల్ల చావుగండము గడచినది వద్దనియును, గడచినది గనుకనే మరీయానందముతో చేసి కోవాలని రామారావుగారును వాదించిరి. తుదకు రామారావుగారి పంతమే నెగ్గినది. రామారావుగారు ప్రొద్దుననే వెళ్లి ఇనస్పెక్టరు గార్ని విందునకు పిలచిరి. తొమ్మిదిగంటలకు సాంబశివరావు గారుశ్యామలమామగారు శ్రావణపట్టీతోవచ్చి సంగతివిని ఆశ్చర్యపోయారు. సంతోషముతో భోజనములు ముగిసినవి.

దీపలక్ష్మియే దివ్యలక్ష్మి

శ్రీమతి నరసమ్మగారి పాత్రధారణము

నారదుడు

(కుమారవిజయనాటకము)

సీత

(సంపూర్ణరామాయణనాటకము)

అనసూయ

(అనసూయానాటకము)

జోలపాట

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మ గారు

—"లాలి లాలి కృష్ణయ్య" వలె—

జోజో రఘువంశరామా! జోజో రవికులసోమ!
జోజో రమణీయరామ! జోజో పవళించు రామ! జోజో॥
దశరథసుతుఁడవనుచు దలఁతురు జనులు నిన్ను
ధరనుద్ధరించ బుట్టిన దైవామని తెలియలేరు! జోజో॥
బంగారుడోలికాలో రంగైన పరుపుపైని
సింగార మొప్ప నీవు కంగారుపడక యుండు జోజో॥
జలకంబులాడి నీవు చాలాగ అలసినావు
కడుపార పాలుద్రావి, కన్నుల మూయుకొండి జోజో॥
నీముద్దు మోముగాంచి, నీతల్లి మురియుచుండె
నీలామేఘశ్యామ! నిద్రించువేగ రామ! జోజో॥
దైత్యుల సంహరించి ధర్మంబు నుద్ధరించ
తగువాడవగుదాక దయతో నిద్రించురామ! జోజో॥
సర్వజ్ఞమూర్తి! నిన్ను, చంటిపాపడవనుచు
సఖులుఁదలఁచిరి వింత సత్యవతికిఁ దెల్పు. జోజో॥

శ్రీమతి నరసమ్మ

కొత్తపల్లి లక్ష్మయ్యగారు

శ్రీమతి నరసమ్మగారు ఆంధ్రులగు నటకురాండ్రలో పేరెన్నిక గన్నవారియందు నొక రత్నము. ఈయమ ఆంధ్రనాటకకళోద్ధారకుడగు శ్రీయుత వనారస గోవిందరావుగారి చతుర్థపుత్రిక. నైజాం యిలాకా వేములవాడ గ్రామములో 1910-వ సంవత్సరం అక్టోబరు నెల 7 వ తేదీని జనించెను. 1930 మార్చిమాసపు గృహలక్ష్మిపత్రికలో మనకు పరిచితురాలైన శ్రీమతి సుభద్రమ్మగారును వీరును సమానవయస్కులైనందున ఏక కాలముననే వీరిరువురికి అక్షరాభ్యాస మొనర్చి బ్రహ్మశ్రీ రాయప్రోలు సోమనాథశాస్త్రి గారివద్ద విద్యచెప్పించిరి. ఈపె మిక్కిలి చురుకైనదగుటచేతను ఎక్కువ తెలివి తేటలు గలిగినదగుటచేతను రెండు సంవత్సరములలో చక్కని అర్థజ్ఞానమలవడునట్టి భాషాపరిచితి సంపాదించెను. ఈమె ఉచ్చారణ విన సొంపుగానుండును. తదుపరి ఒక్క సంవత్సరము సంగీతవిద్య నభ్యసించి ఈమెకు 8-వ సంవత్సరమున అనగా 1918-వ సంవత్సరములో తండ్రి గారిచే నిర్వహింప బడుచున్న శ్రీ గోవిందరాయసురభినాట్యమండలిలో ప్రవేశించెను. అప్పటినుంచియు 5 సంవత్సరములవరకు భాషాజ్ఞానము కొరకును, సంగీత జ్ఞానము కొరకును ఎక్కువ కృషిసల్పుచు బాల, బాలికల పాత్రల నభినయించుచుండెడిది. చిన్నతనములో బాలపాత్రలు బలరాముడు, లవుడు బాలిక పాత్రలు తార మొదలగునవియు నభినయించినది.

1924-వ సంవత్సరములో మహారాజశ్రీ సి. వెంకటప్పయగారిని వివాహ మాడెను. అతడు మంచి మనస్సు గలవాడు; తెలివి తేటలు గలవాడు; హార్మోనియము

తబలా వాయించుటలో మంచి నిపుణతగలవాఁడు; యంత్రపరిశీలనలలో ఆశక్తిమెండు. మంచి వినోదనటకుఁడును. ఈమెకు అన్ని విధముల అనురూపుఁడైన భర్త. వారి దాంపత్యము చూచినవారి కందరకు కనులకింపుగా నుండును. వారి ప్రేమపూరితమైన సంభాషణ వినిన కొలఁది ఆనందముగానుండును. వివాహమైన తరువాతకూడ ఈమె పురుష పాత్రలను స్త్రీ పాత్రలనుకూడ వేయుచు కీర్తిని బడయుచున్నది. పతివ్రతలగు సీత, అనసూయ, సావిత్రి మొదలైన వారిపాత్రలు ప్రదర్శించి ఈమె అనేక పండితులచే మెప్పువడసి ఎక్కువ బంగారు పతకముల నందుచున్నది. పురుష పాత్రలలో లవుఁడు, నారదుఁడు ఈ రెండు పాత్రల అభినయించినపుడు చక్కగా ప్రేక్షకుల మనము లొప్పించుచున్నది; కాని పతివ్రతాపాత్రల నభినయించుటలో ఈమెకు అభిమానము మెండు. పాత్రపోషణమునకై అయిదుసంవత్సరములు ప్రత్యేకకృషి సల్పిన విదుషీమణి. శ్రీమతి నరసమ్మగారు వివిధ నాటకములందు అభినయించిన పాత్రల చిత్రములను ఈసంచికయందు ప్రచురించినారము.

కన్యాకవయిత్రి

నరహరిశెట్టి వేంకటరత్నముగారు

ననుఁబోలు రమణుండు దొరకునో లేదో?
సిరియున్న నేమాయె విద్య లేకున్న?
కవియౌనొ కాక కామాంధుఁడే యౌనొ?
యెట్టులున్నదొ నా యదృష్ట? మోచెలియ!
తల్లిదండ్రులతోడ ధైర్యానఁ దెలిపి
కవిపాణినే నేను కేలఁగీలింతు
నేనుకోరినయట్టి నాథుఁడే కాఁగ
నేమనివర్ణింతు నేఁబొందుసుఖము ?
ధనమునఁగల్గునా తన్మయత్వమ్ము ?
మనసులందేయుండు మనసుఖంబెల్ల;
రమ్యనిర్జనప్రదేశములు రాణింప
మేముకూర్చుందుము చెట్టునీడలను;
భావనామయలోకవర్తనముచేత
వీక్షించెదము మేము చిత్రమ్ములెన్నొ;
విమలతరంగిణీతటినిఁ గూర్చుండి
మధురవుంబాట నైక్యముగఁ బాడెదము;
ప్రకృతిశోభనుజూచి యందున్నయట్టి
పరమేశ్వరునిఁగాంచి హర్ష మొందెదము.

* * *

కరుణాళుఁడే నన్నుఁ గరుణింపకున్న
నేమిచేయుదునంచు నశ్రువుల్ విడిచె.

వనితాలోకము

శ్రీమతి పొన్నమ్మాళ్ గారు:—

ఈమె బ్రాహ్మణ వంశమున జన్మించినది. తిరువాన్కూరు హైకోర్టులో గుమాస్తాగా నియమింపబడినది. బ్రాహ్మణస్త్రీలలో నిట్టి ఉద్యోగమును బడయుట కీమెయె ప్రథము రాలు.

శ్రీమతి పాకల సౌభాగ్యవతమ్మగారు:—

శ్రీమతి పాకల సౌభాగ్యవతమ్మగారు

బరంపురము పురపాలక సంఘ సభ్యురాలుగ ప్రభుత్వము వారిచే నియమింపబడినది. శ్రీయుత పాకల నారాయణస్వామిగారి భార్య. సుప్రసిద్ధులగు పిఠాపురము యెస్టేటు దివానుగారి తనయ.

శ్రీమతి కె. ఆర్. కె. అయ్యంగారు సతి:—

ఈమె లండను విశ్వ విద్యాలయమున విద్యా సముపార్జనము చేసినది. కీర్తిశేషులగు సీన్హా ప్రభు వర్యుని సోదరుని తనయ. ఈమె ఇప్పుడు కూనూరులో ప్రభుత్వము వారిచే గౌరవమేజస్ట్రీటుగ నియమింపబడెను.

శ్రీమతి లక్ష్మినారాయణ సతి:—

నాయరు కులమునకు చెందినది. బి.యె. పరీక్షయందు తీర్ణురాలయ్యెను. మఱియు నీమె అణ్ణామలై విశ్వవిద్యాలయము నందు గానపరీక్షలో ఉత్తీర్ణ రాలయ్యెను. ఈమె తండ్రి త్రివేంద్రమున పేరుకెక్కిన గాయకుడు. ప్రస్తుత మీగానవిదుషి త్రివేంద్రము కళాశాలయందు సంగీతశాస్త్రోపాధ్యాయినిగా నియమింపబడినది.

శ్రీమతి ఎం. బాలమ్మాళ్ గారు:—

ఈమె ఎం. బి. బి. ఎస్. పరీక్షలో ఉత్తీర్ణురాలైన విద్యావతి. ప్రస్తుతమీమె తిరుచినాపల్లి మునిసిపలు కౌన్సిలు సభ్యురాలుగ ప్రభుత్వము వారిచే నియమింపబడినది.

మనీకు మెహతా కన్యగారు:—

ఈమె రసాయన శాస్త్రజ్ఞురాలు. మదరాసు క్వీన్ మేరీ కళాశాలయందు ఉపాధ్యాయినిగ నియమింపబడెను.

శ్రీమతి డి. షారాజ్ ఆనందరావు సతి:—

మద్రాసు నగరమున నూతనముగ రాజధానీ గౌరవ న్యాయాధికారిణిగ నియమింపబడినది.

శ్రీమతి యల్. పోకు కన్య:—

మదరాసు మహాపట్టణమున గౌరవ న్యాయాధికారిణిగ నియమింపబడినది.

శ్రీమతి ఎ. జి. గిల్లిస్పి కన్య:—

మైసూరు సంస్థానమునందలి హాస్సన్ జిల్లాలోని రెడ్ ఫెరస్ మెమోరియలు హాస్పిటలులో వైద్యురాలు. నూతనముగ నిర్మింపబడిన హాస్సన్ జిల్లా బోర్డులో ఈమె ఇప్పుడు సభ్యురాలుగ ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపబడినది.

శ్రీమతి ఇ. మధురము కన్య:—

డాక్టరు యమ్. ఓబ్రియను బీడను గారి స్థానమున లేడీ వెల్లింగ్డను స్త్రీల వైద్యపాఠశాలకును, విక్టోరియాఘోషాఆసుపత్రికిని ఈమె సూపరింటెంటుగా నియమింపబడినది.

శ్రీమతి పురందేవిగారు:—

ఈనడుమ లాహోరు నగరమున జరుపబడిన ఆర్య మహిళాసభకు అధ్యక్షురాలుగా ఎన్నుకొనబడినది.

శ్రీమతి యమ్. వార్కె కన్య:—

ఈమె వైద్యురాలు. ధర్మపురమున ఈమె గౌరవ వైద్యశాఖాధికారిగ నియమింపబడినది.

శ్రీమతి రూప్ చంద్ బిలారామ్ సతి:—

నూతనముగ కరాచీనగరమున స్త్రీలకొఱకు ప్రత్యేకముగ స్థాపింపబడిన కాస్మాపాలిటను క్లబ్బుకు అధ్యక్షురాలు. ఈమె తన స్నేహితురాండ్రందఱిచేత రెండేసి వందల రూపాయిలు విరాళమునిప్పించి వారిని క్లబ్బుకు పోషకురాండ్రుగ చేర్పించినది. ఇట్లు వసూలు చేయబడిన మొత్తము 30,000. కరాచీ యందలి వితరణ మెఱిగిన వణిక్పుంగవుడగు నారాయణదాసు దయాళదాసు ఈక్లబ్బుకు 15,000 భూరివిరాళ మిచ్చెను. ఈ సొమ్ముతో నామె క్లబ్బునకు బ్రహ్మాండమగు మందిరము కట్టించెను. పుస్తక భాండాగారమును పెంపొందించెను; చిన్నపిల్లల కొరకు ఆటస్థలమును ఏర్పఱిచెను; మూడు టెన్నిసు కోర్టుల నిర్మించెను. ఇవి అన్నియు ఆధునికపద్ధతుల ప్రకారము నిర్మితములై శ్రీమతి రూప్‌చంద్ బిలారామ్‌సతి కార్యశ్రద్ధకు నిదర్శనములై యున్నవి.

నిర్బంధితలగు ఆంధ్రనారీసత్యాగ్రహులు

(23—7—30 వఱకు)

నెంబరు	నామము	నిర్బంధింపబడిన తేది	ప్రదేశము	సెక్షను	శిక్షఎంతకాలము	తరగతి	విడిఖైదు లేక కఠినశిక్ష
1	ఆచంట రుక్మిణమ్మ	14-5-30	వేదారణ్యము	ఐ. పి. సి. 117	12 మాసములు	ఏ	విడిఖైదు
2	వేదాంతం కమలాదేవి	21-5-30	నరసన్నపేట	ఐ.పి.సి. 117; ఉప్పుచట్టము 74	6 మాసములు	?	,,
3	గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మ	25-5-30	ఆర్కాటు	,,	12 ,,	ఏ	,,
4	దువ్వూరి సుబ్బమ్మ	31-5-30	రాజమండ్రి	ఐ. పి. సి 157	6 ,,	?	,,
5	ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మ	9-6-30	దేవరంపాడు	?	6 ,,	?	,,
6	కోటమర్తి కనకమహాలక్ష్మమ్మ	12-6-30	భీమవరము	క్రి. ప్రొ. కో. 112	6 ,,	బి	,,
7	తిరుమర్తి జానకీబాయి	13-6-30	విశాఖపట్టణము	క్రి. ప్రొ. కో. 145	6 మాసములు, 50 రూపాయిలు	బి	కఠినశిక్ష
8	మంత్రిప్రగడ బంగారమ్మ	,,	,,	,,	,, —జరిమానాయున్న	సి	,,
9	పెరుంబుత్తూరు సుభద్రమ్మ	,,	నందిగ్రామము	పోలీసుఆక్టు 3	6 మాసములు	బి	విడిఖైదు
10	జయంతి సూరమ్మ	19-6-30	బరంపురము	ఉప్పుచట్టము 74	,,	,,	కఠినశిక్ష
11	పొణకా కనకమ్మ	26-6-30	నెల్లూరు	ఐ. పి. సి. 143	,,	?	విడిఖైదు
12	ఓరుగంటి మహాలక్ష్మమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,
13	కోటగిరి తాయారమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,
14	ముత్తునూరు కామమ్మ	29-6-30	,,	ఐ. పి. సి. 144	,,	సి	కఠినశిక్ష
15	పొన్నలూరు రమణమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,
16	కట్టా శంకరమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,
17	కాళంగి శేషమాంబ	3-7-30	తెనాలి	?	12 మాసములు	బి	కఠినశిక్ష
18	సంఘము లక్ష్మీబాయమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,
19	విక్కుల అన్నపూర్ణమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,
20	వాసిరెడ్డి హనుమాయమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,
21	వారణాసి సీతమ్మ	5-7-30	బొండాడ	,,	3 మాసములు	,,	విడిఖైదు
22	తల్లాప్రగడ విశ్వసుందరమ్మ	8-7-30	ఏలూరు	క్రి. ఎ. ఆక్టు 17	4 ,,	ఏ	,,
23	పత్తిపాటి సీతమ్మ	10-7-30	రేపల్లె	?		?	?
24	కలగర పిచ్చమ్మ	12-7-30	ఏలూరు	ఐ. పి. సి. 145, 188	6 మాసములు	ఏ	విడిఖైదు
25	కొమ్మూరి వీరవెంకమ్మ	,,	,,	,,	,,	,,	,,

26 తుమ్మల దుర్గాంబ	?	కావూరు	?	,,	సి	విడిఫైను
27 తుమ్మల చంద్రమ్మ	?	,,	,,	,,	,,	,,
28 కలిదిండి సీతయ్యమ్మ	?	,,	,,	,,	,,	,,
29 దామరాజు లక్ష్మమ్మ	21-7-30	ఏలూరు	క్రి. ఎ. అక్టు 17	,,	ఏ	,,
30 దాసరి కృష్ణవేణమ్మ	,,	,	,,	4 మాసములు	బి	,,
31 దాసరి లక్ష్మీబాయమ్మ	,,	,,	,,	6 మాసములు	,,	,,
32 ముడింబి వెంకటమ్మ	,,	,,	,,	,,	సి	,,
33 నాగళ్ల కృష్ణమ్మ	23-7-30	తెనాలి	ఉప్పుచట్టము	,,	?	కఠినశిక్ష
34 కంది పిచ్చమ్మ	,,	,,	,,	,,	?	,,

గమనింపదగిన విషయములు

1. ప్రస్తుత సత్యాగ్రహసమరమున ఆసేతుహిమాచలపర్యంతమైన ఈ భారతభూమిలో ప్రథమమున నిర్బంధింపబడిన స్త్రీ ఆంధ్రజాతికి చెందినది. ఆమె శ్రీమతి ఆచంట రుక్మిణమ్మగారు.

2. 23-7-30 తేదీవఱకు 34 ఆంధ్రస్త్రీలు నిర్బంధింపబడిరి.

3. అందు 10 మందికి కఠినశిక్ష; మిగిలినవారికి విడిఫైదు. స్త్రీలలో కఠినశిక్షపొందుటకు ప్రథమురాలు శ్రీమతి దిగుమర్తి జానకీబాయిగారు.

4. నిర్బంధితలగు 34 స్త్రీలలో 6 గురకు ఏ తరగతి, 11 గురకు బి తరగతి, 8 గురకు సి తరగతి. 9 గురకు ఏ తరగతి యిచ్చినది రూఢిగ తెలియవచ్చుటలేదు. సి తరగతిలో ప్రథమమున చేర్చబడిన స్త్రీ శ్రీమతి మంత్రిప్రగడ బంగారమ్మగారు.

5. 6 గురకు 12 మాసముల శిక్ష, 24 రకు 6 మాసముల శిక్ష; 2 రకు 4 మాసములశిక్ష; 1 రికి 3 మాసములశిక్ష; 1 రికి శిక్షాపరిమితి రూఢిగ తెలియవచ్చుటలేదు. వేయబడినశిక్షలన్నిటిలోను మిక్కిలి తక్కువదియగు 3 మాసముల శిక్షపొందినవారు శ్రీమతి వారణాసి సీతమ్మగారు. జైలుశిక్షగాక ఇరువురకు జరిమానాకూడ విధింపబడినది. అట్లు విధింపబడినవారు శ్రీమతులు దిగుమర్తి జానకీబాయి; మంత్రిప్రగడ బంగారమ్మగార్లు.

6. 12 గురు ఇండియను పీనలుకోడ్డుక్రింద; 8 గురు క్రిమినలు అమెండుమెంటు ఆక్టుక్రింద; 4 రు ఉప్పువచట్టముక్రింద; 1 రు పోలీసుఆక్టుక్రింద విచారింపబడిరి. మిగిలినవా రేయేచట్టములక్రింద విచారింపబడిరో తెలియవచ్చుటలేదు.

7. మేమాసమున 4 గురు; జూనుమాసమున 12 గురు; జూలై మాసమున 23-వ తేదీవఱకు 18 గురు నిర్బంధింపబడిరి.

8. గంజాముజిల్లాలో 1 రు; విశాఖపట్టణముజిల్లాలో 2 రు; తూర్పుగోదావరిమండలమున 1 రు; పశ్చిమగోదావరిమండలమున 9 గురు; కృష్ణామండలమున 1 రు; గుంటూరుమండలమున 11 గురు; నెల్లూరుజిల్లాలో 6 గురు; అరవదేశమున 2 రు నిర్బంధింపబడిరి. ఆంధ్రమండలములన్నిటిలో గుంటూరుజిల్లాలోఎక్కువమంది నిర్బంధింపబడిరి. ఇరువురు ఆంధ్రరమణులు తమిళదేశమున నిర్బంధింపబడియుండుట విశేషము.

9. భారతదేశమునందలి ఏ ఒక్కజాతియందును ఇంతమంది స్త్రీలు నిర్బంధింపబడియుండరనుట సత్యసమీపము. అయినను ఆంధ్రుని ఆంగ్లదినపత్రికయగు 'స్వరాజ్య' అస్తమించుటచే ఈవిషయము సమగ్రముగ తోడి భారతీయులకు తెలియకున్నది. తగిన ప్రచురణలేక ఆంధ్రునిశక్తి గడపదాటుటలేదు. గడపయే దాటనప్పుడిక వీధినిబడుట యెక్కడ?

చీమలు నిప్పును ఆర్పగలవు:—

ఒకానొక ప్రొఫెసరు చీమలనుగూర్చి పెక్కు గ్రంథములను చదివెను. ఆ గ్రంథములలో కొన్నిటి యందు 'చీమలు నిప్పును ఆర్పగలవు' అని వ్రాయబడియుండెను. 'స్వయముగ పరిశీలించిగాని దీనిని నమ్మరాదు' అని ఆతడు నిశ్చయించుకొనెను. అందు విషయమై చేసినదానిని ఆతడిట్లు వర్ణించుచున్నాడు: "ఒక చిట్టడవికిపోతిని. ఒక చీమల పుట్టయందు కొవ్వువత్తి నొకదానిని అది ఒక అంగుళముపై నుండునట్లు గ్రుచ్చితిని. పిమ్మట వత్తి వెలిగించితిని. తోడనే దగ్గఱ ఉన్నచీమలు కొంతదూరమునకు తొలగిపోయి మూకలు గట్టి మంటను చూడసాగినవి. కొంతసేపటికి వానికి తమ ఇంటికి రానున్న అపాయము తెలియవచ్చినది కాబోలు! అవి కంగారుగ కదల నారంభించెను. ఆగుంపునుండి అప్పుడు కొన్ని పెద్దచీమలు ఎట్టికంగారును లేక నేరుగా మండుచున్న కొవ్వువత్తి దగ్గఱకువచ్చి దానినెక్కి మంటను సమీపించి ముందుకు తిరిగి వెనుక కాళ్ల ఆధారమున మంటకు ఎదుటివైపున వ్రేలాడజొచ్చెను. మంటను చుట్టును చీమలిట్లు ఏర్పడినవి. అప్పుడవి తమదేహములను కొంచెము ముందునకుచాచి మంటమీదికి ఏదో యొక ద్రవపదార్థమును చిమ్మినవి. మంట చుయ్యిచుయ్యిమనెను. ఇప్పుడు చీమలు తండోపతండములుగ రాజొచ్చెను. మంటవైపునకు పృష్ఠభాగము ఉంచి అవి అన్నియు నిట్లే ఏదోయొక ద్రవపదార్థమును వదలనారంభించినవి. క్రొత్తచీమలు ప్రాకి వచ్చుచునేయుండెను. దీపమునకు బాగుగ సమీపముననుండిన పెక్కుచీమలు కాలిపోయెను. కాని కాలిపోయిన వానిస్థానమున, రాలిపోయినవాని స్థానమున క్రొత్తచీమలు ఎడతెగక వచ్చుచునే యుండెను. పుట్టలో చెదిరియున్న ఒకటి రెండు ఎండుటాకులకు నిప్పంటగిలినది. తగిలితగులుట తోడనే వానిపై చీమలు ప్రాకి చచ్చినన్నిచచ్చి వానిని ఆర్పివైచినవి. చీమలు కొవ్వువత్తి ఆర్పుటను ప్రారంభముచేసి ఇప్పటికి నాలుగున్నర నిముషములయ్యెను. వత్తి ఆరిపోయినది. చీమలు గెలిచినవి. అరగంట కాలము ఊరకుండి వత్తిమఱల వెలిగించితిని. ఈమారు చీమలు వెనుకటి కంటె ఎక్కువగ మూకలుకట్టివచ్చి ముప్పది రెప్పపాటుల కాలములో దాని నార్పివైచినవి. చీమలు నిప్పును ఆర్పగలవు అనినేను చదివినదానిని నిర్ధారణ చేసికొనుటయేగాక ఇందు మూలమున నే నొక గొప్పనీతిని నేర్చుకొంటిని. తమపుట్టకు అపాయము కలిగినపుడు చీమలు తమ బ్రతుకులపై ఆశవిడిచి పనిచేసినవి, ప్రాణములను తృణప్రాయముగ నర్పించినవి. సాముదాయకమగు క్షేమము కొఱకు వ్యక్తిని నష్టపఱచుటకు చీమ లెంతమాత్రమును వెనుకాడవు. చీమ అంతటి చిన్నజంతువు ఎంతటి నీతిని ప్రదర్శించుచున్నదో చూచితిరా!"

ఒకే కాన్పున అయిదుగురు పిల్లలు:—

పంజాబునందలి రంక్ జిల్లాలోని కింగ్ ఎడ్వర్డు మెమోరియలు ఆస్పత్రియందు ప్రసవచికిత్సకై వచ్చిన నొక స్త్రీకి అయిదుగురు పిల్లలు పుట్టిరి. తల్లియు పిల్లలును కులాసాగా ఉన్నారు.

సమగ్ర పంచాంగరచన: స్త్రీలు:—

గోదావరీతీరస్థమగు కొవ్వూరునందలి ఆంధ్రజ్యోతిర్విద్యాపీఠమునకు జెందిన శ్రీయుత పిడపర్తి సుబ్రహ్మణ్య సిద్ధాంతిగారు పై విషయమునుగూర్చి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు :—

"మన ఆంధ్రదేశమునకు సమగ్రపంచాంగ మొకటి రచింపబడవలసిన ఆవశ్యకత కలిగియుండుట పంచాంగకర్తల నందఱకును తెలిసిన విషయమే. సమగ్రపంచాంగమును రచియించుటకు పదిమంది జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులు సంవత్సరమునకు నాలుగు మాసములు పనిచేయవలసియుండును. అందువలన గణితభాగమందు నక్షత్రశోధన శాలలయందు యంత్రపరీక్షకు సిద్ధపడుటయేగాక లోకమందు వర్ష వాత ఆతప సస్య అరిష్ట అర్ఘములనునాను విషయములను రుజువుగ తెలియపఱచుటకు కూడ అవకాశము కలుగును. మరియు అట్టి పంచాంగమువలన పంచాంగకర్తల మతభేదములుకూడ నశించి కర్మశ్రద్ధకల వారలకు కాల నిర్ణయముల యందు కలుగు సంకటములుకూడ తొలగిపోవును. పై గణితము ప్రతి సంవత్సరమును చేయుటకు వినుగ లేని వారు కావలయును. నేను చాలకాలమునుండి అట్టి పంచాంగకర్తల కొఱకు ప్రయత్నించుచుంటిని. పంచాంగకర్తల ప్రశ్నలు యోచింపగా పురుషులకంటె నీ కార్యక్రమమందు పనుగుడు స్త్రీలను నియమించుట సౌకర్యముగ తోచుచున్నది. పురుషులకంటె స్త్రీలకు కార్యక్రమమునందు విశేషశ్రద్ధకలదనుటకు మన హిందూకుటుంబము లే తార్కాణము. తల్లి చావు పిల్లలకంటె తండ్రి చావు పిల్లలు లేటగానుందురు. వ్రాయుట చదువుట మాత్రము తెలిసిన స్త్రీకి ఆరు మాసములకు పంచాంగమును గుణించుట నేర్పవచ్చును. పిమ్మట మరి ఆరు మాసములకు సమగ్రపంచాంగరచనయందు శక్తిని కలుగజేయవచ్చును. మొత్త మొక్క సంవత్సరము పాటుపడిన మానవతి దేశమందు పంచాంగరచనయందు కలదుస్థితిని తొలగించుటకు ప్రసవిత్రి కాగలదు."

ఆంధ్ర స్త్రీలీ మహనీయుని అమూల్యాభిప్రాయము ననుసరించి పంచాంగకరణవిద్య యందు తగుపాండిత్యము సంపాదింప ప్రయత్నించి తమ బుద్ధి బలమును ప్రకటింతురుగాక!

ఉల్లిపాయలు:—

జూలై 19-వ తేదీ నాటి 'గోలకొండపత్రిక' లో డా. అర్థరుగారు ఉల్లిపాయలను గూర్చి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

"మనము అనుదినము వాడు ఉల్లిపాయ శ్రేష్ఠత వర్ణింప తరముగానిది. అవ్వగారి వైద్యము ఉప్పు ఉల్లిపాయతో మహత్కార్య చేయునదై యున్నది. ఉల్లి మూడువిధములుగలది. నీరుల్లి, వెల్లుల్లి, అడవి ఉల్లి. నీరుల్లి, వెల్లుల్లి గృహరత్నములు. అడవి ఉల్లి (Indian Squill) వైద్య రత్నమై వెలయుచున్నది. తేలుకుట్టినచోట వుప్పు ఉల్లిపాయదంచి కట్టిన పసిపిల్లలకు మొదలుకొని పెద్దవారి పర్యంతము అతినూత్నముగా తేలు విషము దిగును. పసిపిల్లలు కంటికూనలకు ఉల్లి రసమును పోతురు. దీనిని చక్రములుగకోసి కల కండ పొడిని చల్లి రాత్రియంతయు మంచులోనుంచి ఉదయమందుండి వచ్చు నీటిని సీసాలోవేసి ఒక్కొ తేగరిటెడు చొప్పున పుచ్చుకొనిన ఉక్కెసదగ్గులు, రక్తవమనము, మూత్రమునుండి సుద్దపడుట, మూత్రములోని మంట పోయి ఆరోగ్యమునిచ్చును. నిమ్మరసము పాలుకలిపి త్రాగుటకన్నను నీరుల్లిరసము చక్కెరకల్పిపుచ్చుకొనిన రక్త అతిశన్నులు త్వరగా కట్టుపడును. రక్తమూత్రము, మధుమూత్రము, రక్తాతిసారము, బొట్టుగా పడెడు మూత్రాశ్మరీ, మూత్రఘాతము వీనిని పోగొట్టును. నీరుల్లి గృహవైద్యమునం దతిశ్లాఘనీయమైనది. గడ్డపైన ఉడికించిన ఉల్లిగడ్డలను మార్చి మార్చికట్టుచుండిన ప్లేగుగడ్డలు, చంకగడ్డలు, రక్తగడ్డలు, మాదలు మున్నగునవి మాయమగును. నూనెలో ఉల్లిగడ్డను ఉడికించి చెవిపోట్లుకు, మేహవాతములకు పిల్లల గజ్జికి వాడుదురు. చిరకాటిలో వానబెట్టిన ఉల్లిపాయలు గుండెకు బలమిచ్చును. అరుచిని పోగొట్టును. నేత్రములకు హితకారి. మూత్రములో పుట్టబోరెడు రాళ్లను కరిగించును. ఏ ఔషధముతోను గుణమివ్వని దంతరోగములు (చీమురక్తము కారుట) ఉల్లిగడ్డనుదంచి ఉప్పుకలిపి అనుదినము తోముచూరాగా ఆశ్చర్యముగా కుదురును. ఉల్లికాడలను కూరకువాడుదురు. వీని విత్తనములను మెదడుకు బలమిచ్చునట్లు ఔషధములలోవాడుదురు. వెల్లుల్లి ముఖ్యముగా నరాల రోగముల మీదను తైలరీతిగనీసి పక్షవాయువు నరముల ఈడ్పుల పైన పూయుదురు. క్షయవ్యాధి గలవారికి వెల్లుల్లి, నల్లమేకపాలు, కుంకుమపువ్వు, మిశ్రీ కల్పి లేహ్యపాకము చేసి కొద్దిగా తినుపింతురు. హిస్టీరియాయను బాలింతలకు వచ్చు రుగ్మతలకు వెల్లుల్లిపాయ వాపరిమితమని కొనియాడుదురు. తెల్ల పుల్లి గడ్డలు పెద్దవాటిలో తాళకమును పెట్టియు వెల్లుల్లిముద్దలో వలాందా ఇంగిలీకము పెట్టి వంటచేసియు ఆయౌషధములను వైద్యగణము సంజీవిగా భావింతురు. ఆఖరున అడవి ఉల్లి (Indian Squill)లో ద్రావకమును తయారుచేసి కఫప్రకోపముతో చేరిన దగ్గుతోను దమ్ముతోను బాధపడువారికి ఈయురఘును వైద్యశాలవారు వాడుదురు. మితముదప్పి ఉల్లినివాడ కూడదు. వాడు వారలు చిరకా (Vinegar) మొదలైన వాటిని విరుగుళ్లుగా సెంచవలయును."

రత్న చరిత్రాంశములు:—

జూన్ 28-వ తేదీ స్వతంత్ర పత్రిక ప్రచురించిన వజ్రములను గూర్చిన యీక్రింది సంగతులు చదువ తగియున్నవి:—

ప్రసిద్ధి భారతీయ రత్నముల తూకములు

	సానబెట్టనివి. రతులు.	సానబెట్టినవి. రతులు.
గ్రేట్ మొగల్	156	68
కోహినూర్	186	103
ఆర్లాఫ్	...	193
నైజామ్	277	...
రీజంటు	410	137
టస్కనీ	134	...
అక్బర్ షా	116	72

1425 సం॥న గోండ్వానా పరగణాలో నున్న కల్లం రత్నఖనిని స్వాధీన పరచుకొనుటకు అహమద్ షా బహమాన్ జమీందారునితో యుద్ధ మొనర్చెను. 1593 సం॥రము కుతుబ్షా సంగమేశ్వరము వద్ద కృష్ణానదిని దాటి అప్పుడు రత్నములకు ప్రతీతిం గాంచిన ముసలిమడుగు కోటను ముట్టడించెను. 1652 సం॥రమున జాలిమడుగు రత్నఖనులకై గోల్కొండ సేనాని మీర్ జుమ్లా గండికోటా సంస్థానాధీశునిపై దండెత్తి గెలిచి సదరు గనులలో పనిజేయించెను. అతనే 1640 సం॥రమున వజ్రకరూరు గనులను లోబరచు కొనెను. పదునెనిమిదవ శతాబ్దములో టిప్పుసుల్తాను అనేక రత్నఖనులను స్వాధీన పరచుకొనెననియు, మునిమడుగు వజ్రకరూరు గనులను పనిచేయించుటకు స్వయముగ ప్రారంభించెననియు ప్రతీతి గలదు. రత్నపరీక్ష జేయుటకు హైందవుల పద్ధతు లనేకవిధము. పగటియందు గాక, సాయంకాలమందును రాత్రుల యందును పరీక్షింతురు. అడుగు చదరముగల గూటిలో పెద్దవత్తి దీపముంచి, రత్నమును వేళ్లమధ్యనుంచి పరీక్షించి, వానిలో నీరు జిగియుంటను యింకను లోపములను చక్కగా గమనింతురు. ప్రస్తుతమున పాశ్చాత్యులు యెలక్ట్రిక్ లైట్ ద్వారా గమనింతురు. మంచిరత్నము రెండు రేచాయలో చక్కగా కాంతియొసంగును. ఇమిటేషనుది మసిబూసిన దానివలె కన్పడును. రత్నము లరిగిపోవు. రత్నములు లేక స్త్రీ సొగసు సంపూర్ణము కాజాలదు. అవి అత్యవసరములు. భార్యాభర్తలకు అన్యోన్యతను గల్గించునది రత్నములని విశేషాయందు నమ్మకము గలదు. రత్నములు ధరించుటచేత ధైర్యము, పౌరుషము, దేహదార్ఢ్యము గల్గును. శత్రునాశనమును, విజయమును గలుగజేయును. రత్నధారణమువలన దుష్ప్రయోగములు నిష్ప్రయోజనములై ప్రయోగకునినే క్షీణింపజేయును. రత్నధారుని దుష్టజంతువులంట వెఱచును. చాపల్యమును, భూతములను బోగొట్టును. రత్నము వద్ద విషముంచిన రత్నము తడియగును. అదియును గాక పాపి చేతిలోనుండు రత్నము గుణములను గోల్పోవును. రత్నములు కొంత సముజావరకు మదింపులో హెచ్చుధరపడును. అంతకుపైన సముజానకు ధర నిర్ణయించుట కష్టము. మొదటి రకము రత్నము 1 కారెట్ 100 రూపాయ లనుకొనుడు; రెండు కారెట్లు రు. 300 లు, పది కారెట్లు రు 12000 లు యివ్విధముగనుండును. రత్నములలో పెక్కు తెగలు, వర్ణములుగలవు. దోషములు లేనివి అరుదు. ప్రపంచములో ప్రతీతిగనిన రత్నములు దోషరహితములుగావు. ప్రాచీన రత్నములన్నియు భారతీయములే. ప్రస్తుతమున రత్నపరిశ్రమ యొనర్చువారు బెల్జియనులు, డచ్చివారు, పోలులు, ఆస్ట్రో హంగేరీవారు. ఈకర్మాగారములందు కార్మికులు నమ్మకముంచజాలనివారయ్యెను యీ పరిశ్రమ నష్ట మెరుగదు.

తెలుగు తెఱవల సాహసము :—

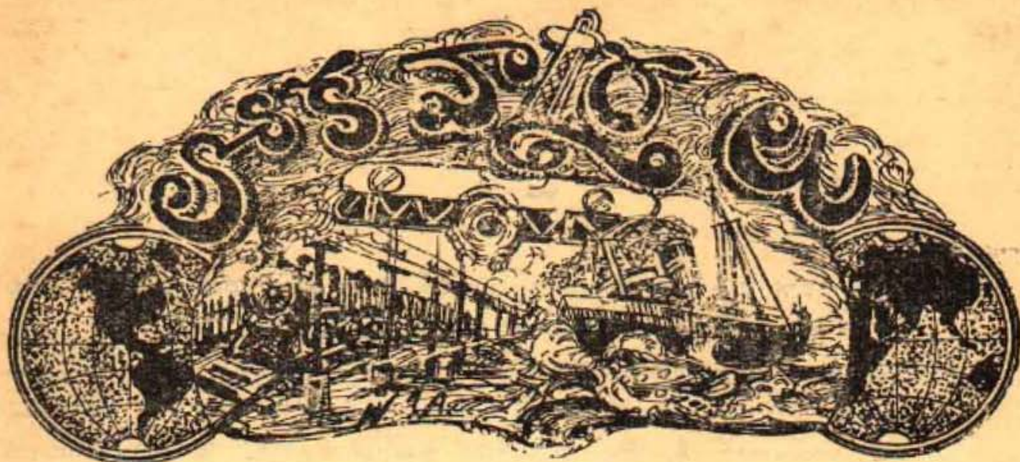
అను విషయమునుగూర్చి సుప్రసిద్ధమగు ఆంధ్రద్వైవారపత్రిక 'సమదర్శిని' ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది.:—

"తూర్పు గోదావరిజిల్లా కాకినాడయందొక మహిళావిద్యాలయమును స్థాపించిన శ్రీమతి గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మగారును, రాజమహేంద్రవరమున శ్రీ సనాతన స్త్రీ విద్యాలయమును స్థాపించిన గం॥ భా॥ స॥ శ్రీమతి దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారును, గుంటూరులో శారదానికేతనమును స్థాపించిన ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారును, వైశ్యయువతీ విద్యాలయ స్థాపకురాలు శ్రీమతి కాళంగి శేషమాంబగారును, నెల్లూరులో శ్రీ కస్తూరీబాయి విద్యాలయ స్థాపకురాలు శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారును సత్యాగ్రహోద్యమమందు పాల్గొని కారాగార వాసమునందుకొనినారు. యువజనసమితి యధ్యక్షురాలు శ్రీమతి ఆచంట రుక్మిణమ్మగారును శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానమునకు వెడలిరి. హిందూయువతీశరణాలయ స్థాపకురాలు శ్రీమతి యామినీ పూర్ణతిలకమ్మగారి బోలి కొంతమంది మాత్రమే యింకను బయటనున్నారు."

దుఃఖాంత నాటకములు, నవలలు రోగులు చదువరాదు :—

పోర్ట్సుమతులో పబ్లికు హెల్తు కాంగ్రెసు ఇనిస్టిట్యూటు వైద్యశాలకు అధికారి యగు సర్ బ్రూసు పోర్టరుగారు 'డెయిలీ హెరాల్డు' పత్రికలో నిట్లు ప్రకటించుచున్నారు.

"వెనుక నొకసారి నవలలను వ్రాయుచుండు నొకకవి దారుణవ్యాధిచే పీడింపబడుచున్న ఒకయువతిని తన నవలకు నాయకురాలినిగా నొనర్చి ఒక నవలను భాగములుగా వ్రాసి పత్రికలలో ప్రకటింపసాగెను. అట్టి వ్యాధివలననే బాధింపబడుచు నావైద్యశాలలో చికిత్సను బడయుచున్న మరియొక యువతి ప్రతివారమును ఆనవలను శ్రద్ధగా చదువుచుండెను. ఒక వారమున వచ్చిన సంచికలో ఆనవలలోని యువతికి సంపూర్ణారోగ్యము కలిగినట్లు వ్రాయబడెను. ఆభాగమును చదువగానే వైద్యశాలలోనున్న యువతికిగూడ రోగము తగ్గుముఖమైనది. దానివలన ఆమె మనసులో గట్టిమార్పు కలిగినందున అతిశీఘ్రముగనే ఆమె సంపూర్ణారోగ్యమును బడయ గలిగెను. ఈనవలను వైద్యశాలలో శ్రద్ధగా చదువుచున్న యువతిని నేను కనిపెట్టుచుండుటచే నేనుగూడ దానిని శ్రద్ధగా చదువుచుంటిని. ఆ కవి దానిని దుఃఖాంతముగా నొనరింపదలచెనని నాకు తెలిసినది. అతడు తన నవలలోని యువతి ఆ ప్రబలవ్యాధిచే మృతినొందినట్లు వ్రాసియుండినచో వైద్యశాలలోని యువతిగూడ తప్పక మృతినొందునని నేను గ్రహించితిని. కావున వైద్యశాలలో యువతిని గూర్చి నేనాకవికి వ్రాసితిని. మీ రీయువతిప్రాణమును కాపాడుటకు మీ నవలలోని యువతికిగూడ వ్యాధికుదిరినట్లే మీరు వ్రాయవలెను. లేనిచో నిష్కారణముగా నొక నరహత్యకు మీరు పాత్రులగుదురు. మీరు మీ నవలను సుఖాంత మొనరించినచో ఒక యువతికి ప్రాణదాన మొనరించినవారగుదురు. అని నేను వ్రాయగా నతడు నామాట పాటించి తన ప్లాటును మార్చుకొని తన నవలను సుఖాంత మొనరించెను. ఆ రీతిగా ఈయువతి ప్రాణములను కాపాడెను. అతడు కాల్పనికప్రపంచము నందలి యువతిని చంపివేసియే యున్నచో భౌతిక ప్రపంచములోని యువతినిగూడ చంపివేసియేయుండును. వైద్యశాలలో నున్నవారికి మందులకంటెను మంచిగ్రంథములే ముఖ్యావసరములయియున్నవి. వ్యాధులతోడను మరణములతోడను గూడిన గ్రంథములు వైద్యశాలల గ్రంథాలయములలో నుండగూడదు. దుఃఖాంతములగు కథలను చదువుటవలన మంచి ఆరోగ్యవంతులుగానుండిన వారికి సైతము మనసు చెదరిపోవుచుండును. కొన్నిరోజులవరకును వారు మరల నుల్లాసమును బడయజాలరు. అట్టిచో వ్యాధిగ్రస్థులగువా రట్టిగ్రంథములను చదివినచో సహజముగనే వారిహృదయములు చాలబలహీనములుగా నుండునుగాన ఒక్కసారిగా హృదయస్పందన మాగిపోయి వారు మృతినొందెదరు. కావున దుఃఖాంతములగు నవలలు నాటకములు మున్నగువానిని వ్రాయుటవలన ప్రజలకు లేశమైన మేలుకలుగుటలేదు. పైగా ప్రాణహానికూడ కలుగుచున్నది." (ఆంధ్రపత్రిక.)

బందిపోటుదొంగలను తఱిమివైచిన ధైర్యవతి:—

దక్షిణకనరాజిల్లాయందలి ఒక పల్లెటూరియందు ధనికురాలగు బాలవితంతువు నివసించుచుండెను. తనపిల్లలుతప్ప ఆమెకు వెనరుగల పురుషదక్షత లేదు. ఆమెయింటికి దూరమున కొన్నిగృహములు గలవు. పురుషదక్షతలేని ఈ వితంతువుధనమును ఊచముట్టుగ దోచుకొనుటకై ఒకనాటిరాత్రి ఆమెయింటికి దొంగలువచ్చిరి. ఆ స్త్రీ ఈసంగతి వెట్లనే గ్రహించెను. గ్రహించి నగదు, నగలుగలపెట్టెను జాగ్రతగ మేడమీదకు గొనిపోయి భద్రపఱచెను. పిమ్మట నిప్పుచేసి నూనెసలసలమరిగించుచుండెను. ఇంతలో దొంగలు మేడమెట్లు ఎక్కుచుండిరి. అప్పుడాధైర్యవతికాగుచున్న నూనె వారిపై చిమ్మరించెను. ఒడలుకాలి దొంగలు క్రిందకు దొర్లిపోయిరి. దొర్లిపోయి తొలగిపోవచ్చునా? పోక వారు గృహావరణమునందలి చెట్లసందున దాగియున్న మఱికొందఱు తమతోడిదొంగలతో మంతనముచేసి ఆయింటికి నిప్పంటించ ప్రయత్నపడిరి. ప్రజ్ఞావంతురాలగు ఆ స్త్రీ ఇదికూడ గ్రహించి నిప్పంటించ ప్రయత్నిపడు వారిపైగూడ మరుగుచమురు పోసెను. శరీరము కాలి పొరిపోవుటకు అశక్తులై వారందఱును ఒక్కచో పడియుండిరి. అప్పుడా స్త్రీ పోలీసువారికి కబురుచేసి దొంగలను అప్పగించెను. దొంగలు మొత్తము పదునలుగురు. వారిలో ఎనమండుగురు నూనెకాల్పులవలన వైద్యశాలలో మరణించిరి. అయితే ఈదొంగలందఱును ఆమెకు దగ్గఱబంధువులే. వారిలో ఒకడామె భర్తకు పెద్దన్నయగుట చావ. ధనలోభము బంధుత్వము పరిగణింపదుగదా? స్త్రీసాహస మిట్టిదని లోకమునకు ఎరుకచేసిన ఆవితంతువు అభినందనమున కెంతయు దగినది.

తనకఱ్ఱ విరుగువరకు దొంగలను లోన కాలు పెట్టనీయలేదు.—

వంగరాష్ట్రమున కిల్లినగరమున కృష్ణదయాలురాయి గృహమున జూలై పండ్రెండవతేదీని బందిపోటు దొంగతనమొకటి జరిగినది. దొంగలు ఇంటప్రవేశించి కృష్ణదయాళురాయిని తలమీద ఇనపపూచలతో చావమోది గదిలోప్రవేశింప ప్రయత్నించిరి. రాయికొమార్తె ఇరువదినాలుగుసంవత్సరముల వయసుగలది. లావణ్యప్రభాదేవి అను పేరిది. అప్పుడు దొంగలకు అడ్డమువచ్చి చేతికఱ్ఱతో వారి నడ్డగించినది. ఆమెచేతి కఱ్ఱ ఉన్నంతవఱకు దొంగలకు గదిలో కాలుపెట్టుటకుగాని ఆమెశరీరముపై దెబ్బవేయుటకుగాని వీలుచిక్కినదికాదు. అరగంట పోరినను ఆమె ధైర్యకవచము ఇసుమంతయైన జంకలేదుకాని చేతికఱ్ఱ విరిగిపోయెను. తెరచిన యింటిలో కుక్కలుదూరినట్లు అప్పుడాదొంగలు నిరాయుధురాలైన లావణ్యప్రభాదేవిని పులుసులోనికిఎముకలేకుండ కుళ్లబొడిచి గదిలోనికి చొఱబారిరి. దేవికంటె వయస్సునను పదిసంవత్సరములు పెద్దవాడును పురుషుడై పుట్టినవాడును అగు ఆమె సోదరుడా గదియందేయుండియు దొంగలతో దొమ్ములాడుచున్న చెల్లెలికి చేదోడు కాజాలక పిఱికిమందు త్రాగెను. పౌరుషమునకు మూర్తియని చెప్పుకొను పురుషుడు చేసినపని ఇది. అబలయని పేర్కొనబడు స్త్రీ చేసినపని అది.

డై రి

జూను 20:—

21:—హజారీబాగు జిల్లా కాంగ్రెసుసంఘాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి సరస్వతీదేవికి ఇండియను పీనలు కోడు 143 శెక్షనుక్రింద ఆరు మాసములు విడి ఖైదు విధింపబడెను.

22:—పండిత ఇంద్రగారు ఫ్రీప్రెస్సు విలేఖరితో నిట్లు చెప్పిరి: "ఢిల్లిలో స్త్రీలను ఎక్కువగా అరెస్టు చేయకుండుటకు కారణము ఢిల్లీ జయిలులో స్త్రీలకనువైన తావులేక పోవుటయే. ఢిల్లీ జయిలులోని స్త్రీలవార్డు చెప్పరానంత అసహ్యముగనున్నది. గౌరవ కుటుంబములకు చెందిన నారీమణుల నచట పెట్టుట తలపరానిది. ప్రస్తుతము ఆగదులలో పిచ్చివారు కలరు. ఢిల్లీలో నిర్బంధింపబడిన నారీసత్యాగ్రహి శ్రీమతి సత్యవతీ దేవిగారిని పిచ్చివారితో మాత్రము చేర్చక 16 చేతి మిల్లులు పనిచేయు హాలులో పెట్టియున్నారు. మిల్లుల మధ్య ఆమె నిద్రింపవలెను. అట్లు నిద్రించుట సుకరము కాదు. కావున ఆమె వసారాలో పరుండుచుండును. వాన వచ్చిన వసారాలో పండుకొనుటకు వీలులేదు. ఇట్టి అసౌకర్యములులేని ప్రత్యేకపు జైలు కట్టించిన తరువాతనే స్త్రీల నిర్బంధము ఇచ్చుట వృద్ధిచేయవలెనని ప్రభుత్వమువారికి నేను సలహా ఇచ్చుచున్నాను."

23:—

24:—శ్రీమతి కస్తూరిబాయిగారు వీరటు వెళ్లి సత్యాగ్రహాశ్రమమును సందర్శించిరి.

—రాజశ్రీ గూరంపల్లి రెడ్డిగారి ధర్మపత్నియు, నిరతాన్న ప్రదాత్రియు, దాత్రియునైన శ్రీమతి సుభద్రమ్మగారు విజయనగరమున పరమపదించిరి.

25:—దేశబంధు చిత్తరంజనదాసు సోదరియగు శ్రీమతి ఊర్మిళాదేవిని, నారీసత్యాగ్రహసమితి కార్యదర్శినియగు విమలప్రతీహాదేవిని, కలకత్తా పోలీసు అక్టు 62 ఏ శెక్షనుక్రింద, ఇండియను పీనలుకోడు 117 క్రింద అరెస్టుచేసిరి.

26:—శ్రీమతులు ఊర్మిళాదేవి, విమల ప్రతీహాదేవిగార్లకుచెరి ఆరునెలలు విడిఖైదు విధింపబడెను.

—కలకత్తా నారీసత్యాగ్రహసంఘములో ప్రముఖసభ్యురాండ్రగు జ్యోతిర్మయి గంగూలీ, మోహినీదేవి గార్లు నిర్బంధింపబడి చెరి ఆరునెలల విడిశిక్షనుపొందిరి.

27:—శ్రీమతులు పొణకా కనకమ్మ, ఓరుగంటి మహాలక్ష్మమ్మ, కోటగిరి తాయారమ్మగార్ల కేసు నెల్లూరు డిప్టీ మేజస్ట్రీటు కోర్టులో విచారింపబడి ముగ్గురకు చెరి ఆరుమాసముల విడిఖైదు విధింపబడినది.

28:—

29:—శ్రీమతులు కట్టా శంకరమ్మ, ముత్తుకూరు కామమ్మ, పొన్నలూరు రమణమ్మగార్లను నెల్లూరులో 144-వ శెక్షను ధిక్కరించినందుకుగాను పోలీసువారు అరెస్టు చేసిరి.

—శొలాపోరులో గయాదాధారుశ్యాముగారి భార్యయు, అభిమానందుగారి భార్యయు తక్లీ ఊరేగింపులో రెండుసారులు నాయకత్వము వహించినందులకు వారి భర్తలకు వారంట్లు జారీ చేయబడెను. వారు తమ భార్యల ప్రవర్తనకు సమాధానము చెప్పవలసినదిగా కోరబడిరి.

30:—సిల్హట్ లో స్త్రీ వలంటీర్లు అచ్చటి ప్లీడర్లను కోండతేని కాంగ్రెసు ప్రచారమును సాగించుటకై జూలై 1-వ తేదీనుండి మూడు మాసములవరకును ప్రాక్టీసు మానవలసినదనియు, మాననిచో వారు కోర్టులకు పోవుటకు వీలులేకుండ స్త్రీ వలంటీర్లు వారి యిండ్లవద్ద పికెటింగు జరుపుదురనియు ప్రకటింపబడెను.

జూలై 1:—నిజాము రాష్ట్రమునందలి బ్రిటీషు ప్రాంతములో (సికిందరాబాదు) శారదాశాసనము అమలులో నుంచబడెను.

—శ్రీమతులు ముత్తుకూరు కామమ్మ, పొన్నలూరు రమణమ్మ, కట్టా శంకరమ్మగార్ల కేసు నెల్లూరులో విచారింపబడి ముగ్గురకు చెరి 6 నెలలు కఠిన శిక్ష విధింపబడెను. అందతేని సి. తరగతిలో చేర్చిరి.

2:—కలకత్తాలో శ్రీమతి రమాదేవి (పంజాబు స్త్రీ) గారికి పికెటింగు ఆర్డినెన్సు క్రింద ఆరు నెలల విడిఖైదు విధింపబడెను. 'నాయందు నేరమే యున్నచో నాకు మరణ దండనము విధింపుడు, కాని జైలుకు పంపకుడు' అని ఆమె చెప్పెను.

3:—శ్రీమతులు కాళంగి శేషమాంబ, సంఘము లక్ష్మీబాయమ్మ, విక్కుల అన్నపూర్ణమ్మ, వానిరెడ్డి హనుమాయమ్మగార్లు తెనాలిలో ఎరస్టుచేయబడి విచారింపబడిరి. నలుగురికి కఠినశిక్ష వేయబడెను. బి. క్లాసు ఈయబడెను.

4:—బొంబాయి నగర కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి పెరినుబెను, ఉపాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి లీలావతి మున్షీగార్లు పినలుకోడు 188 సెక్షనుక్రింద విచారింపబడి చెరి మూడు మాసముల విడిఖైదును పొందిరి.

5:—కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకసంఘమును అక్రమసంఘముగ ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించినందులకు తన అసమ్మతిని తెలుపుటకుగాను శ్రీమతి బిసెంటు కాంగ్రెసు కార్య నిర్వాహకసంఘమున సభ్యురాలుగ చేరుటకు సంకల్పించినది.

—బొండాడ గ్రామ నివాసినియగు శ్రీమతి వారణాసి సీతమ్మగారిని జాతీయగీతములు పాడినందులకై భీమవరములో ఆరెస్టుచేసి మూడుమాసములు విడిఖైదు విధించి బి. క్లాసులో చేర్చిరి.

6:—కాంగ్రెసు కార్య సంఘమున చేరగోరిన డాక్టరు అనిబిసెంటుగారికి భారత కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షులగు సర్దారు వల్లభాయిపటేలుగా రీక్రిందతంతినిచ్చిరి. 'అమ్మా! మీకు వందనములు. మీరు ధైర్యముతోను దేశాభిమానముతోను చేసిన ఈ ఘనకార్యము మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. మీరిటుల మార్గదర్శినులగుటవలన దేశమునందలి జాతీయశక్తులన్నియు ఈ విషమసమయమున కాంగ్రెసు పక్షమున నిలువగలవనుట కెట్టి సంశయమును లేదు."

—వేసంగిసెలవులకు మూయబడిన రాజమహేంద్రవరమునందలి స్త్రీ సనాతన విద్యాలయము విద్యాలయపు కమిటీవారి అధిపత్యమున తెరవబడినది.

7:—శ్రీమతి తల్లాప్రగడ విశ్వసుందరమ్మగారిని క్రిమినలు లా ఎమెండుమెంటు చట్టము 17 సెక్షను క్రింద ఏలూరులో అరెస్టుచేసి విచారించి 4 నెలల విడిఖైదు విధించిరి. ఏ క్లాసు ఈయ బడెను.

—65 సంవత్సరముల వృద్ధయగు లుక్మంజీపతిగారిని పికెటింగు ఆర్డినెన్సు క్రింద విల్లిపర్లి దగ్గర చెంబూరులో అరెస్టు చేసిరి. ఈమె శ్రీ అబ్బాసు త్యాబ్జిగారి బంధువురాలు. కేసు విచారించి ఈమెకు 4 నెలల విడి ఖైదును రు. 100/-ల జరిమానాయు విధించిరి. జరిమానా చెల్లింపనిచో మరియొక మాసము జైలు ననుభవింపవలయును.

8:—శారదా చట్ట విరుద్ధముగ బాల్య వివాహము జరిపినందులకు శిక్ష విధింపబడుట కొక ప్రథమ నిదర్శనము. మహమ్మదీయ గాయకుడగు ఫకీరా మిరాసీ అను నతడు ఏడేండ్లు వయసుగల తన కుమారునికిని కర్నూలు జిల్లా నివాసియగు మోలార్ అను నతని కుమార్తెకును వివాహము గావించెనని రోహటక్ జిల్లా మేజస్ట్రేటు జమాన్ మెహిదీఖాన్ గారతనికి పదిహేను రోజుల విడి ఖైదు విధించిరి.

9:—శ్రీరాజప్రతినిధిగారు భారతశాసనసభలో ఉపన్యసించుటకు బోవుచుండ స్త్రీ వాలంటీరులు ఇరువదిన్నైదుగురు ఖద్దరు ధరించి ప్రాకారము గేటువద్ద నిలిచి పోలీసువారు పొమ్మన్నను పోకుండ తమ ప్రబోధము గావించిరి. వైస్రాయిగారు బయటకు రాగానే 'శాంతిలేదు. విప్లవము విజయమొందుగాక! జాతీయపతాకము నెత్తుడు. యూనియను జాకుదింపుడు. భగతుశింగుకి జే, గాంధికి జే'యని కేకలు వేసిరి. వైస్రాయిగారు సభలోనికి పోగానే స్త్రీలు జాతీయగీతములు పాడుకొనుచు పురములోనికి పోయిరి.

—శారదా చట్టముక్రింద రోహటక్ లో నొక మహమ్మదీయునకు శిక్ష విధింపబడినవార్త తెలియగనే ఆ ప్రాంతపు డిప్యూటీకమీషనరును ఆ శిక్ష నిందితు డనుభవింప నక్కఱలేదని సభాయుతులగు గవర్నరు నిర్ణయించిరని పంజాబుప్రభుత్వమువారు తంతి నొసంగిరి. నిందితుని వెంటనే వదలి వేయవలయుననిరి. ఈ చట్టము క్రింద మొదటి అపరాధమునకు హెచ్చరింపు శిక్ష చాలునని పంజాబుప్రభుత్వమువారి అభిప్రాయము.

10:—బొంబాయిరాష్ట్రమందలి ఘట్కోపరునందు సంఘసేవాధురీణయగు శ్రీమతి కలకాబేన్ కిశోరదాసుగారిని మద్యశాలల పికెటింగుకై అరెస్టుచేసి 4 మాసముల విడిఖైదును రు. 100 జరిమానాయును విధించిరి. జరిమానా చెల్లింపనిచో మరియొక నెల ఖైదు. ఆమె తనవృత్తి యేమని ప్రశ్నింపగా నూలువడకుట అని చెప్పెను. తీర్పుచెప్పినపుడు ఆమె మేజస్ట్రేటును రాజీనామా నొసగుమని ప్రార్థించెను. ఠాణాలోను, ఘట్కోపరునందును సంపూర్ణమగు హరతాళము జరిగెను.

11:—ఫ్రీప్రెస్సువారీవార్తను ప్రకటించుచున్నారు: శాసనోల్లంఘనోద్యమము సందర్భమున కలకత్తాలో ఇటీవల అరెస్టుచేయబడిన ఆరుగురు స్త్రీలు ప్రస్తుతము ప్రెసిడెన్సీ జైలునందున్నారు. కాని వారి హోదాకు తగిన ఏర్పాటులేమియు జైలునందు కావింపబడలేదు. అందుచే శ్రీమతి

ఊర్మిళాదేవిగారు హృద్రోగము వల్లను, శ్రీమతి మోహినీ దేవిగారు నిద్రలేమి వల్లను, శ్రీమతి జ్యోతిర్మతి గంగూలి సతిగారు హైస్టీరోశప్రకోపము వలనను, శ్రీమతి విమల ప్రతిహాదేవిగారు దుర్మాంసము పెరుగుటవల్లన బాధపడుచున్నారు. గొప్పకుటుంబములకు చెందిన వీరు సాధారణ స్త్రీలతో కలసియుండుటచే వీరి ఆరోగ్యము చెడినది. వీరందఱును ఇప్పుడు కారాగృహమునకు చేరిన వైద్యశాలయందు చికిత్సను పొందుచున్నారు.

— డాక్టరు జీవరాజ మెహతాగారి సతీమణియగు శ్రీమతి హంసా మెహతాగారిని అరెస్టయిన మోడిగారి స్థానమున బొంబాయి యుద్ధసంఘమున కధ్యక్షురాలుగా నెన్నుకొనిరి.

12:—శ్రీమతులు కలగర పిచ్చమ్మ, (కీ. శే. మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవిగారితల్లి) కొమ్మూరి వీర వేంకమ్మగార్లను 144-వ సెక్షను ఉల్లంఘించి ఊరేగింపు జరిపినందుకు ఏలూరులో ఎగస్టు చేసిరి.

—శ్రీనివాస వరదనుగారు వెల్లూరు జెయిలులో శిక్షననుభవించుచున్న తమ భార్య శ్రీమతి పద్మాసని అమ్మాళ్ గారిని చూడబోయిరి. ఆమె జెయిలు భోజనము సరిపడక చిక్కిపోయిన దనియు, శ్రీమతి అంగచ్చి అమ్మాళ్ గారు అగడుపుచే బాధపడుచున్నారనియు, స్త్రీల చెఱసాలలో 29 గురు స్త్రీలున్నారనియు తెలుపుచున్నారు.

—ఢిల్లీ నగరమునందలి స్త్రీలకు ఎన్నికహక్కునొసంగవలయుననుటను పురపాలక సంఘము వా రామోదించిరి.

—సంస్థానపు దేవాలయములందు దేవదాసీపద్ధతి తొలగిపోవలెనని తిరువాంకూరు సంస్థానపు మహారాణీ రీజెంటుగారు ఉత్తరువుచేసిరి. క్రొత్తమలయాళపు సంవత్సరమునుండి ఈ ఉత్తరువు అమలులోనికి వచ్చును.

13:—శ్రీమతులు బులుసు భద్రమ్మ, పారుపూడి వేంకటరమణమ్మ, పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మ బి.యె. గార్లు సామర్లకోటలో స్త్రీలసభచేసి రాజకీయ ప్రబోధము గావించిరి.

—కాకినాడ జగన్నాధపురము గ్రామములో చర్చివద్దనున్న గవర్నమెంటు హిందూబాలికా పాఠశాల వార్షికోత్సవము అత్యంతానందముగా జరిగినది.

14:—భారత శాసన సభాసభ్యుల బసలవద్ద స్త్రీ వాలంటీరులు పికెట్టు చేసిరిగాని సరిహద్దు ప్రాంత సమస్యనుగూర్చి సభను విరమించుటకు తాము తీర్మానమును ప్రతిపాదింపవలసియున్నదని సభ్యులు చెప్పుకొనగా నారీమణులు వారిని సభకు వెళ్లనిచ్చిరి.

—కాకినాడ జగన్నాధపురము హిందూబాలికా పాఠశాల వార్షికోత్సవ సందర్భమున అనసూయ పత్రికాధిపురాలగు శ్రీమతి వింజమూరి వేంకటరత్నమ్మగారి అగ్రాసనాధిపత్యముక్రింద ప్రత్యేకముగా స్త్రీలసభ యొకటి సమావేశమాయెను.

15:-- వెనుక హైకోర్టు జడ్జీగా నుండిన సయ్యదు హుస్సేను యిమాంగారిసతి; సి. సి. దాసుగారిసతి వీరల నాయకత్వముక్రింద చాలమంది స్త్రీలు పాట్నాలో ఊరేగింపును జరిపి విదేశవస్తువులను

బహిష్కరింపవలెనని బోధించిరి. బిహారుఘోషా స్త్రీలు చాలమంది అంతఃపురములను విడ వాడి రాజవీథులయందు జాతీయ పతాకములను ధరించి ఊరేగింపులో చేరిరి.

:16:--మిద్నపూరులో కళాశాలవద్ద పికెటింగు చేసిన స్త్రీసత్యాగ్రహులు 15 మందిని మోటారు బస్సులో ఎక్కించి పోలీసు ఇనస్పెక్టరు ఊరికి 8 మైళ్లదూరమున అడవి చేరువను విడిచి పెట్టెను. తిరిగివచ్చుటకు అనారీసత్యాగ్రహులకు బస్సులు లభింపమి నాటుబండ్లపై గ్రామమునకు చేరిరి.

--కోయంబత్తూరులో పోలీసువారు మీనాక్షమ్మాళ్ గారిని అరెస్టుచేసిరి. ఈమె కోలంబో నివాసులగు గా. నటేశయ్యరుగారి భార్య. పోలీసుచట్టము 3-సెక్షను ప్రకారము ఈమెకు మేజస్ట్రీటుగారు 6 నెలలు విడిఖైదు విధించిరి.

:17:--శ్రీమతి చారు సుశీలాదేవిగారు నారీ సత్యాగ్రహులకు నాయకత్వము వహించి ఊరేగింపు జరుపుచుండగా మిద్నపూరులో ఎరెస్టుచేసి విచారించి ఆరుమాసముల ఖైదు విధించిరి.

--బాలసోరు నివాసినియగు చంద్రమణిదేవి బరంపురములో 144-వ సెక్షను ధిక్కరించుటకు పోవుచుండగా మార్గమున గంజాములో ఎరెస్టుచేసి విచారించి అరుమాసముల విడిఖైదు విధించి స్త్రీ సాహాయ్యమిచ్చి వెల్లూరు చెఱసాలకు బంపిరి.

--బెజవాడలో శ్రీమతి పొదర్తి సుందరమ్మగారు 144 సెక్షను ధిక్కరించుచు స్వరాజ్యపతాకమును చేతబూని స్వదేశగీతములు పాడుచు పురవీథులవెంట తిరిగిరి. అనేకులు చూచుచు ఆపెవెంట జనిరి.

--కాకినాడలో గొల్లకోట కమలాదేవిగారు ఒక చరకాసంఘమును స్థాపించి సుమారు 2 డజనుల రాట్నములమీద దారము తీయించుచున్నారు. దినమునకు సుమారు వీశెడునూలు తయారగుచున్నది.

:18:--కలకత్తాలో బెతూను కాలేజీవద్ద స్త్రీ సత్యాగ్రహులు పికెటింగుచేసి దారి కడ్డముగ పండుకొనిరి. డిప్యూటి కమీషనరు పోలీసుదళముతోవచ్చి వారిని అరెస్టుచేసి తీసికొనిపోయి అడవి చేరువను కొండతీని, పాడుయింట కొండతీని వదలివైచెను. స్త్రీలనిట్లు చేసినందుకు బెతూనుకాలేజీ విద్యార్థినులందరును కళాశాలను వదలి బయటకువచ్చిరి.

--భారత కాంగ్రెసు కార్యసంఘసభలో పండిత నుందరలాలుగారి స్థానమున పండిత జవహరలాలు నెహ్రూగారి ధర్మపత్నియగు శ్రీమతి కమలాదేవిగారిని సభ్యురాలుగా సర్దారువల్లభాయి పటేలుగారు నియమించిరి.

--మీరటులో స్త్రీవలంటీర్ల నాయకురాలును ప్రొఫెసరు డి. యస్. శాస్త్రిగారి సతీమణియునగు ఊర్మిళాదేవిగారిని పికెటింగు ఆర్డినెన్సు క్రిందను, పినలుకోడు 505 సెక్షను క్రిందను అరెస్టుచేసిరి.

:19:—మద్రాసు స్వదేశీ ప్రదర్శన సందర్భమున స్త్రీలకు రాట్నములు, తక్లీ పోటీజరిగెను. రాట్నముపై నూలువడకు పోటీయందు 26 మంది స్త్రీలును, తక్లిపై నూలువడుకు పోటీయందు 14 మందియు పాల్గొనిరి.

వరశుల్కాచారమునకు బలి:—

ఇతరదేశములందు యుద్ధములు, ప్రమాదములు, రోగములు మాత్రమే జనాభాను తగ్గించు సాధనములుగనుండ హిందూదేశమున పైమూడింటితోబాటు వరశుల్కము కూడ జనాభాను తగ్గించు సాధనముగ క్రాలుచున్నది. ఈవరశుల్కదురాచారము ఏటేట ఎంతమంది హిందూబాలికలను మృత్యుదేవత కరాళవదనగహ్వరమున వైచుచున్నదో లెక్కలేదు. పదునేడు సంవత్సరములకు పూర్వము వరశుల్కాచారమునకు బలియగుచు స్నేహలతాదేవి కరుణానిశితమగు లేఖాసాధనమున హిందూమహాప్రజల లోహమయ హృదయములను ఛిన్నాభిన్న మొనర్చినను ఆ ప్రజాసంఘమునుండి ఆ దురాచార మింకను తొలగిపోకున్నది. మాంత్రికుడగు కాలపురుషుడు సయితము ఈ దురాచారపిశాచమును భారతభూమినుండి పాఱద్రోలలేకపోవుచున్నాడు. కావుననే వరశుల్కదురాచారము హిందూదేశమున అడ్డులేక సంచార మొనర్చుచు మాతృభూమికి సత్సంతానఫలమును ప్రసాదింపగల మంచిబాలికల నెందఱనో ఈడ్చుకొని పోవుచున్నది. జూలై ఇరువది నాల్గవ తేదీని మున్షిగంజిలో వరశుల్కదురాచారపిశాచముచేసిన ప్రళయతాండవమును పరికింపుడు. పదునాఱు సంవత్సరముల పడుచు. తన వివాహముకొఱకు అడగబడుచున్న మితిదప్పిన కట్నమును కొనితేలేక అవస్థపడుచు అయ్యో మనుమరాలికి వివాహము గావింపజాలక పోతిమే అను విచారముతో కుమిలిపోవుచున్న తాతమొగము చూడజాలక ఆ బాలిక కిరసనాయిలులో ముంచబడిన తనశరీరమునే వత్తిగచేసి వెలిగించి వరశుల్కదురాచారపిశాచమునకు అఖండదీపమెత్తెను. ఎల్లకాల మీదీపములిట్లు ఎత్తబడుచునే ఉండవలెనా? ఆపిశాచముయొక్క ప్రళయతాండవము సమాప్తము కాకపోయిన మానెను శమనమైన బొందదా? హైందవబాలికలకు పెండ్లి ఈడువచ్చినదనగా గండకాలము వచ్చినట్లుగా ఇంకను భావింపబడుచునుండవలసినదేనా?

అహల్యాబాయి జాతర:—

శ్రీమతి అహల్యాబాయి హోల్కారువారి ఈయేటి జాతరదినము ఈ మాసము 22-వ తేదీ అయియున్నది. హిందూదేశ చారిత్రికాకాశమున పొడచూపిన ప్రశస్తనక్షత్రములలో అహల్యాబాయియొకతె. ఆమె రాజ్యపాలనాధురీణయేకాదు గొప్పదాత్రి కూడ. హిందూదేశమున మూలమూలల నయితము ఆమె దాతృత్వమును ప్రశంసించు కట్టడములు చూడనగును. హిమవత్పర్వతశిఖరముల నడుమనున్న కేదారనాథమున ఆమె తైర్థికుల సౌకర్యార్థ మొక విశ్రాంతి గృహమును నిర్మించెను. హిందూదేశపు ఉత్తరదిశనున్న ఈస్థలమునే పేర్కొననేల? ప్రాచ్యదిశనున్న జగన్నాథమున, పశ్చిమ దిక్కుననున్న ద్వారకయందు, దక్షిణదిశనున్న రామేశ్వరమున అహల్యాబాయి నామాంకితములగు కట్టడములు మనము దర్శింపగలము. గయాపుణ్యక్షేత్రమున విష్ణుపాదదైవపీఠమును, కాశీక్షేత్రమున విశ్వేశ్వరదేవాలయమును ఆమె నిర్మించినవే. కాశీనగరమున గంగాకూలంకషమున ఆమె కట్టించిన సోపానపరంపరలుగల తావునకు అహల్యాఘట్టమను వ్యవహారనామము నెలకొన్నది. ఇట్లు ఎన్నని ఆమె ఘనకార్యములను లెక్కింపగలము? ఆ మహనీయురాలు 1795-లో దివంగతురాలైనది. అప్పటినుంచియు ఏటేట ఆశక్తిమతికి జాతరలు జరుగుచున్నవి. ఈయేడుకూడ యథారీతిని ఆయుత్సవము దేశమునందలి వివిధప్రదేశములందు జరుపబడు గాకయని హెచ్చరించుచున్నాము. వీరనారి ఝాన్సీలక్ష్మిబాయి ఉత్సవమును ఏటేట జరుపుచుండినట్లే శక్తిమతి అహల్యాబాయి ఉత్సవముకూడ జరుపునాచారము నేర్పఱచి ఆంధ్రులు వీరపూజయందు గల తమసహజాభిలాషకు ఉచితోపయోగ్యవృత్తి గల్గించుకొందురుగాక!

కారణము విద్యార్థినుల నిశ్చయమే:—

అస్సామురాష్ట్రమునందలి డూబ్రినగరమునందలి బాలికల ఉన్నతపాఠశాలలో చదువుచున్న విద్యార్థినులందఱును తామెవరమును రాజకీయ విషయములలో ఎట్టి జోక్యమును కలిగించుకొనమని జూను ముప్పదవ తేదీలోపున పూచీకత్తు నీయవలయునని విద్యాశాఖాధికారి ప్రకటించెను. పాఠశాలలో మూడువందలమంది విద్యార్థినులుండిరి. జూను ముప్పదవ తేదీ నాటి సూర్యుడస్తంగతుడగుసరికి ఆమూడువందలమంది విద్యార్థినులలో ఏబదిమంది మాత్రము అట్టి పూచీకత్తు నిచ్చిరని తేలినది. ఉత్తరువు గౌరవించినవారి సంఖ్యకంటె గౌరవింపని వారిసంఖ్య అయిదురెట్లు హెచ్చుగా నుండినది. ఇది గమనించి విద్యాశాఖాధికారి తన ఉత్తరువు చల్లగ ఉపసంహరించుకొనెను. పాటించువారు లేనప్పుడు ఉత్తరువులుచేసి మాత్రము లాభమేమి?

రాయలసీమ : ఉగాదికానుక :—

ఆంధ్రభూమియందు సగభాగ మాక్రమించుచున్న రాయలసీమయందలి పత్రికా ప్రచురణము ఉత్సాహము పొందదగినదిగాలేదు. అట్టిచో తాడిపత్రి దేశబంధుముద్రణాలయమువా రిట్టిసంచికను ప్రచురించిరనగా మిక్కిలి సంతోషింపదగిన విషయము. ఈ ఉగాది కానుక క్రౌను సైజున 60 పుటలతో నొప్పుచున్నది. ఇందు తొలుత రాయలసీమ భోగట్టా అనుశీర్షికక్రింద అనంతపురము, కర్నూలు, కడప, బళ్లారిజిల్లాలను గూర్చియు రాయల సీమయందలి స్వదేశ సంస్థానములనుగూర్చియు ముఖ్యవిషయములు పేర్కొనబడినవి. 'అన్నయా', 'ఉమకురక్తాలనీ కాళ్లుకడిగి కొనుము', 'మామాట', 'స్వర్గసుఖసూచనలు', 'ప్రణయసంక్రాంతి', 'ధ్వనిమతము:' ధ్వనికావ్యవిభేదములు', 'స్వాతంత్ర్యసమరము,' 'ప్రస్తుత సారస్వతస్థితి', 'స్త్రీపునర్వివాహము', 'ప్రశంస', 'తాడిపత్రిచరిత్ర', 'తాడిపత్రి కైఫీయతు' అను వ్యాసములు గలవు. ఇందు మెకంజీ దొరవారు సేకరించిన తాడిపత్రి కైఫీయతు ప్రచురణము అభినందార్హమైనది. ఈ కైఫీయతు సంపాదించి దానికి మంచి పీఠికవ్రాసి ఈ సంచిక విలువను హెచ్చించి శ్రీయుత మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు ఆంధ్రుల కృతజ్ఞతకు పాత్రులైనారు. మెకంజీదొరవారు సేకరించిన కైఫీయతులన్నియు ఈ మాదిరిగా సంపాదింపబడి ప్రచురింపబడునేని ఆంధ్రుని చరిత్ర అంధకారకూపమునుండి బయటపడి వెలుగు చూడగలదు. రాయలసీమ భోగట్టాలో కడపజిల్లా ప్రొద్దుటూరు తాలూకాయందలి ముదిరెడ్డిపల్లెనుగూర్చి ఇట్లు వ్రాయబడినది: "ఈగ్రామమున గోటకట్టికొని తిప్పిరెడ్డిపల్లె కుమారనరసింహానాయునిభార్య వొన్నూరమ్మ గ్రామముల బాలించినది. ఈకడప మండలమున నీమెయొక్కతెయే పాళెగత్తె. ఈమె శౌర్యపరాక్రమముల కాటపట్టయిన వెలది. నవాబుల సైన్యముల నట్టాడనీయక చాలకాలము పోరాడినది. తుదకు హైదరాలీ సైన్యములచే నోడింపబడి గంజికుంటలో వధింపబడెను." వొన్నూరమ్మ చరిత్ర చేకూఱునేమోనని మేము ప్రాచ్యలిఖితభాండాగారము నందలి ముదిరెడ్డిపల్లె కైఫీయతు చూచితిమి. కాని చిక్కలేదు. కావున ఈమెచరిత్ర ముదిరెడ్డిపల్లె ప్రాంతములందలి విద్యావంతులు సేకరించి ప్రచురింపవలసియున్నది. ఈ సంచికను ప్రచురించినవారు ఏతద్విషయమై శ్రద్ధవహింతురుగాక. సంచిక వెల 0-8-0. వలయువారు తాడిపత్రియందలి దేశబంధుముద్రణాలయమువారికి వ్రాయవలెను.

వీరబాలికలు :—

ఈనడుమ ఢక్కానగరమున నడచిన అల్లరులలో బందిపోటులు ప్రసన్నకుమార నంది ఇంటికివచ్చిరి. అప్పుడు ప్రసన్నబాబు ఇంటిలో లేడు. ఇంటిలో ఉన్న ఆడవారు రక్షణకొఱకు పోలీసువారికి ఫోనుచేసిరి. పోలీసువారురాలేదు. అప్పుడు ప్రసన్నబాబుపుత్రికలు ఆనందబాల, అమలబాల ఇరువురును బందిపోటులకెదురై అరగంటకాలము వారిని నిలువరించిరి. సాయుధులగు మోటువారితో వారెంతకాలము పోరగలరు? పోరియుందురేమి! అంతలో ఒక ఆమెకు నుదుటిపై బలమైన గాయము తగిలెను. అగుట వారిబలము తగ్గిపోయెను. దొంగలు లోనప్రవేశించి దోచుకొనిరి. ప్రాణములకుకూడ తెగించి వీరబాలికలు చేసిన ఈ కృత్యము కొండాడ దగియున్నది. అసహాయులైపోరి పెక్కుమంది బందిపోటులను గాయపఱచిన వీరనారి హేమాలకాలిని పుట్టిన వంగజాతికి గౌరవము తేగలిగిన వీరబాలలు వీరిరువురును. ఈ సంచికలో లోకవార్తలు అనుశీర్షికక్రింద చెప్పబడిన లావణ్యప్రభాదేవి వృత్తాంతమును, ఈవీరబాలల వృత్తాంతమును అవలోకించి నేటి వంగరమణులు ఎట్టి సాహసికురాండ్రై క్రాలుచున్నదియు తెలిసికొనవచ్చును.

తిరువాన్కూరులో దేవదాసిపద్ధతికి తుదిచీటి :—

క్రొత్తమలబారుసంవత్సరాదినుంచియు తనసంస్థానమునుండి దేవదాసి పద్ధతి తొలగిపోవలెనని ఆర్డరు చేసినందుకు తిరువాన్కూరు మహారాణీ రీజెంటుగారిని మేము మనఃపూర్వకముగ అభినందించుచున్నాము. కొన్ని సంవత్సరముల క్రిత మీ సంస్కరణమును మైసూరు ప్రభుత్వమువారు కొనితెచ్చిరి. ఈనడుమ శ్రీమతి డాక్టరు ముత్తులక్ష్మి రెడ్డిగారి నిర్వాహణమున మదరాసు శాసనసభవారు దేవదాసి సంస్కరణమును ప్రతిపాదించిరి. ఇప్పుడీ సంస్కరణము తిరువాన్కూరులో ప్రవేశముగన్నది. మద్రాసురాష్ట్రమునకంటె తిరువాన్కూరున ఈ సంస్కరణము జయప్రదముగ ఆచరణలోబెట్టుట సులభము. ఏ మందురా? తిరువాన్కూరు దేశమునందలి దేవాలయములన్నియు సంస్థానము వారివి. అగుట దైవమునకుదాసీతనము పేరిట జరుగు వ్యభిచారమంతయు నిక నా సంస్థానమున కట్టువడిపోవును. అయితే ఈసంస్కరణవిషయమున జాగ్రతకూడ చూపవలసియున్నది. దేవాలయములనుండి ఈ దాసీలను తొలగించినంతమాత్రమున విశేషలాభముండదు. దేవాలయమునుండి వారు తొలగింపబడుటచే వ్యభిచారమునకు ఇప్పుడుగల మతసంబంధము తొలగునుకాని వ్యభిచారము నిలిచియే ఉండును. ఉండకుండ చేయవలయునన్నచో దేవాల

యములనుండి తొలగింపబడిన దాసీలకు జీవనాధారముసకై ఏమైన వృత్తులు కల్పింప వల యును. తాను తెచ్చిన సంస్కరణము సమగ్రఫల మిచ్చుటకు మహారాణీ రీజెంటుగారు పర్యాలోచింతురుగాక! దేశమిప్పుడు సంఘసంస్కరణముసకై ఉవ్విళ్లూరుచున్నదనుటకును, రాజకీయమున స్త్రీల జోక్యము శుభప్రదమే యగుచున్న దనుటకును రాణీగారే ఈచేత మంచి నిదర్శనము.

గ్రంథ విమర్శనలు

కేరళ సూత్రములు :—

ఇదియొక జ్యోతిషగ్రంథము. ద్వాదశభావములనుగూర్చిన వివరములుగలది. భాష్యముతో కూడినది. చిన్నసైజు: 16 పుటలు: 1929-వ సంవత్సరమున హిందూరత్నాకరముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది. మొదటి కూర్పు 1000 ప్రతులు. వలయువారు ప్రచురణ కర్తయైన శ్రీ పి. నటేశన్, నెం. 49 తులసింగ మొదలి వీథి, పెరంబూరు పోస్టు మద్రాసు అను చిరునామాకు వ్రాయవలెను.

కృష్ణశతకము :—

స్త్రీలును, చిన్నపిల్లలును చదివి అర్థముచేసికొనగల సులభశైలిలో వ్రాయబడిన కందపద్యముల శతకము. ఇది చిరకాలముగ మన దేశమున ప్రచారములోనున్నది. భారద్వాజసగోత్రుడును, గంగమాంబా సుతుడును అయిన నృసింహోపాధ్యాయుడు రచియించిన శతకము. శతకము ప్రాముఖ్యముగా దేవతాపరమైన కథల తోడను స్తుతితోడను నిండియున్నది. ఫూల్ స్కేపు సైజున 21 పుటలు. 1929-వ సంవత్సరమున హిందూ రత్నాకర ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడినది. గ్రంథము వలయువారు ప్రచురణకర్త పేర పెరంబూరు నటేశ మొదలియారు, 49, తులసింగ మొదలి వీథి, పెరంబూరు పోస్టు మద్రాసు అను చిరునామాకు వ్రాయ వలెను.

మంత్రపుష్పత్రయము :—

దేవాలయములందును బ్రాహ్మణ సదస్సులయందును పఠింపబడు ౧. సహస్ర శీర్షం దేవం ౨. యోపాం పుష్పంవేద 3 జాతవేదసే సునవ వామసోమ అను మూడు మంత్రపుష్పములకు విద్యారణ్యభాష్యము నను సరించి వ్రాయబడిన ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితములుగలది. సనాతనధర్మము సన్నగిల్లుచున్న ఈ దినములలో ఇట్టి గ్రంథములు టీకాతాత్పర్యములతో వెలయించి జనుల కందించు ఉద్యమము మిక్కిలి శ్లాఘింపదగినది. అగుట ఈ గ్రంథ సంపాదకులగు శ్రీవైద్య. కోటీశ్వరశర్మ శాస్త్రి, క. మార్కండేయశర్మగారలు అభినంద్యార్హులై యున్నారు. ఈ మంత్రపుష్పములయందు వివరింపబడిన భగవంతుని యొక్క విరాట్పురుష విభూతివర్ణనము, ఉపాస్యస్థల విశేషవర్ణనము, సకలవిధ దేవతా స్వరూప వర్ణనము అర్థమెఱింగి పఠించిన కలుగు హృదయానం దము కొలదియిడరానిది. చెన్నపురి చాకలపేట యందలి చంద్రికా ప్రెస్సున 1926-వ సంవత్సరమునందు ముద్రితము. ఇది నాలగవ ముద్రణము. క్రౌను సైజున 32 పుటలు. వెల అణాలు నాలుగు. వలయువారు స్వధర్మ ప్రకాశిని, బృందావనము, కీల్ పాకు పోస్టు, మదరాసునకు వ్రాయునది.

పత్రికాపరిచయము

పూలతోట :—

ఇది మాసమున కొకసారి వెలువడు చిన్నికథల పుస్తకము. ఇందు ఇతర కథలతో పాటు పాఠశాలలలో జదువు విద్యార్థుల కుపయోగించు నీతికథలును ప్రాథమిక 'విద్యాతరగతులలో' చదువు బాలురను, బాలికలను సులభముగా అర్థము చేసికొన గలిగెడి భాషతో కథలును ప్రకటింపవలెనను ఉద్దేశముతో ప్రారంభింపబడినది. మాపత్రికాపీఠము నలంకరించుచున్న పూలతోట మొదటి రెండు సంచికలు పై ఉద్దేశమునకు అనుగుణముగనే ఉన్నవి. సంచికలు డెమ్మీ సైజున 24 పుటలతో నొప్పుచున్నవి. సాలు చందా రు ౧-౮-౦ వలయువారు సంపాదకుడు, పూలతోట గ్రంథమాల నయీంనగర్, హనుమకొండ, నిజాము ఇలాకా అని వ్రాయునది.

గృహలక్ష్మి

౧

"మాస మాసమును గృహలక్ష్మి నత్యాదరమున జాగ్రతగఁ బరిశీలించుచుంటిని. స్త్రీల కన్ని విషయములలోను నభివృద్ధి నాకాంక్షించు మీ పోషింపబడు గృహలక్ష్మి యెంతయు నభినందింపదగియున్నది."

8—7—30. ఏలూరు.

ఇట్లు
విద్వాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తి.

౨

"...తమరు దయతో అంపిన గృహలక్ష్మి వి. పి. ఈ రోజుననే చేరినది. సైకము చెల్లించి విడుదల చేసితిని. ఇందలి వ్యాసములు బహు ఆహ్లాదకరములుగా ఉన్నవి. నాకు ఎంతయు సంతస మొసగూర్చుచున్నవి."

10—7—30. చికాకోల్.

ఇట్లు
మగటపల్లి కృష్ణమూర్తి శెట్టి.

౩

"ఆంధ్రమున నా కెఱుకయున్నంతవఱకు ఏ పత్రికయు నింతవఱకు గృహలక్ష్మితో సమమైన సేవను చేసి యుండలేదని నొక్కి వక్కాణించుచున్నాను. గృహలక్ష్మి చిఱుతప్రాయమైనను చేసిన సేవ వర్ణనాతీతము."

16—7—30. యలమర్రు.

ఇట్లు
గద్దే లింగయ్యచౌదరి.

ఉపాధ్యాయులు

టి. వి. సుందరరామయ్యగారు, వారి

సతీమణియు, శిశువులు, లోధ్రుడు,

లోధ్రిణియును.

మ-రా-రా-శ్రీ
డాక్టరు కే. ఎన్. కేసరిగారికి,
కేసరికుటీరము,
మదరాసు.

అయ్యా,

అత్యద్భుతమగు తమ 'లోధ్ర' వలన మాకుటుంబమునకొనగూడిన మేలును వర్ణింపనశక్యము. 13 వత్సరములుగ కాపురము చేయుచుండియు మాకు సంతాన భాగ్యము లేకుండెను. ఇకప్రాప్తి లేదని ఆశ వదలుకొంటిని. హఠాత్తుగ తమ 'లోధ్ర'ను గూర్చివిని, ఒకబుడ్డిని కొని నాభార్యకిచ్చితిని. ఇపుడామెకిరువురు శిశువులు పుట్టినందులకు సంతోషించుచున్నాను. వారికి లోధ్రుడు లోధ్రిణి అని నామ కరణము చేసితిని. ఇరువురును ఆరోగ్యముగనున్నారు.

టి. వి. సుందరరామయ్య
ఉపాధ్యాయుడు,
రేణిగుంట.

భూస్వామి

కే. ఎల్. శర్మగారు, వారిభార్య,
బిడ్డ కేసరిబాయి.

డాక్టరు కే. ఎల్. కేసరిగారు

కేసరికుటీరము.

మదరాసు.

ఆయ్యా,

నాభార్య సంవత్సరము ఆరునెలలుగా కడుపు నొప్పితో బాధపడుచుండినది. అనేక మందుల వాడితిని, యింజెక్షనుల నిప్పించితిని గాని ప్రయోజనము లేక పోయెను. 20 దినములకు 'లోధ్ర' ను వాడగనే నొప్పి పూర్తిగపోయి, గర్భవతియైనది. నాల్గవ మాసము నుండి లోధ్రతోడ, గర్భరక్షకయు క్షీరబలాతైలము నిచ్చితిని. సకాలమున స్త్రీ ప్రజను సుఖ ప్రసవమైనది.

ఇట్లు

కే. ఎల్. శర్మ

భూస్వామి, ఒంగోలు.

నిష్పక్షపాతియగు ఇంగీషువెద్యురాలు

శ్రీమతి అన్న థామస్ గారు

సూపరింటెండెంటు,

మెటర్నిటీ & చైల్డ్ వెల్ఫేరు,

బెంగళూరు.

హెల్ & ఇన్ఫెంట్సువెల్ఫేర్

బెంగళూరు.

డాక్టరు. కేసరిగారికి,

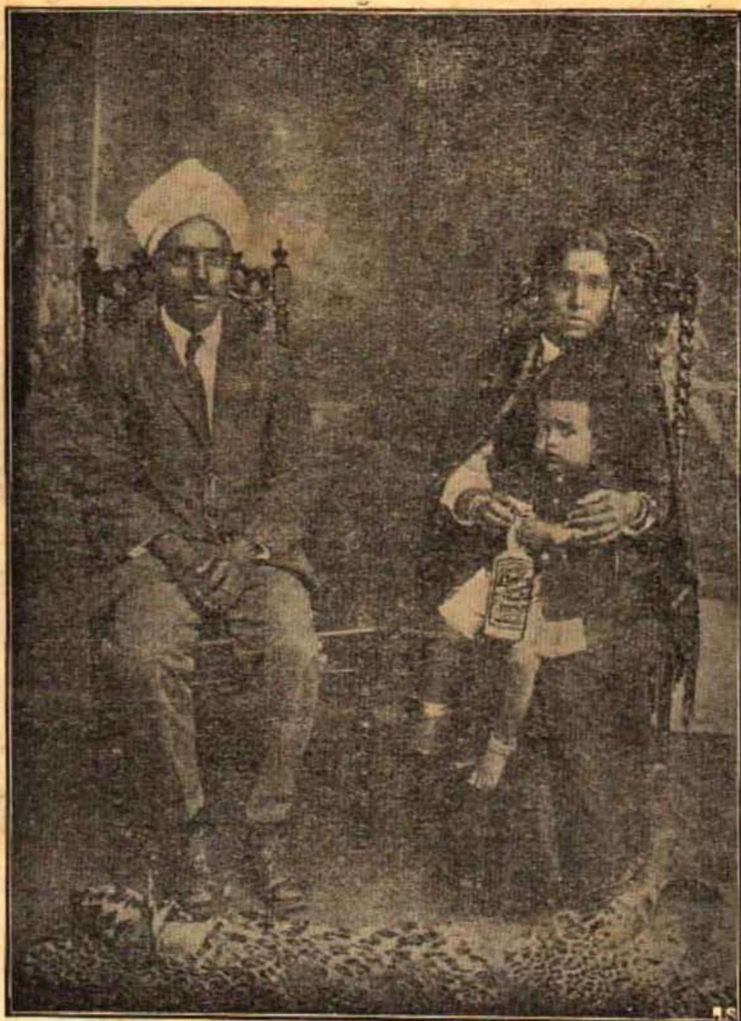
ఆర్యా,

ఇంగ్లీషు అవుషధములవల్ల గుణము లేనందున తను 'లోధ్ర' ను నా సోదరికి వాడితిని. ఆమెకు ఆశ్చర్యమయిన గుణము నిచ్చినందుకు సంతోషించుచున్నాను. ఇకమీద ఈ యౌషధమును నారోగులకు వాడెదను.

ఇట్లు

డాక్టరు అన్న తామస్.

సు ఖ కు టు ం బ ము.

పండిత హనుమంతరావుగారు, వారి సతీమణి,

"శిశువు భీమకేసరి."

బెంగుళూరు.

డాక్టరు. కే. ఎన్. కేసరిగారికి,

కేసరి కుటీరము,

ఎగ్మూరు, మదరాసు.

ఆర్యా,

గతవారము నా భార్య సుపుత్ర రత్నమును కనినందులకు చాల సంతసించి మీకు దెలియఁజేయుచున్నాఁడను. మీ "లోధ్ర" యెల్లప్పుడును నా కుటుంబమున జ్ఞాపకముండును. నా భార్య గర్భముదాల్చిన వెనుక మీ "గర్భరక్షక" వటిని వాడిన చాల మేలు కలిగినది. మీరు వివరించిన విధముగ శిశువు బంగారువర్ణముగ నున్నాఁడు. "భీమ కేసరి" యని శిశువునకు నామకరణము చేసితిని. నా కృతజ్ఞతను తమకెట్లు వెల్లడింపఁగలను? లోకమున జన సామాన్యమునకును, ముఖ్యముగ స్త్రీలకును మేలొనకూర్చుటకై, మీకు చిరాయు రారోగ్య ఐశ్వర్యాభివృద్ధి కల్గించునట్లు దైవమును ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

పండిత. కే. హనుమంతరావు.

గవర్నమెంటు ట్రాన్సులేటరు.

N. B. లోధ్ర అన్ని మందుల షాపులలో దొరకును.

నగలనిర్మాణమున సిద్ధహస్తులు

సురాజ్‌మల్ లల్లూభాయ్ అండుకో

శాశ్వత రకములు, నగలవ్యాపారులు, బంగారు, వెండివస్తు నిర్మాతలు